

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 2

- Үнэт цаасны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль
- Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль
- Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль
- Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай Монгол Улсын хууль

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ,
ШИЙДВЭР, ХУУЛИЙН ТАЙЛБАР

Монгол Улсын Их Хурлын Хэвлэл

1997 оны 2-р сар

№2 /57/

ГАРЧИГ

1. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Үнэт цаасны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	123
Зарим бараанд ногдуулах экспортын галлийн татварын хэмжээ тогтоох тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	123
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	124
Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	124
Монгол Улсын Статистикийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	125
Монгол Улсын Зохиогчийн эрхийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	125
Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	126
Монгол Улсын Патентийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	130
Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай	133

2. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

"Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийг батлах тухай №61	146
"Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай" хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай №78	190
Хуулийн төсөл буцаах тухай №79	190
Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай №1	191

3. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

14. Пэрэнлэйн Үржиндхүндэвийг элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай №2	192
15. Лодойдамбын Галбадрахыг элчин сайдаар томилох тухай №3	192
16. Б. Должинцэрэнг элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай №8	193
17. С. Хүрэлбаатарыг элчин сайдаар томилох тухай №9	193
18. АНУ-ын иргэн Шелдон Северинхаусыг "Найрамдал" медалиар шагнах тухай №7	194
19. АНУ-ын иргэн Жеймс Бейкерийг "Эрдэнийн очир" одонгоор шагнах тухай №10	194
20. Тошики Кайфуг "Эрдэнийн очир" одонгоор шагнах тухай №11	195

4. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

21. Гадаадын зээл, тусламжийг зохицуулах журмыг батлах тухай №247	196
22. Журам батлах тухай №287	213

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ҮНЭТ ЦААСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Үнэт цаасны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 12
хь заалтад “компанийг” гэснийг “хуулийн этгээдийг” гэж
эргүүлсүгэй.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1997 оны 1 дүгээр
сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗАРИМ БАРААНД НОГДУУЛАХ ЭКСПОРТЫН
ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ХЭМЖЭЭ ТОГТООХ
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Зарим бараанд ногдуулах экспортын гаалийн
тварын хэмжээ тогтоох тухай 1996 оны 3 дугаар сарын 29-ний
рийн хуулийн 1 дүгээр зүйлд хаягдал эзэд ногдуулах гаалийн
тварын хэмжээг “350 төгрөг” гэж тогтоосныг “1500 төгрөг” гэж
эргүүлсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 1997 оны 2 дугаар сарын 1-ний
рөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1997 оны 1 дүгээр
сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн дугаар зүйлийн 8 дахь хэсгийг дараахь байдлаар өөрчлөхтэй найруулсугай:

"8. Зөвсэгт хүчний ерөнхий штабын даргыг Улсын Их Хуралт зөвшөөрж томилно."

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1997 оны 1 дүгээр
сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

УЛСЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг дараахь байдлаар өөрчлөхтэй найруулсугай:

"1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны т байгууллагыг Засгийн газраас Улсын Их Хуралтай зөвшилцж томилсон дарга толгойлно."

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1997 оны 1 дүгээр
сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН СТАТИСТИКИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Статистикийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг дараахь байдлаар өөрчлөн айруулсугай:

"2. Статистикийн төв байгууллагыг Засгийн газраас Улсын Их уралтай зөвшилцөж томилсон дарга толгойлно."

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

996 оны 12 дугаар
арын 13-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЗОХИОГЧИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 6 угаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийг дараахь байдлаар өөрчлөн айруулсугай:

1/6 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг:

"1. Зохиогчийн эрхэд хамаарах бүтээлийн ажлыг Хууль зүйн айдын эрхлэх асуудлын хүрээнд Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч гентлаг-Оюуны өмчийн газар эрхлэн дараахь чиг үүргийг гүйцэтгэнэ:

1/ зохиогчийн эрхэд хамаарах бүтээлийн мэдүүлэг хүлээн авч нэн шийдвэртэх;

2/ бүтээлийн гэрчилгээ олгох;

3/ бүтээлийн талаархи мэдээллийг хэвлэн нийтлэх;

4/ бүтээлийн мэдээллийн нэгдмэл сан бүрдүүлэх;

5/ зохиогчийн эрхтэй холбоотой маргааныг шийдвэртэхэд зөвтагаа гаргаж өгөх;

6/ зохиогчийн хүсэлтээр түүнтэй байгуулсан гэрээний үндс дээр эх бүтээл хадгалах, хамгаалах, ашиглахтай холбогдсон аф хэмжээ авах;

7/ Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх ажлыг улс хэмжээнд зохион байгуулах;

8/ тодорхой бүтээлийн зохиогчийн эрхийг өөрийн болон газар оронд төлөөлөн хамгаалах;

9/ бүтээлийн болон түүнтэй холбоотой гэрээний улсын бүртгэл хөтлөх

10/ бүртгэлийн гэрчилгээний загвар тогтоох;

11/ зохиогчийн эрхэд хамаарах бүтээлийн үнэлгээ тогтоох;

12/ зохиогчийн эрхэд хамаарах бүтээлийн итгэмжлэгдсэн төлөвөгчөөр ажиллах иргэн, хуулийн этгээдийг шалгаруулж зөвшөөр олгох.

2. Оюуны өмчийн газар нь үйл ажиллагааныхаа орлого санхүүжнэ".

2 дугаар зүйл. Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн "Зохиогчийн эрхийн байгууллага" гэснийг "Оюуны өмчийн газар" г-өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3, 4 дэх хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг 1997 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрднө.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 3, 5, 6, 7, 8, 9 дэх хэсэг, 27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 6, 7 дахь заалт, мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөхтэй байхгүйгээр:

1/13 дугаар зүйлийн 3, 5, 6, 7, 8, 9 дэх хэсэг:

"3. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны даргыг Төрийн хянан шалгах хорооны дарга тухайн аймаг, нийслэлийн иргэдийн

Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн даргатай зөвшилцөн санал олгосноор Төрийн хянан шалгах хороо, гишүүнийг аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны даргын санал болгосноор аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний чөлөө цагт Тэргүүлэгчид томилж, чөлөөтнө. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны дарга нь төрийн тусгай албан тушаалтанд хамаарна.

5. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны дарга, гишүүн исийн эрүүл мэндийн байдал, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар үрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй болсноос үүрэгт ажлаас өлөөлж өгөхийг хүсэж өргөдөл гаргасан бол тэдгээрийг томилсон айгуудлага бүрэн эрхийн нь хугацаа дуусахаас өмнө үүрэгт ажлаас чөлөөтнө. Үүнээс өөр үндэслэлээр дарга, гишүүнийг бүрэн эрхийн нь хугацаа дуусахаас өмнө үүрэгт ажлаас нь чөлөөлж болохгүй.

6. Үүрэгт ажлаа зохих ёсоор биелүүлээгүй, хууль тогтоомж эрсэн тохиолдолд аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны даргыг Төрийн хянан шалгах хорооны дарга аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн даргатай зөвшилцөн санал болгосноор Төрийн хянан шалгах хороо, гишүүнийг аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны даргын санал болгосноор иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний чөлөө цагт Тэргүүлэгчид шаарцаанаас нь өмнө огцруулна.

7. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны дарга огцрох тухай үсэлтээ Төрийн хянан шалгах хороонд, гишүүн аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний чөлөө цагт Тэргүүлэгчид итгээр гаргана. Тэдгээрийг томилсон байгууллага уг хүсэлтийг дээн авснаас хойш ажлын 20 хоногийн дотор хуралдаанаараа элэлцэж шийдвэрлэнэ.

8. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны дарга, гишүүнээр аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, түүний орлогч, аймаг, нийслэлийн элэн сум, дүүргийн шүүгч, прокурорыг томилж болохгүй.

9. Аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хороо үйл ажиллагаагаа жил дор аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд хариуцан ялалгаж, Төрийн хянан шалгах хороонд танилцуулж байна."

2/27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6, 7 дахь заалтууд:

"6/ энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1, 2, 3, 4-т асан байгууллагад хяналт шалгалт хийх явцад Төсвийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн зөрчил илэрвэл гэм буруутай албан тушаалтныг 60000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

7/ энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, 6, 7-д заасан байгууллагад хяналт шалгалт хийх явцад төрийн өмчийн эд хөрөнгийн ашиглалт, зарцуулалт, хадгалалт, хамгаалалтад хяналт тавих

үүргээ хэрэгжүүлээгүй зөрчил илэрвэл гэм буруутай албан тушаалтныг 50000 хүртэл төгрөгөөр торгох”.

3/27 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг:

“2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2, 3, 4, 9-д заасан торгуулийг шүүгч, 1, 5-д заасан торгуулийг Төрийн болон аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны дарга, хянан байцаагч, захиргааны хяналтын улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, 6, 7-д заасан торгуулийг Төрийн хянан шалгах хорооны хянан байцаагч, 8-заасан торгуулийг аймаг, нийслэлийн хянан шалгах хорооны хянан байцаагч тус тус ногдуулна”.

2 дугаар зүйл. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуульд до дурдсан агуулгатай дараахь зүйл, заалтыг нэмсүгэй:

1/15 дугаар зүйлийн 9 дэх заалт:

“9/ Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний Тэргүүдэгчдийн Хуралд зөвлөх эрхтэй оролцох;”

2/16¹ дүгээр зүйл:

“16¹ дүгээр зүйл. Хянан байцаагчийн тангараг

1. Төрийн хянан шалгах байгууллагын хянан байцаагч и “Төрийн хянан шалгах байгууллагын хянан байцаагч би хөнд лонгийн аливаа нөлөөнд үл автан гагцхүү хуульд захирагдан үй ажиллагаагаа явуулж, албан ажлын ёс зүйн хэм хэмжээг чанд сахис албан үүргээ үнэнч шударгаар биелүүлэхээ тангараглая. Тангарага няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ” хэмээн тангараг өргөнө.

2. Хянан байцаагчийн тангараг өргөх ёслолыг “Төрийн захир гааны албан хаагчийн тангараг өргөх ёслолын журам”-д заасн дагуу зохион байгуулна”.

3/16² дугаар зүйл:

“16² дугаар зүйл. Төрийн хянан шалгах байгууллагын албан тушаалын ангилал, зэрэг дэв

1. Төрийн хянан шалгах байгууллагын албан тушаалыг до дурдсанаар ангилна:

1. Төрийн хяналтын тэргүүн түшээ
2. Төрийн хяналтын итгэмжит түшээ
3. Хяналтын зөвлөх түшээ
4. Хяналтын ахлах түшээ
5. Хяналтын түшээ
6. Хяналтын дэс түшээ

2. Төрийн хяналтын тэргүүн түшээ, төрийн хяналтын итгэмжи түшээ, хяналтын зөвлөх түшээ, хяналтын ахлах түшээ, хяналты түшээ, хяналтын дэс түшээ нь тус бүртээ тэргүүн зэрэг, дэд зэрэг гутгаар зэрэг, дөтгөөр зэрэг гэсэн зэрэг дэвтэй байна.

Төрийн хянан шалгах байгууллагын албан тушаалын зэрэг дэв, түүний нэмэгдэл олгох журмыг Төрийн хянан шалгах хороо тогтооно”.

4/27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт 8, 9 дэх заалт:

“8. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан байгууллагад хяналт шалгалт хийх явцад орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалттай холбогдсон хууль тогтоомжийг зөрчсөн зөрчил илэрсэн болон мөн орон нутгийн өмч хөрөнгийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалт, зарцуулалтад хяналт тавих үүргээ зохих ёсоор хэрэгжүүлээгүй бол гэм буруутай албан тушаалтныг 50000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

9. Улсад учруулсан эд хөрөнгийн хохирлыг нөхөн төлүүлэх талаар төрийн хянан шалгах байгууллага болон хянан байцаагчаас гавьсан шаардлагыг хүлээн авахаас хууль бусаар татгалзсан буюу уг шаардлагыг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээ аваагүй албан тушаалтныг 10000-50000 хүртэл төгрөгөөр торгох.”

3 дугаар зүйл. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 11 дэх хэсгийн сүүлчийн өгүүлбэрийн “... арга хэмжээ аваагүй бол ...” гэсний дараа “... буруутай албан тушаалтанд энэ суульд заасны дагуу захиргааны шийтгэл ногдуулах, эсхүл ...”, мөн суулийн 7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалтын “Улсын Их Хурлын ...” гэсний өмнө “Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн,” 16 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн 2 дахь заалтын “... дүн шинжилгээ гийх, ...” гэсний дараа “акт,” гэж тус тус нэмсүтэй.

4 дүгээр зүйл. Төрийн хяналт шалгалтын тулай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгээс “дүрмийг”, 13 дугаар зүйлийн гарчигтаас “түүний бүрэн эрх” гэснийг тус тус хассугай.

5 дугаар зүйл. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн “төсөв” гэснийг “төсвийг” гэж, 7 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн “...туслалцаа үзүүлэх...” гэснийг “удирдлагаар хангах” гэж, 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн 2 дахь нүүлбэрийн “... дүрэмд заасан журмаар ...” гэснийг “даргын шийд-хэрээр” гэж, 13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “дөрвөн” гэснийг “зургаан” гэж, 15 дугаар зүйлийн 9 дэх заалтыг 10 гэж, 25 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “... энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг,” гэснийг “... энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг,” гэж, 27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дэх заалтын “5000-10000” гэснийг “5000-20000”, 2 дахь заалтын “5000-25000” гэснийг “5000-10000”, 3 дахь заалтын “35000” гэснийг “60000”, 4 дэх заалтын “30000-50000” гэснийг “30000-60000”, 5 дахь заалтын “15000”

гэснийг "30000" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 12 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ПАТЕНТИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Патентийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 5 дахь заалт, 5 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг, 6 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэг, 27 дугаар зүйлийг дараахь байдлаар өөрчлөн найруулсугай:

1/3 дугаар зүйлийн 5 дахь заалт:

"5. "Оновчтой саналын гэрчилгээ" гэж оновчтой санал мөн болохыг тодорхойлж, зохиогчийн өмчлөх эрхийг нь зөвшөөрсөн баримт бичгийг,"

2/5 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг:

"1. Монгол Улсад шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, оновчтой саналын асуудлыг Хууль зүйн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Оюуны өмчийн газар хариуцан дараахь чиг үүргийг гүйцэтгэнэ:

1/ шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварын мэдүүдэг хүлээн авч хянан шийдвэрлэх;

2/ патент оновчтой саналын гэрчилгээ олгох;

3/ шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, оновчтой санал, барааны тэмдэг, лицензийн гэрээний улсын бүртгэл хөтлөх;

4/ шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, оновчтой санал, барааны тэмдгийн мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх;

5/ шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, оновчтой санал, барааны тэмдгийн тухай мэдээллийг хэвлэн нийтлэх;

6/ патенттай холбогдсон маргааныг шийдвэрлэхэд давлагаа гаргаж өгөх;

7/ патент, оновчтой саналын гэрчилгээний загварыг тогтоох;

8/ хуулийн этгээд, иргэдийг патентийн тухай хууль зөрчсөн гэж үзвэл холбогдох байгууллагад мэдэгдэх;

9/ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу патентийг хүчингүйд тооцох;

10/ бүтээлийн зохиогч болон патент эзэмшигчийн эрхийг төлөөлөн хамгаалах;

11/ патентийн хуулийг хэрэгжүүлэх ажлыг эрх хэмжээнийхээ дотор зохион байгуулах;

12/ патентийн асуудалтай холбоотой өргөдөл, гомдлыг хянан шийдэрлэх;

13/ патентийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр ажиллах иргэн, хуулийн этгээдийг шалгаруулж зөвшөөрөл олгох;

14/ шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, оновчтой саналын үнэлгээг зохиогчийн хүсэлтээр тогтоох;

15/ эрхлэх асуудлаар байгууллага албан тушаалтнаас холбогдох заримт бичгийг гаргуулж авах.

2. Оюуны өмчийн газар үйл ажиллагааныхаа орлогоор санхүүжнэ."

3/6 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэг:

"7. Мэдүүлэг гаргагч нь өөрийгөө итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр төлөөлүүлж болно. Патентийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Оюуны өмчийн газарт бүртгүүлднэ.

Патентийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн ажиллах журмыг Оюуны өмчийн газар тогтооно.

Патентийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч дээд боловсролтой, оюуны өмчийн байгууллагад 3-аас доошгүй жил ажилласан, ял шийтгэлгүй, Монгол Улсын 25 насанд хүрсэн иргэн байна.

Патентийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн үйл ажиллагааны өлсний хэмжээг Монгол Улсын Хууль зүйн сайд, Сангийн сайдын амтарсан шийдвэрээр тогтоох ба орлогынх нь 10 хувийг Оюуны өмчийн газарт үлдэнэ."

4/27 дугаар зүйл:

"27 дугаар зүйл. Гомдол маргаан шийдвэрлэх

Шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварын мэдүүлэгт шүүлт хийхтэй олбогдон гарсан гомдлыг Оюуны өмчийн газар 6 сарын дотор янан шийдвэрлэж хариуг бичгээр мэдэгдэнэ. Уг шийдвэрийг эс өвшөөрвөл маргалдагч тал шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш 30 оногийн дотор гомдлоо шүүхэд гаргах эрхтэй."

2 дугаар зүйл. Монгол Улсын Патентийн тухай хуульд дараахь залтыг нэмсүгэй:

1/4 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэгт 5, 6 дахь заалт

"5/ хүн, мал, амьтны эмчилгээ, оношлогооны арга;

6/ биологийн аргаар бий болгосон мал, амьтны үүлдэр, ургамлын эрт.

Хүн, мал, амьтны эмчилгээ, оношлогооны аргад хэрэглэх бодис, икробиологийн арга, энэ аргаар гарган авсан бүтээгдэхүүнд энэ

хэсгийн 5, 6 дахь заалт хамаарахгүй.”

2/6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт:

“Хүн амын хүнсний хангамж, эрүүл ахуйтай холбогдсон шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварын тухайд хүний эрүүл мэнд, биед хохирол учруулахгүйг нотолсон эрүүл ахуй, халдвар судлалын байгууллагын магадлагаа, тодорхойлолтыг зайлшгүй хавсаргасан байна.”

3/6 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэгт:

“Энэ хугацаанд хөрвүүлж өгөхгүй бол мэдүүлэг гаргасанд тооцохгүй.”

4/10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт:

“Мэдүүлэг гаргагчийн хүсэлтээр шүүлт хийхийг хойшлуулж болно. Шүүлт хийхийг хойшлуулах хугацаа нь энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан нийт хугацаагаар хязгаарлагдана.”

5/12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт:

“Мэдүүлгийн анхдагч огнооноос хойш 10 жилийн хугацаанд патент авах хүсэлтийг гаргана.

Патент эзэмшигчийн хүсэлтээр шинэ бүтээлийн патентыг 20 жилээр сунгаж болно. Ингэхдээ уг шинэ бүтээлийн түвшинг хугацаа сунгах үеийн түвшингээр тогтооно.”

6/15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт 5 дахь заалт:

“5. Шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвараа ашиглуулснаас олсон орлогоос зохих хэмжээний шан хөлс авах.”

7/18 дугаар зүйлд 4 дэх хэсэг:

“4. Оюуны өмчийн газар патент бүхий шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварыг үр дүнтэй ашиглах зорилгоор шинэ бүтээлийн улсын нөөцийн сан бий болгоно. Санг бүрдүүлж буй бүтээлийн патент эзэмших эрхийг Оюуны өмчийн газар эдэлнэ”

8/19 дүгээр зүйлд 7 дахь хэсэг:

“7. Патент эзэмшигч өөрийн шинэ бүтээлээ сонирхогч этгээдэд чөлөөтэй ашиглуулах лиценз олгох тухай хүсэлтээ Оюуны өмчийн газарт гаргаж болно.”

9/25 дугаар зүйлд 4 дэх хэсэг:

“4. Патентыг хүчинтэй байлгахыг сонирхогч этгээд патент эзэмшигчийн зөвшөөрлөөр патентын хураамжийг төлж болно.”

10/26 дугаар зүйлд 4 дэх хэсэг:

“4. Патентын хураамжийг төлөөгүй шалтгаанаар патентын хүчингүйд тооцсон нөхцөлд патент хүчинтэй байх нийт хугацааны дотор патент эзэмшигчийн хүсэлтээр патентыг сэргээж болно”

3 дугаар зүйл. Патентын тухай хуулийн “Патентын байгууллага” гэснийг “Оюуны өмчийн газар” гэж, “барааны тэмдэгт” гэснийг “барааны тэмдэг” гэж, мөн хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1, 6 дугаар зүйлийн 3-т “томьёолол” гэснийг “товч мэдээлэл” гэж, 14

дүгээр зүйлийн "мэдүүлгийн анхдагч огнооноос эхлэн" гэдгийг "патент олгосон огнооноос эхлэн" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл. Патентийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэг 13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 15 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийг тус тус хүчингүй болгонд тооцсугай.

5 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 1997 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрднө.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 12 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

БАРААНЫ ТЭМДЭГ, АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН НЭРИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн гэрийг эрх зүйн хувьд баталгаажуулах, түүнийг эзэмшигчийн эрх, сууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, тэдгээрийг эзэмших, шингэх, захиран зарцуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад иршино.

2 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль тогтоомж

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль огтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, энэ ууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн усад актаас бүрдэнэ.

2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд Монгол Улсын барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль тогтоомжоос өөрөөр авсан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрднө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог дор дурасан утгаар йлгөнө:

1/ "Барааны тэмдэг" гэж үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлдэг уулийн этгээд иргэн өөрийн бараа, үйлчилгээг бусдынхаас ялгах

зорилгоор хэрэглэх тодорхой агуулга бүхий үсэг, тоо, дүрс буюу эдгээрийг хосолсон дүрсэн илэрхийллийг;

2/ "хамтын тэмдэг" гэж хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу байгуулагдсан, ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч хуулийн этгээдийн нэгдлийн гишүүд тухайн нэгдлийн хяналтын дор зөвхөн нэгдмэл шинж чанартай бараа, үйлчилгээнд ашиглах барааны тэмдгийг;

3/ "Барааны гарлийн газрын нэр" гэж газар зүйн нөхцөл, хүмүүсийн дадал заншилтай шууд холбогдсон онцлог шинж чанартай барааг анх үйлдвэрлэсэн улс, хот, суурин газар, нутгийн газар зүйн нэрийг;

4/ "Аж ахуйн нэгжийн нэр" гэж зохих журмын дагуу байгуулагдсан хуулийн этгээд өөрийн үйл ажиллагаа явуулахад ашиглах оноосон нэрийг;

5/ "Бүртгүүлсэн тэмдэг, нэр" гэж Оюуны өмчийн газар зохих журмын дагуу улсын бүртгэлд бүртгэж, гэрчилгээ олгосон барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг;

6/ "Барааны тэмдэг өмчлөгч" гэж бүртгүүлсэн тэмдгийг эзэмших ашиглах, захирэн зарцуулах эрхийг хуульд заасан журмаар олж авсан зохиогчийг;

7/ "Мэдүүлэг" гэж барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн бүртгүүлэхийг хүссэн хуулийн этгээд, иргэнээс Оюуны өмчийн газарт гаргаж байгаа өргөдөл, хуульд заасан бусад баримт бичгийг;

8/ "Шүүлт" гэж тухайн барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэртэй ижил төстэй тэмдэг, нэр өмнө нь бүртгүүлсэн, гэрчилгээ олгосон эсэх талаар холбогдох байгууллагын эрх бүхий мэргэжилтний хийх магадлагааг;

9/ "Лиценз" гэж барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр эзэмшигч бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрийг бусдад ашиглуулахаар Оюуны өмчийн газарт бүртгүүлж өгсөн зөвшөөрлийг;

10/ "Анхдагч огноо" гэж энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн дагуу барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийг Оюуны өмчийн газарт анх өгсөн он, сар, өдрийг;

11/ "Давамгайлах огноо" гэдэгт барааны тэмдгийг Аж үйлдвэрийн өмчийг хамгаалах тухай Парисын конвенцийн гишүүн ал нэг оронд бүртгүүлэхээр өгсөн эсхүл конвенцийн 4 дүгээр зүйлд зааснаар давуу эрх авахыг хүссэн он, сар, өдрийг;

12/ "Барааны тэмдгийн олон улсын ангилал" гэдэгт 1957 оны Ниццийн хэлэлцээрээр баталсан "Барааны тэмдгийн олон улсын ангилал", 1973 оны Венийн хэлэлцээрээр баталсан "Барааны тэмдгийн дүрсийн олон улсын ангилал"-ыг.

**4 дүгээр зүйл. Барааны тэмдгээр бүртгүүлэх зүйл,
түүнд тавих шаардлага**

1. Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1-д заасан шаардлага хангасан эмдгийг барааны тэмдгээр бүртгэнэ.

2. Дараахь зүйлийг барааны тэмдэгт тооцохгүй:

1/ юмс, үзэгдлийг бодитой оршин байгаа байдлаар нь илэрхийлсэн үг, дүрс;

2/ нийтэд дэлгэрсэн нэр томъёо, дүрс, геометрийн жирийн дүрс, оон илэрхийлэл, үл ялагдах үсэг, тэмдэгт;

3/ барааны үндсэн нэр, барааны тоо, хэмжээ, жин, чанар, ориуналт, үнэ, үйлдвэрлэсэн газрын нэр, арга, хугацаа зэргийг айлбарласан үг, дүрс;

4/ төөрөгдөлд оруулж болзошгүй буюу худал зүйл;

5/ газар зүйн нэр, түүний товчилсон үсэг, газрын зургийг заасан, айрладаг газрыг заасан тэмдгээс бүрдсэн;

6/ үл ялагдах хэлбэрээр илэрхийлэгдсэн хүний нэр;

7/ үл ялагдах ердийн газрыг энгийн аргаар илэрхийлсэн.

3. Дараахь тэмдгийг бүртгэхгүй:

1/ Монгол Улсын болон гадаад улсын сүдд, далбаа, олон нийтийн болон олон улсын байгууллагын бүтэн ба товчилсон нэр, тбан ёсны тэмдэгтэй ижил буюу төсөөтэй бол;

2/ нэрд гарсан хүний бүтэн ба товчилсон нэр, хөрөг, зураг, ирын үсгийг тухайн хүн буюу түүний өв залгамжлагчийн эвшөөрөлгүйгээр ашигласан бол;

3/ Монгол Улсын түүхэн хүмүүсийн нэр, зохиомол нэр, хөрөг зураг, тэдгээрт шууд хамаарах төсөөллийн нэрийг эрх бүхий ийгууллагын эвшөөрөлгүйгээр ашигласан бол;

4/ Монгол Улсад зохиогчийн эрх, бүтээгдэхүүний загварын тентаар хамгаалсан үг, дүрсийг зохиогч буюу холбогдох эрх эмшигчийн эвшөөрөлгүйгээр ашигласан бол;

5/ Монгол Улсад бүртгүүлсэн буюу бүртгүүлэхээр мэдүүлсэн нэг үрлийн бараа, үйлчилгээнд хэрэглэх тэмдэгтэй ижил буюу төсөөтэй эл;

6/ Монгол Улсад түгээмэл болсон тэмдэгтэй ижил буюу төсөөтэй бол;

7/ агуулга нь нийгмийн дэг журам, зан суртахуунд харш бол.

4. Барааны гарцын газрын нэрийг зөвхөн хамтын тэмдгээр бүртгэнэ.

**5 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгжийн нэр, түүнийг
бүртгэхэд тавих шаардлага**

1. Аж ахуйн нэгж нь өөрийн оноосон нэртэй байх ба түүнээ илгэх онцгой эрх эзэлнэ.

2. Аж ахуйн нэгжийн нэр нь тухайн нэрийг улсын бүртгэл бүртгэж гэрчилгээ олгосноор хүчин төгөлдөр болно.

3. Аж ахуйн нэгжийн нэрийг дараахь тохиолдолд бүртгэхгүй:

1/ өмнө бүртгүүлсэн аж ахуйн нэгжийн нэртэй давхардсан;

2/ аж ахуйн нэгжийн эрх зүйн байдлыг илэрхийлсэн;

3/ аж ахуйн нэгжийг холбогдох хуулийн дагуу байгуулж бүртгүүлээгүй;

4/ нэрийг тоогоор илэрхийлсэн.

4. Аж ахуйн нэгжийн нэр товч бөгөөд кирилл үсгээ илэрхийлсэн байна. Хэрэв аж ахуйн нэгж хүсвэл өөрийн нэрийг кирилл үсгээр илэрхийлсэн хэлбэрийг латин үсгээр илэрхийлсэн хэлбэрийн хамт бүртгүүлд болно.

5. Аж ахуйн нэгжийн нэрийн хойно аж ахуйн нэгжийн зохио байгуулалтын хэлбэрийг бичсэн байна.

6. Аж ахуйн нэгжийн нэр нь хоёр ба түүнээс дээш холбоо үгээ илэрхийлэгдэх бол дараахь байдлаар бичсэн байх шаардлагатай Үүнд:

1/ хоёр үгээр илэрхийлэгдэх бөгөөд хоёр дахь үг нь гийгү лэгчээр эхэлсэн бол түүнийг эхний үгийн араас шууд залгаж бичнэ;

2/ хоёр үгээр илэрхийлэгдэх бөгөөд хоёр дахь үг нь эгшгээ эхэлсэн бол түүнийг эхний үгийн араас зураас /-/ зурж томос эхэлж бичнэ;

3/ гурван үгээр илэрхийлэгдэх бөгөөд хоёрдогч үг нь гийгүүдэгчээр эхэлсэн бол нэг, хоёр дахь үгийг шууд залгаж бичнэ ба гурав дахь үгийг нэг тэмдэгтийн зайтай жижиг үсгээр эхэлж бичнэ;

4/ гурван үгээр илэрхийлэгдэх бөгөөд хоёр дахь үг нь эгшгээ эхэлсэн бол хоёр, гурав дахь үгийг нэг тэмдэгтийн зайтай жижиг үсгээр эхэлж бичнэ.

7. Аж ахуйн нэгжийн нэр тодорхой утга илэрхийлэхгүй товчилсон утга илэрхийлж, дан үсгээр буюу үеэс бүрдэж болж бөгөөд энэ тохиолдолд бүх үсгийг томоор бичнэ. Үсгүүдийг шууд залгуулж бичих ба хооронд нь тэмдэг бичихгүй.

8. Аж ахуйн нэгж нэрээ бүтэн болон одор тутмын хэрэглэн тохиромжтой богино хэлбэрийн аль алинаар бүртгүүлд болох нь нэрийн богино хэлбэрийг барааны тэмдгээр ашиглаж болно. Энэ тохиолдолд аж ахуйн нэгжийн нэрийг барааны тэмдгийн хувь хуулийн дагуу бүртгүүлсэн байх шаардлагатай.

6 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн талаархи Оюуны өмчийн газрын чиг үүрэг

1. Оюуны өмчийн газар нь барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэхтэй холбогдсон дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг:

1/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийг хүлээн авч хянан шийдвэрлэх;

2/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэж гэрчилгээ олгох;

3/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн талаархи маргааныг шүүх шийдвэрлэхэд лавлагаа гаргаж өгөх;

4/ хуулиар харьяалуулсан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх;

5/ барааны тэмдэг аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний загварыг тогтоох;

6/ барааны тэмдэг, түүнтэй холбоотой гэрээ, аж ахуйн нэгжийн нэрийн улсын нэгдсэн бүртгэл хөтлөх, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх, тэдгээртэй холбоотой мэдээллийг хэвлэн нийтлэх;

7/ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу аж ахуйн нэгжийн нэр, барааны тэмдгийг хүчингүйд тооцох;

8/ Патентын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 8, 10, 11, 13, 15, Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 тэх хэсгийн 11, 12-г заасан чиг үүрэг.

2. Оюуны өмчийн газар барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэртэй холбоотой бүтээлийн үнэлгээг зохиогчийн хүсэлтээр тогтоож болно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэх, гэрчилгээ олгох

7 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлэг гаргах

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгүүлэх үсэлтэй иргэн, хуулийн этгээд барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийг Оюуны өмчийн газарт гаргана.

2. Барааны тэмдгийн мэдүүлэг нь өргөдөл, барааны тэмдгийн 10 увь дүрээс бүрдэнэ.

3. Аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлэг нь өргөдөл, аж ахуйн нэгжийн нэрийн томруулсан бичилт, аж ахуйн нэгжийн улсын үртгэлийн гэрчилгээний хуулбараас бүрдэнэ.

4. Өргөдөлд мэдүүлэг гаргагч болон түүний итгэмжлэгдсэн өлөөлөгчийн овог, нэр, хаяг, харьяалал, мэдүүлэг гаргасан он, сар, дөр, дугаар, мэдүүлэг гаргагчийн эрхэдгэг үйл ажиллагаа, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгүүлэх хүсэлт, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн дүрслэлийг тусгасан байна.

5. Мэдүүлэг гаргагч өнгөтэй болон эзлэхүүний хэлбэр бүхий тэмдэг, хамтын тэмдэг бүртгүүлэх бол энэ тухай өргөдөлдөө мэдэгдэж уг тэмдгийг хэрэглэх журмын хуулбарыг мэдүүлэгт хавсаргана.

6. Мэдүүлэг гаргагч барааны гарлын газрын нэрийг бүртгүүлэх бол энэ тухай өргөдөлдөө мэдэгдэж, уг нэр нь барааны гарлыг газрын нэр мөн болох, мэдүүлэг гаргагч өөрөө уг нэрийг хэрэглэх эрхтэйг нотолсон баримтыг мэдүүлэгт хавсаргана.

7. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр нь кирилл, латинаас өөр үсгийн тэмдгээр илэрхийлэгдсэн бол тухайн тэмдгийг латин үсгийн хэлбэрт оруулан мэдүүлгийн хамт ирүүлнэ.

8. Барааны тэмдгийн мэдүүлэг нь бараа, үйлчилгээний олоулсын нэг буюу хэд хэдэн ангилалд хамаарч болно.

9. Мэдүүлэг гаргагч аж ахуйн нэгжийн нэрийг улсын бүртгэл бүртгүүлэхээс өмнө сонгосон нэр нь улсын бүртгэлд өмнө нь бүртгүүлсэн нэртэй давхардсан эсэхийг шалгуулж болно.

10. Аж ахуйн нэгжийн сонгосон нэр нь урьд бүртгүүлсэн хуулийн этгээдийн нэрээс зөвхөн төрлийн ялгах тэмдэг, тоо, үсэг болон аж ахуйн нэгжийн хэлбэр заасан үгээр ялгагдаж байвал тэрхүү оноосон нэрийг давхардаж байна гэж үзэж бүртгэхгүй.

11. Монгол Улсын Патентийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6, 7, 8 дахь хэсгийн заалт энд мөн хамаарна.

8 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийн анхдагч огноог тогтоох

1. Оюуны өмчийн газар нь барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийг хүлээн авсан өдрөөс хойш 20 хоногийн дотог түүний бүрдлийг хянаж, энэ хуулийн 4, 5 дугаар зүйлд заасан шаардлага хангасан бол мэдүүлгийг хүлээн авсан өдрөөр анхдагч огноог тооцно.

2. Оюуны өмчийн газар мэдүүлгийг энэ хуулийн 4, 5 дугаар зүйлд заасан шаардлага хангаагүй гэж үзвэл 2 сарын дотог холбогдох нэмэлт, засвар хийхийг мэдэгдэж, мэдүүлэг гаргагчид буцаана. Энэ хугацаанд мэдүүлэг гаргагч нэмэлт, засварыг хийж мэдүүлгийг ирүүлбэл Оюуны өмчийн газар мэдүүлгийг анх хүлээн авсан өдрөөр түүний анхдагч огноог тооцно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хугацаанд нэмэлт, засвар хийж мэдүүлгийг ирүүлээгүй бол тухайн мэдүүлгийг Оюуны өмчийн газар хүлээн авсанд тооцохгүй.

4. Барааны тэмдэг бүртгүүлэхээр хүсэлт гаргасан иргэн, хуулийн этгээд тухайн барааг дор дурдсан үзэсгэлэнгийн аль нэгэн тавьснаас хойш 6 сарын дотор мэдүүлэг гаргасан бол анхдагч огноог барааг үзэсгэлэнд тавьсан өдрөөр тооцно.

1/ төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны эрх бүхий байгууллагын зохион байгуулсан үзэсгэлэн;

2/ төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны эрх бүхий байгууллагаас олгосон зөвшөөрлөөр зохион байгуулсан үзэсгэлэн;

3/ гадаад оронд зохион байгуулсан үзэсгэлэн;

4/ Парисын конвенцийн гишүүн аль нэг орны нутаг дэвсгэр дээр тухайн улсын Засгийн газар болон түүний зөвшөөрлөөр зохион байгуулсан олон улсын үзэсгэлэн.

9 дүгээр зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлэгт шүүлт хийх

1. Оюуны өмчийн газар нь мэдүүлгийг шаардлага хангасан гэж үзвэл тухайн тэмдэг энэ хуулийн дагуу барааны тэмдэг байж болох мээх, бүртгэж болох эсэх, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэж болох мээхэд шүүлт хийнэ.

2. Шүүлт хийх явцад мэдүүлэг гаргагч барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг өөрчлөх болон бараа, үйлчилгээний нэрийн жагсаалтад нэмэлт хийхээс бусад өөрчлөлтгүйг мэдүүлэгтээ хийж болно. Бараа, үйлчилгээний нэрийн жагсаалтад нэмэлт хийх бол шинэ мэдүүлэг гаргана.

3. Шүүлт хийх явцад мэдүүлэг гаргагч бараа, үйлчилгээний нээс дээш ангилалд хамаарах мэдүүлгийг салгаж тус тусад нь гаргаж юлно.

4. Шүүлт хийх явцад мэдүүлэг гаргагч мэдүүлгээсээ татгалзаж юлно. Энэ тохиолдолд мэдүүлэг гаргагч тухайн барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн талаар дахин мэдүүлэг гаргах эрхгүй болно.

5. Мэдүүлгийг хүчингүй болгосон буюу бүртгэхээс татгалзсан ухай хамгийн сүүлд шинжээч эсхүл шүүх шийдвэр гаргасан бол мөн нь ийм мэдүүлэг гаргаагүйд тооцно.

6. Оюуны өмчийн газар нь мэдүүлгийн анхдагч огнооноос хойш сарын дотор шүүлтийн дүгнэлтэд үндэслэн барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэх эсэх талаар шийдвэр гаргана. Шаардлагатай гэж үзвэл Оюуны өмчийн газар энэ хугацааг 6 сар үртэл хугацаагаар сунгаж болно.

10 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэх, гэрчилгээ олгох

1. Оюуны өмчийн газар барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэх шийдвэр гаргавал уг тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг лсын бүртгэлд бүртгэж, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн эрчилгээ олгон, мэдүүлгийг нь барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн эрийн санд хадгална. Оюуны өмчийн газар бүртгэсэн барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлгийг гэрчилгээний хүчинтэй айх хугацаа нь дууссанаас хойш 10 жилийн хугацаанд хадгална.

2. Барааны тэмдгийн гэрчилгээнд барааны тэмдэг өмчлөгчийн овог, нэр, хаяг, эрхэлдэг үйл ажиллагаа, барааны тэмдгийн го шинж, гэрчилгээ олгох тухай шийдвэрийн дугаар, огноо, мэдүүлгийн анхдагч огноо, гэрчилгээ хүчинтэй байх хугацааг зааж тухай асуудлыг эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурж, тамг дарна.

3. Аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээнд аж ахуйн нэгжийн нэр, үйл ажиллагааны онцлог, гэрчилгээ олгож байгаа байгууллагын шийдвэр, анхдагч огноо, гэрчилгээ хүчинтэй байх хугацааг зааж тухайн асуудлыг эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурж тамга дарна.

4. Оюуны өмчийн газар, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэхээс татгалзсан шийдвэр гаргавал мэдүүлэг, шүүлтний дүгнэлтийн хуулбарыг уг шийдвэр гарсан өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор мэдүүлэг гаргагчид хүргүүлнэ. Мэдүүлэг гаргагч уг шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл бүртгэхээс татгалзсан тухай шийдвэр хүлээ авснаас хойш 30 хоногийн дотор гомдлоо шүүхэд гаргаж болно.

5. Оюуны өмчийн газар бүртгэсэн тэмдгийн ном зүй, зураг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хэвлэлд нийтэлнэ.

11 дүгээр зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацаа, түүнийг сунгах

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээ түүнийг олгосон огнооноос эхлэн 10 жилийн хугацаанд хүчинтэй байна.

2. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацааг эзэмшигчийн өргөдлийг үндэслэн тухай бүр 10 жилээр сунгаж болно.

3. Гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацааг сунгуулах тухай өргөдлийг тухайн гэрчилгээ хүчинтэй байх сүүлчийн нэг жилд багтаа Оюуны өмчийн газарт гаргана. Өргөдлийг гэрчилгээ хүчинтэй байх хугацаанд гаргаагүй бол гэрчилгээ хүчинтэй байх хугацаа дууссанаас хойш 6 сарын дотор гаргаж болно.

4. Гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацааг сунгахад барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр, бараа, үйлчилгээний нэрсийн жагсаалтад нэмэлт хийхгүй.

5. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн өмчлөгчийн нэр хаяг өөрчлөгдвөл ийнхүү өөрчлөлт орсон өдрөөс хойш 6 сарын дотор Оюуны өмчийн газарт бичгээр мэдэгдэнэ. Оюуны өмчийн газар барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацаа сунгах тухай шийдвэр гаргасан, бараан

тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулсан тухай бүр хэвлэлд нийтэлнэ.

12 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хураамж

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээ олгох, гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацааг сунгахад Монгол Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хуульд заасан хувь хэмжээгээр хураамж төлнө.

2. Хураамжийг барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээ олгох, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацааг сунгах тухай шийдвэр гарсан өдрөөс хойш 3 сарын дотор төлнө.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр өмчлөгчийн эрх, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах

13 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр өмчлөгчийн эрх

1. Бүртгүүлсэн тэмдэг, нэр нь өмчлөгчдөө тухайн тэмдэг, нэрийн сувьд онцгой эрх олгоно.

2. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр өмчлөгч дараахь үрхтэй:

1/ өөрийн бараа, үйлчилгээнд бүртгүүлсэн тэмдэг, нэр ашиглах;

2/ бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрээ өмчлөх /эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах/;

3/ бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрийг бусад лицензийн гэрээгээр шинглуулах;

4/ барааны тэмдэгийг бусдад шилжүүлэх;

5/ бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрийн талаар Оюуны өмчийн газраас авлагаа, нотолгоо гаргуулж авах;

6/ бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрийг бусад этгээд хууль бусаар ашиглаж рхийг нь зөрчсөн бол уг үйлдлийг таслан зогсоох, зөрчигдсөн рхээ хамгаалуулахаар шаардах;

7/ бүртгүүлсэн тэмдэг, нэртэй ижил төсөөтэй тэмдэг, нэрийг усад этгээд ашиглахыг зогсоох, учруулсан хохирлыг арилгуулахыг шаардах.

14 дүгээр зүйл. Барааны тэмдэгийг ашиглах

1. Дараахь үйлдлийг барааны тэмдэг ашигласан гэж үзнэ:

1/ барааны тэмдгийг бараа, түүний сав, баглаа, боодол, үйлчилгээнд хэрэглэх;

2/ барааны тэмдэг бүхий барааг нийлүүлэх, худалдаанд гаргах буюу энэ зорилгоор хадгалах, үйлчилгээ үзүүлэх;

3/ барааны тэмдэг бүхий барааг хилээр гаргах, оруулах;

4/ барааны тэмдгийг албан бичиг буюу бусад баримт, сурталчилгаанд ашиглах;

5/ барааны тэмдэг эзэмшигч барааны тэмдэг нь бүртгүүлснийг илэрхийлэх дугуй хүрээтэй "R" гэсэн латин үсэг бүхий таних тэмдгийг барааны тэмдгийн хамт хэрэглэж болно.

2. Бүртгүүлсэн тэмдэгтэй ижил буюу төсөөтэй тэмдгийг бусад этгээд уг барааны тэмдэг өмчлөгчийн зөвшөөрөлгүйгээр ижил төрлийн бараа, үйлчилгээнд ашиглавал өмчлөгчийн эрхийг зөрчсөн гэж үзнэ.

3. Бүртгүүлсэн тэмдгийг дараахь байдлаар ашиглавал барааны тэмдэг өмчлөгчийн эрхийг зөрчсөн гэж үзэхгүй:

1/ барааны тэмдгийг өмчлөгч өөрөө эсхүл түүний зөвшөөрөлтэйгээр бусад этгээд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан хэлбэрээр тус улсад ашиглах;

2/ барааны тэмдэг өмчлөгч өөрөө эсхүл түүний зөвшөөрөлтэйгээр бусад этгээд барааны тэмдэг бүхий барааг нэгэнт тус улсын зах зээлд гаргасан бол энэ бараатай холбогдуулж уг тэмдгийг ашиглах

15 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгжийн нэрийг ашиглах

1. Хуулийн этгээд иргэний гүйлгээнд оролцохдоо аж ахуйн нэгжийн нэрийг бараа, сав, баглаа, сурталчилгаа, танилцуулга, албан ёсны баримт бичиг, маягт, үзэсгэлэн худалдаанд өөрийн барааг үзүүлэн сурталчлахад ашиглана.

2. Аж ахуйн нэгжийн нэрийг барааны тэмдгээр ашиглаж болно. Аж ахуйн нэгжийн нэр, барааны тэмдэг хоёр хоорондоо зөрчилдөх тохиолдолд барааны тэмдэг нь хүчинтэй байна.

16 дугаар зүйл. Барааны тэмдгийг бусад шилжүүлэх, барааны тэмдэг өмчлөх эрх дуусгавар болох

1. Барааны тэмдэг өмчлөгч нь өв залгамжлал болон бусад аргаар барааны тэмдэг эзэмших эрхээ бүрэн буюу хэсэгчилсэн байдлаар бусдад шилжүүлж болно.

2. Барааны тэмдэг эзэмших эрхийг гэрээ байгуулсны үндсэн дээр шилжүүлнэ. Гэрээг бичгээр үйлдэж, хоёр тал гарын үсэг зурж баталгаажуулах бөгөөд талууд хүсвэл гэрээг нотариатаар гэрчлүүлж болно.

3. Барааны тэмдэг эзэмших эрхийг шилжүүлэх гэрээг Оюуны өмчийн газарт бүртгүүлднэ.

4. Бараа, үйлчилгээний төрөл, үүсвэр, гарал, чанар, зориулалт, бараа үйлдвэрлэсэн газрын нэр, аргын талаар хэрэглэгчдийг төөрөгдөлд оруулж болзошгүй тохиолдолд барааны тэмдэг эзэмших эрхийг шилжүүлж болохгүй.

Барааны тэмдэг өмчлөх эрх дараахь үндэслэлээр дуусгавар болно:

- 1/ хууль буюу гэрээгээр бусдад бүрэн шилжүүлэх;
- 2/ хуульд заасан үндэслэлээр өмчлөх эрхээ алдах;
- 3/ өмчлөгч нь нас барах, нас барсан гэж зарлагдах;
- 4/ хуулийн этгээд татан буугдах;
- 5/ хуульд заасан бусад үндэстэл.

17 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгжийн нэрийг шилжүүлэх

Аж ахуйн нэгжийн нэрийг ашиглах онцгой эрхийг хуулийн этгээдийг өөрчлөн зохион байгуулж, бүхэлд нь бусдын өмчлөлд шилжүүлснээс бусад тохиолдолд бусдад шилжүүлэхийг хориглоно.

18 дугаар зүйл. Лицензийн гэрээ

1. Сонирхогч этгээд барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг түүний эзэмшигчтэй лицензийн гэрээ байгуулан ашиглана. Лицензийн гэрээг бичгээр үйлдэж, хоёр тал гарын үсэг зурна. Аж ахуйн нэгжийн нэрийг лицензийн гэрээгээр ашиглуулах тохиолдолд хэрэглэгчийг төөрөгдөлд оруулахгүй байх арга хэмжээг талууд урьдчилан тохиролцоно.

2. Лицензийн гэрээнд дараахь зүйлийг харилцан тохиролцож заасан байна:

1/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр ашиглах хэлбэр, хүрээ, хугацаа, холбогдох бараа, үйлчилгээнд тавих чанарын шаардлага, чанарын хяналт;

2/ талуудын эрх, үүрэг;

3/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр ашигласны төлөө төлөх төлбөрийн хэмжээ, түүнийг төлөх журам;

4/ лицензийн гэрээний үйлчлэх нутаг дэвсгэрийн хүрээ.

3. Лицензийн гэрээг Оюуны өмчийн газарт бүртгүүлнэ.

4. Хамтын тэмдэг, барааны гарлын газрын нэрийг бусдад лицензийн гэрээгээр ашиглуулж болохгүй.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Бусад зүйл.

19 дүгээр зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээг хүчингүй болгох, хүчингүйд тооцох

1. Сонирхогч этгээд энэ хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1, шаардлагатай бол мөн зүйлийн 2 буюу 3 дахь хэсэг, 4 дүгээр зүйлийн 1,

2, 3 дахь хэсэгт заасныг зөрчиж барааны тэмдгийг, энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 3-7 дахь заалтыг зөрчиж аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэсэн гэж үзвэл уг тэмдэг, нэрийн гэрчилгээг хүчингүй болгох тухай хүсэлтээ шүүхэд гаргаж болно.

2. Энэ хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн 4, 5, 6 дахь заалтыг зөрчиж барааны тэмдгийг бүртгэсэн гэж үзвэл барааны тэмдгийг бүртгэсэн өдрөөс хойш 5 жилийн дотор уг гэрчилгээг хүчингүй болгох тухай сонирхогч этгээд шүүхэд өргөдөл гаргаж болно.

3. Шүүх шалгаж үзээд үндэслэлтэй гэж үзвэл барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн бүртгэлийг хүчингүй болгох тухай шийдвэр гаргаж энэ тухай Оюуны өмчийн газарт бичгээр мэдэгдэнэ.

4. Оюуны өмчийн газар дараахь тохиолдолд өмнө бүртгэсэн барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээг хүчингүйд тооцно:

1/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацаа дууссанаас хойш 6 сарын дотор хугацаа сунгуулах өргөдөл гаргаагүй;

2/ энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан хураамжийг хугацаанд нь төлөөгүй;

3/ барааны тэмдэг өмчлөгч, аж ахуйн нэгжийн нэр эзэмшигч бүртгүүлсэн тэмдэг, нэрээ эзэмших эрхээсээ татгалзсан тухай бичгээр мэдэгдсэн;

4/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр эзэмшигч аж ахуйн нэгж татан буугдсан бөгөөд уг барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг эзэмших эрхийг өөр этгээдэд шилжүүлээгүй буюу лицензийн гэрээгээр ашиглуулаагүй;

5/ барааны тэмдэг өмчлөгч, аж ахуйн нэгжийн нэр эзэмшигч хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр барааны тэмдгийг бүртгэсэн өдрөөс хойш 5, аж ахуйн нэгжийн нэрийг бүртгэсэн өдрөөс хойш 3 жилийн турш ашиглаагүй.

5. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээг хүчингүйд тооцсон шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл сонирхогч этгээд энэ тухай гомдлоо шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор шүүхэд гаргах эрхтэй.

6. Сонирхогч этгээд энэ зүйлийн 4 дэх хэсгийн 5 дахь заалтаг холбогдуулан тухайн барааны тэмдгийн гэрчилгээг хүчингүй болгох тухай өргөдлийг Оюуны өмчийн газарт гаргаж болно.

7. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон тохиолдолд Оюуны өмчийн газар барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн улсын бүртгэлд зохих өөрчлөлт оруулж, энэ тухай хэвлэлд нийтэлнэ.

20 дугаар зүйл. Гомдол, маргааныг шийдвэрлэх

1. Оюуны өмчийн газар нь барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн талаар гарсан дараахь гомдол маргааныг хянан шийдвэрлэнэ:

1/ барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн мэдүүлэгт шүүлт хийх;

2/ анхдагч ба давамгайлах огноо тогтоох талаар;

3/ зохиогч байх эрхийн тухай.

2. Оюуны өмчийн газар гомдол, маргааны өргөдлийг хүлээж авснаас хойш нэг сарын дотор шийдвэрлэн хариу мэдэгдэх үүрэгтэй.

3. Маргааныг хянан шийдвэрлэсэн Оюуны өмчийн газрын шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл маргагч талууд шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор гомдлоо шүүхэд гаргах эрхтэй.

4. Оюуны өмчийн газарт хуулиар харьяалуулснаас бусад гомдол, маргааныг шүүх хүлээн авч шийдвэрлэнэ.

21 дүгээр зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөнд хүлээлгэх хариуцлага

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч зөрчил гаргасан иргэнийг 2000-50000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 10000-250000 хүртэл төгрөгөөр тус тус торгож, барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийг хууль бусаар ашигласнаас олсон орлогыг барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр өмчлөгчид олгох буюу барааг худалдсанаас олсон орлогыг улсын орлого болгож үйлдвэрлэл, үйлчилгээг зогсооно.

2. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр өмчлөгчийн эрхийг зөрчсөн этгээдэд Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

22 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн тухай хуулийг дагаж мөрдөх

Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэрийн тухай хууль батлахаас өмнө барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэртэй холбогдон гарсан сарилцааны тухайд талуудын ашиг сонирхолд хохирол учруулахгүйгээр байвал урьд мөрдөгдөж байсан журмыг шүүх хэрэглэж болно.

23 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хууль 1997 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1996 оны 11 дүгээр
сарын 1-ний өдөр

Дугаар 61

Улаанбаатар
хот

"Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийг батлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хорин тавдугаар зүйлийн 1 дээ хэсгийн 7, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсгийн заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

"Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийг хавсруулт ёсоор баталсугай.

Дэд дарга

Ц. ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР

Улсын Их Хурлын сонгуулийн дүнд шинээр эмхтэн байгуулагдсан Монгол Улсын Засгийн газар, "МҮАН-МСДН-ын Ардчилсан холбоо" эвслээс сонгогчидтой байгуулсан гэрээнд үндэслэн бүрэн эрхийнхээ хугацаанд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг дэвшүүлж байна.

Засгийн газар 1996-1998 онд төрийн захиргааны байгууллагын болон эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлт хийж, эдийн засгийг сэргээн өөрийгөө тэтгэх чадамжийг нь нэмэгдүүлэх, 1998-2000 оны нийгэм-экологийн болон экспортын баримжаатай эдийн засгийн оновчтой бүтцийг бий болгон эрчим хүч, түлш, хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүнээр өөрийгөө ханган, экспортын үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарыг эрчимтэй хөгжүүлсэн, харьцангуй бие даасан бүтэн бүхий эдийн засагтай болж, бүс нутгийн хөгжилд өөрийн гэсэн байр сууриа эзлэх стратегийн зорилтыг энэхүү хөтөлбөртөө тодорхойлж байна.

1. ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД ХИЙХ ӨӨРЧЛӨЛТ

Төрийн байгуулалтын хүрээнд Засгийн газраас дэвшүүлж буй гол зорилт нь төрийн захиргааны төв байгууллагын бүтцийг шинэчлэх

нутгийн захиргааны байгууллагыг бэхжүүлж бүс нутгийг хөгжүүлэх, нийгмийн удирдлагын үр нөлөөг дээшлүүлэх, мэдээллийн үнэн бодит байдал, хэвтэл мэдээллийн эрх чөлөөг хангах, цэргийн болон цэрэгжсэн байгууллагуудад тавих иргэний хяналтыг хэрэгжүүлэхэд оршино.

Засгийн газрын чиг үүргийг зах зээлийн эдийн засаг бүхий ардчилсан нийгэм дэх шаардлагын дагуу тогтоож, түүний үйл ажиллагааг иргэдэд үйлчлэх, тэдний санал, өргөдөл, гомдлыг барагдуулах, ашиг сонирхлыг нь хамгаалах нийгмийн эрүүл орчин бий болгоход чиглүүнэ.

Засгийн газрын бүрэлдэхүүн, бүтцийн шинэ тогтолцоог бүрдүүлэн, Засгийн газрын гүйцэтгэх удирдлагыг чадваржуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Стратегийн төлөвлөлт, бодлогын удирдамжаар хангах, хөтөлбөр зохиох, зохицуулах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ (мониторинг) хийх, үнэлж дүгнэх, хуулийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах асуудлыг төрийн захиргааны төв байгууллага /яам/-д хуулиар хариуцуулан хэрэгжүүлнэ.

Яамдын үйл ажиллагааны хүрээнд хууль тогтоомж, стандартыг сахиулах, бодлого хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий агентлагуудын зохистой тогтолцоог бий болгоно.

Төрийн захиргааны байгууллагын цомхон, чадварлаг бүтцийг бүрдүүлэхийн хамт төрийн албаны ажилтан бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх, тэдний ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгааг хангах, албан хэрэг хөтөлөлтийг боловсронгуй болгох арга хэмжээг тодорхой бодлого, хөтөлбөрийн үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ.

Төрийн захиргааны байгууллага, төрийн албаны өөрчлөлт, шинэчлэлтийн бодлого, удирдлагын арга барил, удирдлагын эрхэмлэх зүйлс, хэрэглэх арга, ашиглах нөөцийн харилцан уялдаа бүхий тогтолцоог бий болгоно.

Орон нутгийн өмч, татварын тогтолцоог бий болгож, хуримтлагдсан хөрөнгийн зарцуулалтад хяналт тавих эрхийг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өгөхийн зэрэгцээ байгууллага, албан тушаалтан дур мэдэн татвар, хураамж тогтоодог явдлыг зогсооно.

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагыг бэхжүүлж, гэдгээрийн орлогыг нэмэгдүүлэх, үйлдвэрлэлийн үйл ажилгааны үр дүнг дээшлүүлэх, нэмэгдэл нөөц бололцоог ашиглах замаар орон нутгийн төсвийн бие даасан байдлыг нэмэгдүүлнэ.

Нийгэм, эдийн засгийн болон иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах талаар иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын эрхийг өргөтгөх чиглэлээр Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай суульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Газар эзэмшүүлэх, өмчлүүлэх, ашиглах асуудлаар орон нутгийн удирдлагын эрхийг өргөтгөнө.

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагыг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах, мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд хамруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Аж ахуйн нэгж, иргэдийн үүсгэл санаачлагын байгууллагыг бүртгэх, татан буулгах эрхийг орон нутгийн байгууллагад олгоно.

Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нутгийн захиргааны байгууллагын бие даасан байдал, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын чадамжийг дээшлүүлэх арга хэмжээг тусган хэрэгжүүлж, тэдэнд нутаг орноо хөгжүүлэх, дотоод, гадаад түнштэй болоход нь тусламж, дэмжлэг үзүүлнэ.

Бүс нутаг, аймаг, сумдын эдийн засгийн чадавхийг тодорхойлж, үүний үндсэн дээр үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зохистой бүтэц бүрдүүлэх, нутаг усандаа ая тухтай ажиллаж амьдрах нөхцөлийг хангахын тулд бүс нутгийн зохион байгуулалтаар хөгжих бодлого баримтална. Эдийн засгийн бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлнэ. Энэ хүрээнд Засгийн газраас авах арга хэмжээ, бүсийн эрх зүйн байдал, бүсийн зөвлөлийн үйл ажиллагааны журмыг боловсруулж мөрдүүлнэ.

Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нараас бүрдсэн бүсийн зөвлөл байгуулна.

Бүсийн захирагчийн чиг үүрэг, бүрэн эрхийг баталгаажуулж, түүнд Засгийн газрын гишүүний эрх олгох асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Аймаг, орон нутгийн хөгжлийн ялгааг жигдрүүлэх зорилгоор зарим бүс нутаг, аймагт дэд бүтцийн төсөл хэрэгжүүлж эхлэнэ.

Эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулах үзэл баримтлалын дагуу зарим нутагт эдийн засаг, худалдааны чөлөөт бүс байгуулна.

Орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд түлхэц үзүүлэх зорилгоор эргэж төлөх нөхцөлөөр улсын төсвөөс зээл олгож, "Сумын хөгжлийн сан"-г туршилтын журмаар байгуулан, улмаар хөгжлийг дэмжих сан болгоно. Сумын хөгжлийн сангийн хөрөнгийг тэргүүн ээлжинд тухайн сумын хоршоо, бөөний худалдааны болон ахуйн үйлчилгээний байгууллагуудын үйл ажиллагааг сэргээхэд зарцуулна.

Бүс нутгийн жигд хөгжлийг хангах зорилгоор бүс нутаг, аймаг, орон нутгийн хөгжлийн чиглэлийг тогтоож, тэргүүлэх ач холбогдол бүхий төслийг санхүүжүүлэх, татвар, төсөв, галь, хөрөнгө оруулалт, зээлийн талаар хөнгөлөлт үзүүлэх асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Мэдээллийн үнэн бодит байдлыг хангах зорилгоор мэдээллийн нийгмийн удирдлагын үр ашиг, үр нөлөөг дээшлүүлэх нэгэн чухал хэрэгсэл болгох зарчим баримтална. Нийгмийн амьдрал, төрийн

байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн зөв мэдээлэл хүргэх, мэдээлэл нээлттэй байх бололцоог хангаж, чөлөөт мэдээллийн үндэсний тогтолцоо бүрдүүлнэ. Засгийн газрын үйл ажиллагааны тухай тогтмол мэдээлдэг тогтолцоог бий болгоно.

Статистикийн газрын бие даасан байдлыг нь баталгаажуулж мэдээллийн бодит байдлыг хангах тогтолцоог бүрдүүлнэ. Статистикийн мэдээллийн тогтолцоо, аргачлалыг олон улсын жишигт хүргэнэ.

Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл алдагдсаны төлөө хүдээх хариуцлагын талаар холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

Сэтгүүлчдийн мэдээлэл олж авах, мэдээллээ олон нийтэд хүргэх үнэмтэхүй эрх чөлөөг хамгаална. Хэвлэл, мэдээллийн эрх чөлөөний тухай хуулийг батлуулна.

Эрх зүйн бодлого, шинэчлэл

Монгол Улсын эрх зүйн шинэчлэлийг Монгол улсын бүрэн эрхт байдлыг хангах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөө, түүний хууль зүйн баталгааг хангах, Монгол улсын төрийн байгууллын эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгох, эрх зүйн шинэчлэлийн орчин бүрдүүлэх, хууль зүйн мэргэжлийн боловсон хүчин бэлтгэх зэрэг үндсэн чиглэлээр хэрэгжүүлнэ.

Эрх зүйн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлж, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох арга хэмжээ авна.

Хуульчдын ажил хариуцах чадвар, ажил хэргийн мэдлэг, сахилга, хариуцлагыг дээшлүүлэх цогцолбор арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Хуульчдыг шилж сонгох тогтолцоог бий болгож, түүний дагуу шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч нарын мэргэжлийн түвшинг тогтоож, шалгаруулж ажиллуулах арга хэмжээг холбогдох байгууллагатай хамтран авна.

Шүүгчдийн халдашгүй эрх, хараат бус байдлыг хангах чиглэлээр гэдний эдийн засгийн баталгааны эрх зүйн үндсийг цаашид боловсронгуй болгоно. Шүүгчдийн нийгмийн баталгааг хангах чиглэлээр шат дараатай арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Шүүхийн төсвийг төлөвлөх, хянах, батлах журмыг хянан үзэх хөндлөнгийн шинэжээчдийг сонгож ажиллуулан үнэлгээ, дүгнэлтийг нь авч төсвийн төсөлтэй хамт эрх бүхий байгууллагуудад оруулдаг байх журам боловсруулж мөрдүүлнэ.

Хүний эрх, эрх чөлөө хэрэгжих баталгааг хангах, төрийн албан хаагчийн ажлын хариуцлага, хууль биелүүлэх сахилгыг дээшлүүлэх, албан тушаалтны хууль бус шийдвэр, үйл ажиллагаанаас сэргийлэх, түүнийг таслан зогсоох үүднээс захиргааны шүүх байгуулах асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

Шүүгчийн ёс зүйн хэм хэмжээ, мэргэжлийн түвшинд дүгнэлт гаргах журам, шалгуур тогтоох арга хэмжээг холбогдох байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны үйл ажиллагааг боловсронгуй болгоно.

Хүн амд үзүүлэх эрх зүйн үйлчилгээ шуурхай, хүртээлтэй байх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авна.

Гэмт хэргийн улмаас иргэн, байгууллагад хохирол учруулсан хүмүүст оногдуулж байгаа алын бодлогыг судалж, хорих ял эдэлж байгаа хүмүүсээр, тэдгээрийн учруулсан хохирлыг бүрэн төлүүдэг хариуцлагын тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр эрүүгийн болон холбогдох бусад хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг шийдвэрлүүднэ.

Гэмт хэрэг, зөрчлийг шуурхай таслан зогсоох, түүний гухай мэдээллийг түргэн шалгаж, улмаар хүн амыг гэмт халдлагаас хамгаалах, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор цагдаагийн анхан шатны байгууллагуудыг холбоожуулах, техникжүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах байгууллагыг шинэчлэн зохион байгуулах асуудлыг судалж шийдвэрлүүднэ.

Хууль сахиулах байгууллагын хууль бус үйл ажиллагааны улмаас иргэнд учирсан эд хөрөнгийн хохирлыг нөхөн төлөх, цагдаагийн байгууллагаас гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийгмийн хэв журам хамгаалах үүргээ гүйцэтгэхдээ авто тээврийн болон холбооны хэрэгслийг дайчилсан, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийг ашигласны хөлс, зардал төлөх, төлбөрийн чадваргүй иргэний өмгөөллийн зардалыг санхүүжүүлэх зэргээр хууль тогтоомжийн дагуу хүтээсэн үүргээ төл биелүүлдэг байх механизмыг бий болгож хэрэгжүүлнэ.

Ял эдлүүлэх байгууллагыг төрийн албаных нь хувьд бэхжүүлэх зорилгоор байр, эрчим хүч, дулаан болон бусад зардалыг хоригдлуу, хариуцаж байгаа журмыг өөрчилж, тэдгээр зардалыг улсын төвлөрсө болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Төрөөс хорих ангиудыг ажлаар хангах талар хүтээсэн үүргээ бодитой биелүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх үүднээс хориг байгууллага, хоригдлын ажил, үйлдвэрлэл эрхэлж олсон орлогы албан татвараас чөлөөлөх буюу хөнгөлөлт үзүүлэх асуудлыг шийдвэрлүүднэ.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажиллагаанд иргэн байгууллагыг заавал оролцуулж байх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд идэвхтэй оролцсон иргэн байгууллагыг урамшуулж байх тогтолцоог бий болгоно.

Нийгмийн дэг журмыг хангах, бэхжүүлэх, орон нутгийн цагдаагийн байгууллагыг удирдах талаар нутгийн захиргаа, өөрөө

удирдах байгууллагаас хүлээх үүрэг, хариуцлагын эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгож, үр нөлөөг нь сайжруулах арга хэмжээ авна.

Хүний эрхийн асуудлыг эрхлэх үндэсний байгууллага бий болгох асуудлыг судалж шийдвэрлүүлнэ.

Иргэдийн амгалан тайван аж төрөх эрхийг хуульчлан баталгаажуулна. Хүн бүр Үндсэн хуульд тунхагласан эрхээ адилж, үүргээ биелүүлэх баталгааг хангах үүднээс аргагүй хамгаалалтыг зохицуулах эрүү, иргэний хуулийн үндэслэлийг шинэчлэн боловсруулж шийдвэрлүүлнэ.

Таслан сэргийлэх арга хэмжээ, тагнах ажилд төрийн байгууллагаас тавих хяналтыг хүчтэй болгож, энэ харилцааг зохицуулж байгаа болон албадан саатуулах, цагдан хорих, гүйцэтгэх ажил эрхлэх асуудлыг зохицуулах хууль, эрхийн актуудыг боловсруулан батлуулна.

Хүүхэд, эмэгтэйчүүд, өндөр настан, тахир дутуу иргэдийн эрх, эрх чөлөөг эрүүгийн хуулиар хамгаалж буй байдал, ялын бодлогыг судалж, тэдний эрх зүйн баталгааг боловсронгуй болгоно.

Дотоод, гадаадын эх үүсвэр, боломжийг ашиглан, зохих бэлтгэлийг хангасны үндсэн дээр хууль тогтоомжийг орчуулах, хэвлэн нийтлэх, нийтэд шуурхай мэдээлэх үүрэг бүхий бие даасан төв байгуулж ажиллуулна.

Оюуны өмчийг хамгаалах эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгож, оюуны бүтээлийн зах зээлийн харилцааг хөгжүүлнэ.

Багшлах боловсон хүчин бэлтгэж, сургалтын материаллаг баазыг бүрдүүлсний үндсэн дээр хууль зүйн мэргэжлийн боловсон хүчнийг бэлтгэх, давтан сургах арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэгч, нарийн бичгийн дарга зэрэг албан гушаалтныг тусгай дунд боловсролтой болгох шаардлагыг үндэс болгон Хууль зүйн дунд сургууль байгуулж ажиллуулна.

2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭНД ХИЙХ ШИНЭЧЛЭЛТ

Татвар

Монгол Улсын татварын хуулиудад татварын хувь хэмжээг бууруулах чиглэлээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, татвар төлөгчдөд ногдож зүй татварын ачааллыг 1999 оны эцэст 30 хувь хүртэл хэмжээгээр бууруулна.

Хүн амын орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөх орлогын доод хэмжээг 2 дахин нэмэгдүүлж, татварыг 20-30 хувь бууруулах арга хэмжээг тодорхой үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын орлогын албан татварын татвар ногдуулах шатлалыг цөөрүүлж, 2000 он гэхэд нэгдсэн нэг хувь

хэмжээгээр орлогын татвар ногдуулдаг болно.

Импортын барааны гааль, худалдааны татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийг хянан үзнэ.

Иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх, тэднээс банкинд итгэх итгэлийг бий болгох, банкны зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгөний хэмжээг багасгах зорилгоор иргэдийн хадгаламжийн хүүгийн орлогоос авч буй татварыг 1997 оноос эхлэн зогсоох арга хэмжээ авна.

Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөрөнгө оруулах сонирхлыг дээшлүүлэх зорилгоор хувьцааны ногдол ашиг, хувь хүртэгчийн орлогод давхар татвар ногдуулж байгааг 1998 оны 1 сарын 1-нээс эхлэн зогсоох асуудлыг боловсруулж шийдвэрлүүлнэ.

Богд шилжүүлснээр 150-иас доош толгой малтай, малаас өөр орлогын эх үүсвэргүй өрхийг бүх төрлийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг судлан үзэж 1997 оноос хэрэгжүүлнэ.

Тэргүүний технологи, экспортыг дэмжиж, байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөц баялгийг нөхөн сэргээх, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зориулалтын техник, тоног төхөөрөмжийн элэгдлийг богино хугацаанд түргэвчилсэн аргаар тооцож татварын хөнгөлөлт үзүүлнэ.

Алслагдсан бүс нутгийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн татварын хөнгөлөлттэй бодлого явуулна.

Орлогоо нуух, татвар төлөхөөс зайлсхийх явдлыг таслан зогсоох зорилгоор татварын хяналтыг сайжруулан татварын албаны зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож, 1997 оноос эхлэн нэгдсэн удирдлагатай үндэсний татварын алба бий болгоно. Татвар ногдуулалт, төлөлтөд хяналт тавих, татвар хураах тухай Монгол Улсын хуулийг хэрэгжүүлэхэд шалдлагатай бүх нөхцөл, боломжийг бүх шатны татварын албадад бүрдүүлж өгнө.

Төсөв

Төсвийн зарлагын бүтцийг оновчтой болгон төсвийн ачааллыг эдийн засгийн нөөц, боломжид тулгуурлан тодорхойлох зарчмыг баримтална.

Салбарын болон орон-нутгийн санхүүгийн удирдлагын бүтцийг боловсронгуй болгох арга хэмжээг ээлж дараатайгаар хэрэгжүүлэн төсвийн хөрөнгийн үр өгөөжийг дээшлүүлнэ.

Төсөвт байгууллагуудыг санхүүжүүлэх шалгуур үзүүлэлтийг тогтоож, түүний үр дүнгээр санхүүжүүлэх боломжийг судалж хэрэгжүүлнэ.

Төсвийн гадуурхи данс хэмээх үйл ажиллагааг тухайн байгууллагын үйл ажиллагаанд бүрэн хамруулж нэгдсэн цогц байдлаар нь бүртгэж, тооцдог журамд шилжүүлнэ.

Төсөвт зардлын норм, нормативыг боловсронгуй болгох талаар дэс дараатай арга хэмжээ авна.

Төсвийн зардлын зүйл, байгууллага нэг бүрээр тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас батлаж байх журам тогтооно.

Орон нутгийн бие даасан байдлыг хангах үүднээс тэдгээрийн төсөв нь орлогоороо зарлагаа нөхөх механизм бүрдүүлэхэд онцгой анхаарч, зарим төрлийн татвар, төлбөр, хураамжийн хувь хэмжээг тогтоох эрхийг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд олгоно.

Орон нутгийн төсөвт олгох татаасыг удаан хугацаагаар хатуу тогтоон өгөх боломжийг судалж хэрэгжүүлнэ. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хүн амын тоо, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, байршлыг харгалзан төсвийн татаасыг ялгавартай тогтоох журамд шилжинэ. Орон нутгийн төсвийн тодорхой төрлийн зардлыг улсын төвлөрсөн төсвөөс нөхөн олгож, бусад бүх зардлаа өөрийнхөө орлогоор нөхөх боломжийг судалж хэрэгжүүлнэ.

Төсвийн алдагдлыг дотоодын нийт бүтээгдэхүүний гурван хувиас хэтрүүлэхгүй байх зорилт тавьж ажиллана.

Төсвийн урсгал тэнцлийг дотоодын нийт бүтээгдэхүүний нэг хувьтай тэнцэх хэмжээгээр жил бүр сайжруулж, хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Төвлөрсөн болон орон нутгийн төсвийн хүрээнд мэдээллийн системийг боловсронгуй болгож нэгдсэн бааз байгуулан, компьютерийн сүлжээнд холбох асуудлыг ээлж дараатайгаар хэрэгжүүлж, төсвийн мэдээллийг шуурхай болгоно.

Төсвийн орлого, зарлагын ангилал, Засгийн газрын төсвийн бүртгэл, статистикийг олон улсын жишигт нийцүүлж шинэчлэн өөрчлөхийн хамт уг ангиллыг үндэслэн төсвийн тайлан гаргаж байх журмыг хэвшүүлнэ.

Төрийн өмч болон төсвийн хөрөнгийн ашиглалт, зарцуулалтад санхүүгийн хяналт, шалгалт хийх журмыг хуульчилж, төрийн өмч үрэгдүүлсэн, төсвийн хөрөнгийг буруу ашигласан үйлдэлд хариуцлага хүлээлгэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.

Мөнгө

Монголбанктэй хамтран мөнгө, зээл, үнэ ханшийн бодлогыг зах зээлийн зарчимд нийцүүлэн явуулж, үндэсний валютын тогтвортой байдлыг баталгаажуулна.

Мөнгөний хатуу бодлогыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, зээлийн хүүг инфляцийн түвшинтэй уялдуулан бууруулах арга хэмжээ авна.

Арилжааны банкуудын санхүү, төлбөрийн чадварыг сайжруулахад чиглэсэн бүтцийн өөрчлөлтийн арга хэмжээг олон улсын

санхүүгийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж, төрийн өмчийн банк, төрийн оролцоотой банкны төрийн өмчид ногдох хэсгийг хувьчлах, үйл ажиллагааг нь төрөлжүүлэх арга хэмжээ авна.

Арилжааны банкуудын удирдлагыг боловсронгуй болгохын хамт тэдгээрийн зээл олгох, төлүүлэх үйл ажиллагааг эрс өөрчилж, банкны үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хүчтэй болгоно.

Банк хоорондын төлбөр тооцоог шуурхай болгож, бэлэн бус тооцооны дэвшилтэт хэлбэрүүдийг өргөнөөр ашиглахын зэрэгцээ төлбөрийн сахилгыг дээшлүүлнэ.

Иргэдийн хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог бий болгож хөгжүүлнэ.

Үйлдвэртэл, хөрөнгө оруулалтыг дэмжсэн урт хугацааны зээлийн бодлого хэрэгжүүлнэ.

Төсвийн болон гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг төвлөрүүлэх замаар Засгийн газрын хөгжлийн банк байгуулж, дэд бүтцийн болон тэргүүлэх салбаруудын төслүүдийг сонгон шалгаруулж, тэдгээрт зориулан бага хүүтэй, урт хугацаатай зээл олгох нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Мөнгөний нийлүүлэлтийг хязгаарлах шууд болон шууд бус аргыг макро эдийн засгийн голлох хүчин зүйлүүдтэй уялдуулснаар мөнгөний ханш уналтыг Засгийн газрын бүрэн эрхийн хугацааны сүүлийн 2 жилд сарын 2 хувиас хэтрүүлэхгүй байлгахад чиглэсэн арга хэмжээ авна.

Төгрөгийн гадаад валютаар илэрхийлэгдэх ханшийг бодитой бөгөөд харьцангуй тогтвортой байлгах зорилгоор валютын бирж байгуулж, валютын захын үйл ажиллагааг тогтворжуулна.

Хувьчлал

Эдийн засгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, өмчийн эхистэй харьцааг бий болгох үүднээс 2000 он гэхэд төрийн өмчийн 60 хүртэл хувийг хувьчлах хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Төрийн өмчийн тооллогыг явуулж, төрийн өмчийн шинэчилсэн үнэлгээ тогтоон хувьчлагдах хөрөнгийн жагсаалтыг хууль тогтоомжид заасан эрх хэмжээний хүрээнд гаргаж хувьчлал явуулна. Төрийн өмчийн оролцоотой үйлдвэр, аж ахуйн газруудын төрийн өмчид хамаарах эд хөрөнгийг үе шаттайгаар хувьчилна.

Уул уурхайн салбарын төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх нөлөөллийг нь харгалзан үе шаттайгаар хувьчилна. Алтны шороон орд олборлож байгаа төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүд, Монголросцветмет нэгдлийн монголын талын хувь хөрөнгө, өнгөт металайн чиглэлээр үйл ажиллагаа

явуулж байгаа компаниудыг хувьчилна. Монгол-Оросын хамтарсан Эрдэнэт үйлдвэрийн Монголын талын зохих хувийг үе шаттайгаар хувьчилна.

Дэд бүтцийн салбарт хувьчлалыг эрчимжүүлнэ.

Авто тээврийн /автобус, ачаа тээвэр/ болон эрчим хүчний компаниудыг хувьчлах арга хэмжээ авна.

Төвийн болон бүс нутгийн эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд багтах нам хүчдэлийн шугам сүлжээ, цахилгаан, дулааны зарим станцыг хувьчлах чиглэлийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Төмөр зам, авто зам, иргэний агаарын тээврийн байгууллагуудыг зохих хөтөлбөрийн дагуу хувьчлах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Орон сууцыг хувьчилж, улсын орон сууцгүй иргэд, шинээр гэр бүл бологчдод хувийн орон сууцтай болоход нь зээл, тусламжийн давуу эрх олгоно.

Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх асуудлыг боловсруулж шийдвэрлүүлнэ. Ингэхдээ эхний ээлжинд хот суурины болон газар тариаланд ашиглаж байгаа газар, хувийн барилга, байгууламж байгуулан ашиглаж байгаа газрыг экологийн шаардлагад нийцүүлэн хувидаа өмчлөх эрх зүйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Байгалийн баялгийг концессоор ашиглуулах тухай хууль батлуулж хэрэгжүүлнэ.

Төрийн өмчөөс орон нутгийн өмчид шилжүүлэх эд хөрөнгийг орон нутагт хүдээлгэж өгөх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад өмчийн зэрэглэл тогтоож, тэдгээрт хуулийн дагуу төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэх удирдлагын нэгдсэн тогтолцоог төлөвшүүлэн бэхжүүлнэ.

Төрийн өмчийн үйлдвэрийн газрыг биржээр дамжуулан хувьчлах, төрийн мэдлийн хувидааг арилжаалах, зээлдэгээ, Засгийн газрын бонд зэрэг шинэ төрлийн үнэт цаасыг гүйлгээнд гаргах замаар үнэт цаасны зах зээлд оролцогчдын хамрах хүрээг өргөтгөнө.

Хувьчлагдсан үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийн удирдлагыг сайжруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх төсөл хэрэгжүүлнэ.

Алдагдалтай ажиллаж байгаа төрийн өмчийн үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг менежментийг нь хувьчлах аргаар ажиллуулж, ашигтай болсон нөхцөлд хувьчлах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Галаадын зээл, тусламж

Үндэсний болон эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс буцалтгүй тусламж, зээлийг аль болох олон эх үүсвэрээс авч ашиглан төсөвт учруулах дарамтыг багасгах бодлого явуулна.

Гадаадын зээл, тусламж авах бодлого, түүний ашиглалтыг зохицуулахтай холбогдсон харилцааг хууль тогтоомжоор баталгаажуулна.

Гадаадын зээл, тусламж, хөгжлийн төсөлтэй холбогдсон мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлж, төслийн шалгаруулалт, хэрэгжилтэд хяналт тавих бүтцийг сайжруулна. Зээл, тусламжийн мэдээллийн нэгдсэн сантай болно.

Хөрөнгө оруулалт

Үндэсний хөрөнгө оруулагчдад гадаадын хөрөнгө оруулагчдаас дутахгүй аятай нөхцөлийг бий болгох зорилгоор дотоодын хөрөнгө оруулах хүрээ, хэрэгжүүлэх хэлбэр, хөрөнгө оруулалтыг хамгаалах эрх зүйн баталгаа, хөрөнгө оруулагчдын эрх үүргийг тодорхойлж, гааль, худалдаа, орлогын албан татварын хөнгөлөлт зэрэг тэдэнд олгох таатай нөхцөл, газар ашиглуулах, хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал зэрэг харилцааг зохицуулах хууль боловсруулж, 1998 оноос хэрэгжүүлнэ.

Нутаг дэвсгэрийг бүсчлэн хөгжүүлэх, дэд бүтцийн хөгжлийг эрчимжүүлэх, эн тэргүүнд эрчим хүч, харилцаа холбоо, зам, тээврийг хөгжүүлэх, экспортын чиглэлийн үйлдвэртэлийг дэмжихэд тэргүүлэх ач холбогдол өгч, төвлөрсөн төсвийн болон гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг эдгээр салбарт түлхүү хуваарилна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хууль боловсруулж, жижиг, дунд үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалт, зээлийн даатгалын болон үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих, зөвлөлгөө өгөх байгууллагыг бий болгох ажлыг туршина.

Хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг бүрдүүлэхэд хувийн хөрөнгө оруулалт, банкны зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх таатай орчин бүрдүүлж, гадаадын зээл, тусламж, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг тэргүүлэх чиглэлийн төсөл, арга хэмжээнд зарцуулна.

Хөрөнгө оруулалтын нийт эх үүсвэрийг дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хорин хувьдас доошгүй хэмжээнд байлгана.

Үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх тааламжтай орчин бүрдүүлэх, түүнийг бэхжүүлэх, эдийн засагт өгөх үр өгөөжийг нь дээшлүүлэхэд онцлон анхаарч, үнэт цаасны арилжаанд оролцогчдын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сайжруулна. Үнэт цаасны арилжааны талаархи мэдээллийг хувьцаа эзэмшигчдэд сурталчлах ажлыг өргөжүүлэх, хувьцааг чөлөөтэй арилжих нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Хувьцаа эзэмшигчдэд ногдол ашгийг хуваарилах механизмыг боловсронгуй болгож аж ахуйн нэгжийг удирдахад тэдгээрийн оролцоог идэвхижүүлэх нөхцөл, бололцоог бүрдүүлэх арга хэмжээ авна. Үнэт цаасны зах зээлийн харилцааг зохицуулах хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгоно.

Худалдаа

Гадаад худалдаа нь Монгол орны эдийн засгийн хөгжлийн давуу талыг тодорхойлох, дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн ололтыг өөрийн оронд нэвтрүүлэх, үндэсний эдийн засгийн болон төлбөрийн чадавхийг нэмэгдүүлэх онцгой хүчин зүйл гэж үзэж өргөнөөр хөгжүүлэх чиглэл баримтална.

Дэлхийн худалдааны байгууллагад элсэхтэй холбогдсон гэрээ хэлэлцээрээр хүлээсэн үүрэг, амлалтуудыг хугацаанд нь биелүүлж, гадаад худалдааг олон улсын жишигт нийцүүлэн чөлөөтэй болгох бодлогыг тууштай явуулна.

Урьд онуудад үүссэн өр төлбөрийг барагдуулах, зээлийн төлбөрийг хугацаанд нь хийхэд анхаарч, урсгал өрийн хэмжээ хэт нэмэгдэхээс зайлсхийх бөгөөд гэрээ хэлэлцээрээр хүлээсэн үүргийг биелүүлэх хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

Гадаад худалдааны статистик мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлж, бүтээгдэхүүний гадаад зах зээлийн судалгааг эрчимжүүлэх арга хэмжээ авна.

Дэлхийн зах зээлийн чанарын шаардлага хангасан эцсийн бүтээгдэхүүний экспорт болон шинэ нэр төрлийн бүтээгдэхүүний экспортыг нэмэгдүүлэх санхүү, эдийн засгийн таатай нөхцөл бүрдүүлнэ. Хандивлагч орнууд, Европын холбоо, бусад олон улсын байгууллагаас бүтээгдэхүүний экспортыг дэмжих зорилгоор манай улсад үзүүлж байгаа хөнгөлөлтүүдийг үргэлжлүүлэх, өргөжүүлэх санал боловсруулан хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авна. Экспортын чиглэлийн үйлдвэрлэлийг урамшуулах зорилгоор экспортын даатгал, хөнгөлөлттэй зээлийн тогтолцоог бий болгоно.

Дотоодын үйлдвэрлэгчид, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалахад чиглэсэн импорт, зах зээлийн бодлого явуулна.

Дотоодод үйлдвэрлэдэг барааг импортлосон нөхцөлд түүний зах зээлийг хамгаалах шаардлагыг харгалзан гаалийн татвараар зохицуулна.

Өндөр бүтээмжтэй, орчин үеийн техник, технологийн импортыг дэмжинэ.

Гаалийн татварын уки хатан бодлого явуулж элдэв хориг, огзаардалтаас зайлсхийнэ.

Импортын болон эх орны үйлдвэрийн бараа, түүхий эдийн бөөний худалдааг хөгжүүлэх асуудлыг аймаг, сум, баг болон нутгийн өгжлийн бодлогод тусган, орон нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний юкнстой бүтэц бүрдүүлэх зорилттой уялдуулан хөгжүүлж, бөөний худалдааны тогтолцоог зах зээлийн эдийн засгийн зарчимд тулгуурлан бүрдүүлнэ.

Үндэсний аюулгүй байдал, байгаль орчин, хэрэглэгчдийн эрх ашигт сөрөг нөлөөлж болох барааны экспорт, импортыг төрийн хяналтаар зохицуулах асуудлыг боловсронгуй болгон хяналт тавих барааны нэр төрлийг цөөрүүлэхийн хамт хүнсний эрүүл ахуйн шаардлагыг эрс өндөржүүлж, бүх төрлийн хүнсний өргөн хэрэглээнй бараа, нийтийн хоолны чанарт тавих төрийн хяналтыг хүчтэй болгоно.

Үйлдвэртэгч, нийлүүлэгчдээс алслагдсан хэрэглэгчдэд тасралтгүй, найдвартай худалдаагаар үйлчлэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Худалдааны албан татварыг бараа, үйлчилгээний эцсийн хэрэглэгчдээс авах зарчмыг дэмжихийн хамт түүнийг зах зээлийн эрэлт нийлүүлэлтийг зохицуулах хөшүүрэг болгон ашиглах боломжийг судлан боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Худалдааны тухай хууль боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

ДЭД БҮТЭЦ

Түлш, эрчим хүч

Эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэрт хөрөнгө оруулж хөгжлийн бүс, аймаг, сумын төв, суурин газрыг эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрээр хангах арга хэмжээг дэс дараатай хэрэгжүүлнэ.

Эрчим хүчний салбарт технологийн шинэчлэл хийнэ.

Дөргөн, Эгийн голын усан цахилгаан станцыг барих хөрөнгийн эх үүсвэрийг шийдэж, Улаан боом, Дэлгэр мөрний Чаргайтын усан цахилгаан станц барих техник-эдийн засгийн үндэслэл, тооцооны үндсэн дээр зураг төслийг бэлэн болгон барилгын ажил эхлэхэд бэлтгэнэ.

Эдийн засгийн төвийн бүсийн цахилгаан болон нийслэлийн дулаан хангамжийг сайжруулах, орчны бохирдлыг багасгах зорилгоор Улаанбаатарын 3,4 дүгээр цахилгаан станцын зарим үндсэн тоноглолд технологийн шинэчлэлт хийнэ.

Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станцыг өргөтгөх, Дарханы дулаан хангамжийг сайжруулах төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэл хийж, хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Даланзадгадад бага чадлын дулааны цахилгаан станц барина.

Хоад, Баян-Өлгий, Хэнтий, Сүхбаатар, Баянхонгор аймгийн төв, зарим сум, суурин газрыг эрчим хүчний төвлөрсөн хангамжид холбоно.

Сум, суурин газрын эрчим хүчний хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Багануурын нүүрсний уурхайд техник, технологийн болон үйлдвэрлэлийн бүтэц, зохион байгуулалтын шинэчлэлтийг хэрэгжүүлнэ.

Шивээ-Овоогийн нүүрсний уурхайн хүч чадлыг нэмэгдүүлж, өргөтгөн шинэчлэх арга хэмжээ авна.

Улаан-Овоогийн нүүрсний ордод жилд хагас сая тонн нүүрс олборлох хүч чадал бүхий уурхайг барьж эхэлнэ.

Хөөтийн нүүрсний ордын нөөцийг нарийвчлан судална.

Бүс нутгийн хөгжлийн чиглэлтэй уялдуулан орон нутгийн нүүрсний уурхайнуудын найдвартай ажиллагааг хангах, хүч чадлыг нь нэмэгдүүлэх, тэдгээрт техник, технологийн шинэчлэлт хийхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Тавантолгойн коксжих нүүрсний ордыг ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж, гадаадын улс орон, олон улсын байгууллагатай хамтарч ашиглах боломжийг судална.

Түлш, эрчим хүчний үнийг үйлдвэрийн ажиллагааны зардлыг нөхөх хэмжээнд тогтооно.

Үйлдвэрлэл, хэрэглээний үр ашгийг дээшлүүлэх, импортгоор авах эрчим хүчийг багасгах, борлуулалтыг боловсронгуй болгох замаар үйлдвэрүүдийн санхүү, хөрөнгийн чадавхийг дээшлүүлнэ.

Хэдөөд эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор шаардлагатай тохиолдолд Засгийн газар эрчим хүчний үнэ, тарифыг бүс нутгийн онцлог, эрчим хүчний салбарт хөрөнгө оруулалтыг дэмжих бодлоготой уялдуулан зохицуулна.

Эрчим хүчийг зүй бусаар ашиглах явдалтай тэмцэх, эрчим хүчний талбөрийг урьдчилан шилжүүлэх зэрэг асуудлаар хууль тогтоомжид нэмэлт өөрчлөлт оруулна.

Нүүрсний үнийг чөлөөлж, салбарын үйлдвэрүүд өөрийгөө санхүүжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Нүүрсний уурхайнуудын техник, технологийг шинэчлэх, өргөтгөх төслийг хэрэгжүүлж, хүч чадлыг нь бэхжүүлэх, шинээр уурхай байгуулах замаар нүүрсний дотоодын хэрэгцээг хангана. Нүүрсний уурхайнуудыг үе шаттайгаар хувьчилна.

Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах үүднээс эрчим хүч, дулааны үнийг бодит хэрэглээгээр нь тооцно.

Эрчим хүчний борлуулалтыг зах зээлийн нөхцөлд тохируулан зохион байгуулалтын шинэ хэлбэрт оруулж, олон улсын жишигт тохирсон тооцооны зарчмыг нэвтрүүлнэ.

Хэрэглэгчийг дулаанаар найдвартай хангах, үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн удирдлага, зохион байгуулалтын шинэ тогтолцоог бий болгоно.

Төвлөрсөн дулаан хангамжийн томоохон системийг сайжруулах,

эрчим хүч хэмнэх төслүүдийг хэрэгжүүлэн үйлдвэрлэл, хэрэглээний хүрээнд хэрэглэгчдийг тоолууржуулах арга хэмжээ авна.

Бага чадлын атомын цахилгаан станцыг өөрийн орны нөхцөлд ашиглах судалгааны ажлыг дэмжинэ.

Малчид, зарим сум, суурин газрыг сэргээгдэх эрчим хүчээр хангах хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн хүрээнд хувийн хөрөнгө оруулалтын оролцоог нэмэгдүүлнэ.

Эрчим хүчний эх үүсвэр, шугам, сүлжээг барьж байгуулах, гэдгээрийн техник, технологийг шинэчлэх, сэргээгдэх эрчим хүчээр ажиллах тоног төхөөрөмжийг импортлох, үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагад орлогын болон гааль, худалдааны албан татварын хөнгөлөлтийг тухайн арга хэмжээний ач холбогдол, цар хүрээнээс хамааруулан оновчтой тогтооно.

Төв, баруун болон зүүн бүсийн нэгдсэн 40 шахам сум, сууринг холбоно.

Холбоо

Харилцаа холбооны үндсэн үйлчилгээний хүрээг өргөтгөн чанарыг сайжруулж, эдийн засгийн өндөр үр ашиг бүхий шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх нь энэ салбарын гол зорилго мөн.

Аймгийн төвүүдийн холболтын байгууламжийг радио релейний шугамын хамт тоон технологид шилжүүлэн шинэчлэн өргөтгөж, сумдын холбооны хэрэгслийг бага багтаамжтай, шинэ техникээр сольж, радио, телевизийн одоо байгаа станцууд, тоног төхөөрөмжийг өргөтгөн шинэчилж, радио, телевизийн сүлжээг цахилгаан холбооны үндсэн сүлжээтэй уялдуулан хөгжүүлнэ.

Эрдэнэт, Дархан, Булган, Баян-Өлгий, Сүхбаатарт тоон технологийн АТС суурилуулах, Улаанбаатар, дархан, Эрдэнэтэд хэрэглэгчийн кабелийг өргөтгөн, сэргээн засварлах, нийтийн хэрэглээний телефоны үйлчилгээ нэвтрүүлэх төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

Төвийн эрчим хүчний шугамд холбогдоогүй радиорелейний станцуудад нар, салхины энергийн тэжээлийн систем суурилуулна.

Радирелейний шугамгүй аймаг, Мөрөн, Цэцэрлэг, Улиастай, Улаангомыг Улаанбаатартай сансрын холбооны системээр холбож, нийт телефон хэрэглэгчийн 60 хувийг автомат бүхий сүлжээнд хамруулна. Улаанбаатар хотын цахилгаан холбоог хөгжүүлэх суурь төлөвлөгөөний хүрээнд АТС-6-г өргөтгөх, гэр хорооллыг радио системээр холбоожуулах, төрийн холбооны сүлжээг өргөтгөн шинэчлэх, АТС-7-г өргөтгөх төслүүдийг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Нийслэлийн телефон утас хэрэглэгчдийн сүлжээг өргөтгөх, АТС-ын хүч чадлыг бүрэн ашиглах үүднээс холбооны кабелийг

шинэчлэн өргөтгөх арга хэмжээ авна.

Хот хооронд нийтийн хэрэглээний электрон шуудангийн сүлжээ байгуулан төвийн хэвлэлийн эхийг орон нутагт шууд дамжуулан хэвлэдэг болно.

Шуудан холбоог хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж, шуудангийн суурь сүлжээг бэхжүүлэн техник, технологийг дээдараатай шинэчлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Шуудангийн сүлжээг түшиглэн уламжлалт үйлчилгээний нь хүрээг өргөтгөж иргэдийн мөнгөн хадгаламж, даатгалын үйлчилгээ эрхлэх нөхцөл бүрдүүлнэ.

Харилцаа холбооны салбарт гадаад, дотоодын хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, өрсөлдөөнийг нэвтрүүлэх талаар бодлого боловсруулан хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Сансраас радио өргөн нэвтрүүлэг шууд хүлээн авдаг, нарны зай, батарейгаар ажиллах боломжтой радио хүлээн авагчийг өөрийн оронд үйлдвэрлэж малчдыг хангана.

Орчин үеийн холбооны дэвшилтэт технологи, сансрын холбооны системийг ашиглан хөдөө орон нутагт, ялангуяа малчдыг холбоожуулах ажлыг зохион байгуулж, өрх айл бүрийг телевиз, радиогийн нэвтрүүлэг хүлээн авах боломжоор хангана.

Төв, Сэлэнгэ, Булган, Хэнтий, Сүхбаатар, Дорнод аймагт сумын түвшинд хүртэл хөдөөгийн холбооны сүлжээ байгуулна.

Сансрын хиймэл дагуулын суваг түрээслэх оновчтой хувилбарыг сонгож, Монгол улсад хуваарилагдсан хиймэл дагуулын байршлыг ашиглах талаар судалгаа явуулна.

Мэдээллийн нэгдсэн сүлжээ байгуулах, дэлхийн томоохон мэдээллийн сүлжээнд Монгол улсыг холбох арга хэмжээг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Авто зам

Хөгжлийн бүсийг дотоодын болон олон улсын замаар холбох, зам, харилцаанд үр ашигтай нэгдсэн сүлжээг байгуулах хэтийн зорилтыг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Азийн авто замын сүлжээнд нэгдсэн Улданбаатар-Алтанбулаг чиглэлийн замыг шинэчилж, Дархан-Эрдэнэтийн зам болон Налайх-Чойрын хайрган замын эхний ээлжийг барьж эхлэх бөгөөд дэд бүтцийн хөндлөн гол тэнхлэгийн автозамын чиглэлийг оновчтой тогтоож үргэлжлүүлэн барина. Увсын Хандгайт, Увс, Ховдын Булган сумыг холбосон баруун бүсийн аймгуудын гол замын тодорхой хэсгийг барина. Дээрх чиглэлүүд болон улсын чанартай бусад замын дагуух гол, мөрөнд мод, төмөр, бетон гүүрүүдийг үргэлжлүүлэн буюу шинээр барина. Дээрх ажлын

хүрээнд нийт 700 орчим км засмал замыг шинээр болон шинэчилж, 3000 орчим у/м төмөр бетон гүүр тус тус барина.

Булган-Хөвсгөлийн хатуу хучилттай замыг барина.

Улаанбаатар хотын авто замын сүлжээг шинэчлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.

Автомашинь хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах үүднээс автомашинь оношлогооны цэгүүдийг байгуулж, аварь ослыг бууруулах арга хэмжээ авна.

Тээвэр

Тээврийн салбарт хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлж, өрсөлдөөнийг дэмжинэ.

Агаарын тээврийн тив хоорондын гарцтай болох бодлого баримталж Европ тивтэй агаарын шууд зам нээнэ.

Байгаль орчин, хөдөлгөөний аюулгүй байдлын шаардлага, хэрэглэгчдийн эрэлт хэрэгцээ, нийгэм эдийн засгийн бодлоготой уялдуулан импортоор авах тээврийн хэрэгсэлд гааль, худалдааны татварыг алгавартай ногдуулах, манай улсад ашигладаг хөдлөх бүрэлдэхүүнд тавих техник ашиглалтын шаардлагыг хуульчлан тогтоож, хэрэгжилтэд нь хяналтыг хүчтэй болгож авто тээврийн хөдлөх бүрэлдэхүүний паркийг шинэчлэх, бүтцийг оновчтой болгох арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Улаанбаатар хотын зорчигч тээврийн хүч чадлыг нэмэгдүүлж, засвар, техникийн баазыг өргөтгөнө.

Төмөр замын тээх, нэвтрүүлэх чадварыг дээшлүүлэх төслийг хэрэгжүүлэхийн хамт хөдлөх бүрэлдэхүүний засварын бааз байгуулж эхэлнэ.

Дотоодод усан замын тээврийн үйл ажиллагааг сэргээх алхам хийнэ.

Далайн тээвэртэлт хийх үйл ажиллагааг бүхий л талаар дэмжиж олон улсын далайн тээврийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх зүйн баталгааг бүрдүүлэхэд анхаарна.

Улс, хот хооронд болон хотын доторх нийтийн тээврийн үйлчилгээнд чөлөөтэй өрсөлдөх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Олон улсын агаарын шугамыг өргөтгөн дотоодын нислэгийг нэмэгдүүлж, үйлчилгээний хүрээг нь өргөжүүлэн агаарын тээврийн дотоодын үйлчилгээнд хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжинэ.

Нислэг, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахуйц удирдлага, нислэг хяналтын орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр тоноглоно.

Барилга, хот байгуулалт, орон сууц,
нийтийн аж ахуй

Барилгын салбарт үйлдвэртэдний зохион байгуулалтыг шинэчилж, энэ чиглэлээр хөрөнгийн сан, банк байгуулахыг дэмжинэ.

Барилга, хот байгуулалтын тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулж батлуулна.

Хот байгуулалтын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг өөрийн орны онцлогт тохируулан тодорхойлж хэрэгжүүлнэ.

Нутаг дэвсгэрийн бүтэц, зохион байгуулалт, хүн амын нутагшил, суурьшлын чиглэл, нутаг дэвсгэрийн тэнцвэртэй хөгжлийг хангах улсын хөгжлийн дэд бүтцийн гол хэвтээ тэнхлэг, бүсийн хөгжлийн тулгуур босоо тэнхлэгүүдийг тогтооно.

Бүсийн хөгжлийн тэргүүдэх чиглэл, бүсүүдийн төвүүдийг тогтооно.

Бүс нутгийн түвшинд нийгэм, соёл, үйлдвэртэл, үйлчилгээний зохистой хүрээгээр бүлэг суурингийн тэргүүдэх төвийг тогтооно.

Ундны усны эх үүсвэргүй болон газар хөдлөлтийн өндөр баллын бүсэд байгаа хот, суурины асуудлаар тодорхой арга хэмжээ авна.

Хот, суурин газрын ерөнхий таллалзөгөөг хэрэгжүүлэх орон нутгийн зохистой тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Орон сууцны хөтөлбөр боловсруулан орон сууцны санхүүжилтийн оновчтой тогтолцоо бүрдүүлж, амины орон сууц барих санхүүжилтийн эх үүсвэрийг шийдвэрлэнэ. Орон сууцны хангамж, төрөл, тэдгээрийн инженерийн шугам сүлжээ, үйлчилгээний түвшинд үнэлгээ өгч, орон сууцаар хангах чиглэл, түүнийг улс, бүс нутаг, нийслэл, орон нутгийн түвшинд хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлно.

Орон сууцны хэрэгцээ, шаардлагыг улс, бүс нутаг, нийслэл, аймгийн хэмжээнд тодорхойлж, орон нутгийн барилгын материал, нөөц бололцоонд түшиглэн орон сууцны төрөл, хэв, загварыг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Төрийн албан хаагчдыг орон сууцаар хангах үндсэн нөхцөл, чиглэлийг тогтоож хэрэгжүүлнэ.

Худийн орон сууцны дэд хөтөлбөр боловсруулж, төв, орон нутагт эдлэн газрын хэмжээ, үйлдвэртэл, үйлчилгээ эрхлэх боломж, инженерийн шугам сүлжээний түвшинг харгалзан уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх илгавартай ангиллыг тогтооно.

Угсармал орон сууцны дулааны алдагдлыг багасгах, цаацдаа орон сууцны барилгыг дулааны алдагдалгүй төлөвлөх технологийг үе шаттайгаар нэвтрүүлж эхэлнэ.

Нийтийн аж ахуйн салбарын өнөөгийн байдал, техник, тоног

төхөөрөмж, инженерийн шугам, сүлжээний хангамжийн түвшинд үнэлгээ өгч, сэргээн шинэчлэх чиглэлийг нийслэл, аймгийн түвшинд тодорхойлж хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Хот, суурины усан хангамжийн эх үүсвэр, шугам, сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийн ашиглалт, үйлчилгээг сэргээх, эрүүл ахуйн шаардлагыг дээшлүүлэх, бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох төсөл боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Төвлөрсөн сүлжээтэй орон сууц, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний барилга байгууламжийн ус, дулааны хэрэглээг тоолууржуулна.

Нийтийн аж ахуйн тоног төхөөрөмж, шугам, сүлжээний ашиглалт, эзэмшлийг боловсронгуй болгох, үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх тодорхой журам тогтоож мөрдүүлнэ.

Нийслэл, Дархан, Эрдэнэтэд болон аймгийн төвүүдэд гэр хорооллын үйлчилгээг сайжруулах дэд хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлнэ.

Мандалговьд цэвэрлэх байгууламж барих асуудлыг судална.

Аялал жуулчлал

Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Жуулчны үйлчилгээг дэлхийн жишигт ойртуулах, жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх цогцолбор арга хэмжээг хэрэгжүүлж, Монгол орныг дэлхийн аялал жуулчлалын сонирхолтой бүсүүдийн нэг болгох зорилгыг хэрэгжүүлнэ.

Байгалийн аялал жуулчлалыг түлхүү хөгжүүлж, морь, тэмээ, явган аялал, усан болон уулын спорт аяллыг хөгжүүлэх, аяллын төрлийг нэмэгдүүлэхэд анхаарна.

Зочид буудал, жуулчны баазуудын үйл ажиллагаанд мэргэжлийн хяналт тавих, зах зээлийн нэгдсэн бодлогыг боловсруулах, аялал жуулчлалын чиглэлээр боловсон хүчин бэлтгэх, дадлагажуулах, тэдгээрийг давтан сургах нэгдсэн тогтолцоо бүрдүүлнэ. Зочид буудал, жуулчны баазын зэрэглэл тогтоох, үйлчилгээний стандарт боловсруулж мөрдүүлнэ.

Аялал жуулчлалын сурталчилгааг гадаад, дотоодод орчин үеийн шаардлагын түвшинд хийх, сурталчилгаа, мэдээллийн төв байгуулж улс орноо сурталчлах ажлыг өргөтгөнө.

Зочид буудал, жуулчны баазыг орчин үеийн түвшинд тоноглох, үйлчилгээ, үзвэрийн цогцолборыг байгуулах, түүх, соёлын ховор дурсгалыг сэргээн засварлахад хөрөнгө оруулалт хийнэ.

Зочид буудал, жуулчны бааз, рашаан сувиллыг эрчим хүч, цэвэр, бохир усны инженерийн шугам сүлжээтэйгээр иж бүрнээр барьж

байгуулахад хөрөнгө оруулахыг дэмжинэ

Хөдөө аж ахуй

Малын тоог өсгөхийн зэрэгцээ сүргийн зохистой бүтэц бүрдүүлэх, малыг эрүүджүүлэх, ашиг шимийн гарц, чанарыг сайжруулах, эрчимжсэн мал аж ахуйг сэргээх, газар тариалан эрхлэх эдийн засгийн сонирхлыг бий болгох үндсэн дээр 2000 он гэхэд гурил, гол нэрийн хүнсний ногоогоор дотоодын хэрэгцээг үндсэнд нь хангах, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн боловсруулах жижиг, дунд үйлдвэрийг орон нутагт байгуулахын тулд дэд бүтцийг сумдад хөгжүүлэх замаар хөдөөд хөгжил шилжих бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Ашиг шим өндөртэй хээлтүүлэгч малын үзэсгэлэн худалдааг жил бүр бүсчлэн зохион байгуулж, үнэ хялцуулан худалдах, үрийн захиалга авч зохиомол хээлтүүлэг хийх арга хэмжээг аж ахуйн нэгж, иргэдийн санаачилга, хөрөнгө, төрийн зохицуулалтаар хэрэгжүүлнэ.

1997 онд багтаан мал аж ахуй, газар тариалан эрхэлж байгаа өрхөд аж ахуйн нэгжийн эрх олгох, тэдгээрийг банк, санхүүгийн үйл ажиллагаанд бие даан оролцох, дансаараа дамжуулан санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.

Малчид сайн дураар хөрөнгө, хөдөлмөрөө хоршин нэгдэх, түүхий эдээ өөрсдөө боловсруулах үүсгэл санаачлагыг бүх талаар дэмжинэ.

Сумдад мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний анхан шатны боловсруулалтын үйлдвэрийг хөгжүүлэх, дэмжих хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Цөөн малтай өрхийг малжуулах бодлого баримтална.

Иргэн, аж ахуйн нэгж гойд ашиг шимтэй мал үржүүлэхийг дэмжиж тэдгээрийн захиалгаар үржлийн мал, үр нийлүүлэх, зохиомол хээлтүүлэг хийх, үрийн нөөцийг шинэчлэх ажлыг өргөжүүлнэ.

Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний үнэ ханш, эрэлт, нийлүүдэлтийн мэдээллийн сүлжээ бий болгоно.

Мал эмнэлгийн үйлчилгээ, үржлийн ажлыг төрийн хяналтад байлгахын зэрэгцээ мал эмнэлгийн үйлчилгээний тогтолцоог өөрчилж, мал эмнэлгийн үйлчилгээ эрхэлсэн хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжийг дэмжинэ. Сумын түвшинд мал эмнэлгийн үйлчилгээний байгууллагуудыг 1997 оноос хувьчилна.

Мал сүргийг халдварт болон паразиттах өвчнөөс сэргийлэх, эрүүджүүлэхэд төрөөс анхаарахын хамт малчдын хүлээх хариуцлага, үүргийг нэмэгдүүлэх эдийн засгийн механизм бий болгоно.

Мал эмнэлэг, үржлийн хяналтын улсын албыг бэхжүүлж, мал эмнэлгийн хувийн хэвшлийн үйлчилгээ, малын эм бэлдмэлийн

дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, бүтээгдэхүүнийг малчдад хүртэх сүлжээг бий болгоно.

Мал үржлийн ажил, үйлчилгээ, малын чанар, сэйжруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Хөдөө аж ахуйн түүхий эд ашигладаг үйлдвэрийн газрууд нь бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч малчид, тариаланчидтай нэгдэх, хорших замаар нийлүүлсэн түүхий эдийн хэмжээ, чанарыг үндэслэн эцсийн бүтээгдэхүүнийхээ үр дүнгээс хүртэж байх зохион байгуулалтын шинэ хэлбэрийг дэмжиж, холбогдох үлгэрчилсэн дүрэм, журмыг боловсруулан зөвлөмж болгоно.

Аж ахуйн нэгж бус чөлөөт үйлдвэрлэл эрхлэгч, малчид, тариаланчдаас түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг нэгдсэн журмаар худалдан авах буюу борлуулахад зуучлан туслах ашгийн бус, хувийн болон хагас төсвийн байгууллагуудыг дэмжиж, түүхий эдийг үүргийн худалдаагаар, гараас худалдахыг багасгаж, эцэст хуваарилдаг бөөмий худалдаа, бэлтгэлийн төрөлжсөн аж ахуйн нэгжүүдийг орон нутгыг байгуулахыг дэмжинэ.

Газар тариалан

Тариалан эрхэлдэг аж ахуйн нэгжийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг 1997 онд багтаан хувьчлахын хамт, хувьчилсан компаниудын хувьцааг удирдах, хөрөнгийн болон мөргөжлийн чадвэртэй цөөн хүмүүс буюу түүний бүтээгдэхүүнийг боловсруулдаг үйлдвэрүүдэд худалдах зэргээр хөрөнгө төвлөрүүлэх боломж бүрдүүлнэ.

Тариалан эрхэлдэг хувийн хэвцлийн аж ахуйн нэгжүүд татв эрхтэй, шударгаар өрсөлдөх, эзэл тусламж хүртэх нөхцөл бүрдүүлнэ.

Техникийн шинэчлэлд олон улсын чанарын шаардлага хангасан, өндөр бүтээмжтэй техникийг дэлхийн зах зээлээс сонгох, туршин нэвтрүүлэхэд анхаарна.

Шинээр тариалан эрхэлж, тэргүүний технологи, шинэ таримал, сорт, зэвг дээд үржүүлгийн үр үйлдвэртэй, импортыг багасган, экспортыг нэмэгдүүлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжид эхний ээлжинд хээл олгох, галаад, дотоодын төсөлд хамруулах арга хэмжээ авна.

Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчийг шударга бус өрсөлдөөнөөс хамгаалах зорилгоор экспорт, импортын галз худалдааны татварын шуурхай зохицуулалтыг олон улсын байгууллагын амно хүдээсэн үүрэг, зах зээлийн ёс горимд нийцүүтэн хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндсийг бий болгоно.

Гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүнээр галаадын орлыг харгалт байдалд орохгүй байх, галаад худалдаанд бодлого явуулахын

хэрэгцээ дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд онцгой анхаарна.

Гурилын үйлдвэрүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг хувиулах, техник, технологийн шинэчлэл хийх төсөл боловсруулан 1997 оноос шийдвэртэй эхэлнэ.

Газар тариаланд хөрөнгө оруулахыг дэмжих сан байгуулж техник шинэчлэх, элэг сортын үр үйлдвэрлэх, шинэ технологи эзэмшихэд зориулалтын зээл олгоно.

Засгийн газар хүнсний буудайг худалдан авах, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн улирлын онцлогт тохирсон зээлийн тогтолцоо бий болгох замаар тариалан эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

2000 он гэхэд улсын ажлаас хамгаалахад шардлагатай хүнсний улаан буудайн нөөцийг жилийн хэрэгцээний 15 хувьд, үр тарианы үрийн нөөцийг 20 хувьд хүргэх бодлого баримтлан 1996 оноос эхлэн ажлаар нэмэгдүүлнэ.

Хүний эрүүл мэндэд бичигт махбодийн дутагдал гарахаас сэргийлэн хүүхдийн болон сувиалын зориулалттай хоол, тэжээлийн үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.

Гурилын үйлдвэрүүд үр тарианы үйлдвэрлэл эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдтэй, төмс, хүнсний ногоо тариалдаг аж ахуйн нэгжүүд түүний бүтээгдэхүүнийг худалдан авах, хадгалдаг аж ахуйн нэгжүүдтэй нэгдэх, хорших, хөрөнгө, хувицааг нь эзэмших замаар түүхий эдийн борлуулалт, нийлүүлэлтийг баталгаатай болгож, эцсийн үр дүнгээрээ санхүүжих боломж бүрдүүлэхийн хамт тийм үүсгэл санаачилгыг дэмжинэ.

Сүүний чиглэлийн аж ахуйг татвар, зээл, хөрөнгө оруулалтаар дэмжинэ.

50 хүртэл үнээтэй фермерийн аж ахуй байгуулах иргэдэд төсөл шалгаруулах замаар урт хугацааны зээл олгох арга хэрэгжээ авна.

Сүү-махны чиглэлийн сайн үүдрийн үхрийн удмын санг хамгаалж, цөм сүргийн үржил, селекцийн ажлыг өргөтгөнө.

Байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд хоргүй арга, технологиор тариалан эрхлэгчдийн хэрэгцээ, захиалгад үндэслэн эрдэс, шим, био бордоо, гербицид, ургамал хамгааллын бодисыг дотоодлоо үйлдвэрлэх аж ахуйн нэгжүүдийг төсөл шалгаруулах замаар сонгож, урт хугацаатай зориулалтын зээл олгоно.

Дотоод, гадаадын бордоо, ургамал хамгаалах бодисын чанар, хадгалалт, хамгаалалт, хэрэглэж байгаа арга, технологид мэргэжлийн хяналт тавих, шинжилгээ хийх, гэрчилгээ олгох журам тогтоож хэвшүүлнэ.

Даатгалд хамрагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнд тэргүүн ээлжинд зээл олгох, үйлдвэрлэлээ хэвийн явуулж ашигтай

ажиллуулах чадвартай удирдах боловсон хүчингүй, шаардагдах хэмжээний сайн чанарын үр бордоо, гербицид хэрэглэх, уринш бэлтгэх технологийг зөрчсөн аж ахуйн нэгжийг даатгахыг татгалздаг байх журам тогтоож мөрдүүлнэ.

Засгийн газраас баталсан төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлж элит сортын үр, цөм, торгон сүрэг бий болгож, экспорт нэмэгдүүлж буй аж ахуйн нэгжийн хөрөнгийн болон үйлдвэрлэлийн даатгалыг Засгийн газар хариуцах эрх зүйн үндсийг бий болгоно.

Усалгааны эрчимжсэн технологи нэвтрүүлж хөдөөгийн хүн ам, мал сүрэг болон үйлдвэрийг хүрэлцээтэй усаар хангах, баталгаатай ургац авах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

1996-1997 онд багтаан төрийн өмчид байгаа усалтын систем, өрөмдмөл худгуудад үзлэг хийж, сонирхсон аж ахуйн нэгж, иргэдэд төсөл шалгаруулан урт хугацааны зээл олгох замаар хувьчилна.

Усалтын системийн талбайг барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн хамт иргэн, аж ахуйн нэгжид өмчлүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.

Аж үйлдвэр

Салбарын бүтцийн өөрчлөлтийг гүнгийрүүлж, хүн амын хүнс, өргөн хэрэглээний барааны хангамжийг сайжруулах, экспортыг нэмэгдүүлж валютын шинэ эх үүсвэр бий болгох үйлдвэрлэл хөгжүүлэх нь аж үйлдвэрийн салбарын гол зорилт мөн.

Мал аж ахуйн түүхий эд, байгалийн ашигт малтмалд өндөр түвшингийн боловсруулалт хийж, олон улсын зах зээлд өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд чиглэсэн бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

Мод бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэрүүдэд түүхий эдийн ашиглалтыг дээшлүүлэх, бүтээгдэхүүний нэр төртийг олшруулах, чанарыг сайжруулах чиглэлээр техник, технологийн шинэчлэл хийхэд дэмжлэг үзүүлнэ. Үүний зэрэгцээ мод бэлтгэх, боловсруулах явцад гарч буй хаягдал, холтос, давирхай, шилмүүс зэргийг бүрэн ашиглахад илүү анхаарна.

Металл боловсруулах үйлдвэрийг хөгжүүлэх бодлогыг эрчимжүүлж, засварын үйлдвэрүүдийн хүч чадлыг жижиг, дунд үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, хөдөө аж ахуйн машины сэлбэг, морин халуур, тармуур зэрэг малчдын хэрэгцээний тоног, багаж хэрэгслийн үйлдвэрлэлд зориулахад илүү анхаарна.

Үйлдвэрлэл, удирдлагын чиглэлээр боловсон хүчин бэлтгэх сан байгуулж хөтөлбөр зохиож хэрэгжүүлнэ.

Үйлдвэрлэл дэмжих бодлого, үйл ажиллагааны хүрээн дор

дурдсан шинэ дэд хөгөлбөрүүдийг боловсруулж үе шаттай хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- а) экспортын чиглэлийн үйлдвэртэлийг дэмжих;
- б) жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих;
- в) био болон технологийн үйлдвэртэлийг дэмжих;
- г) үйлдвэрийн газрын өөрчлөн байгуулалтыг дэмжих.

Орон нутагт ажлын байр бий болгож ядуурлыг бууруулах, тухайн нутаг дэвсгэрийн хэрэгцээг хангахуйц, уян хатан технологитой жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх эрх зүй, санхүүгийн орчинг бүрдүүлэх хуулийн төслийг боловсруулан батлуулж, тэдгээрийг хөгжүүлэх үндэсний хөгөлбөрийг боловсруулж улс орны эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн жил бүрийн үндсэн чиглэлд тусган хэрэгжүүлэх ажлыг 1997 оноос эхлэн зохион байгуулна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих үндэсний хөгөлбөрийн хүрээнд зах зээлийн эвэлэн дэд бүтцийг буй болгоход онцгой анхаарал тавьж, эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, мэдээллээр хангах, санхүүгийн талаар дэмжих, сургалт зохион байгуулах, даатгах, баталгаа гаргах, зуучлах зэрэг үйлчилгээ үзүүлэх бүтцийг бий болгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Жижиг, дунд үйлдвэрүүд түүхий эдээ тээвэрлэх, хадгалах чиглэлээр хоршин, хамтарч ажиллахыг дэмжинэ.

Хөдөө аж ахуй, ялангуяа мал аж ахуйг, газар тариалангийн гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, тээвэрлэх, хадгалах, боловсруулахад зуучлах хоршсон болон дагнасан аж ахуйн нэгж байгуулах, төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Ашигт малтмалын тогтоц, тархалтын зүй тогтол, түүхий эдийн хэтийн төлөвийг тодорхойлох зорилгоор геологи, геофизик, гидрогеологи, геоэкологийн дунд болон том масштабын судалгааг үргэлжүүлэн хийнэ.

1:200000-ын масштабын зураглалыг 98000 ам.км талбайд, ашигт малтмалын хүдэржилтийн зангилаа, хуримтлалын тодорхой бүс нутагт 1:50000-ны масштабын зураглал, ерөнхий эрдийг 70000 ам. км талбайд тус тус хийнэ.

Баруун монголын хотгоруудын геологийн гүний тогтоцыг судлах геологи, геофизикийн бүсчилсэн судалгааг үргэлжлүүлэн явуулна.

Усан хангамж муутай говь, тал хээрийн бүс, эдийн засгийн зарим бүсэд гидрогеологи-геоэкологийн 1:200000-ны масштабын судалгаа хийхийн хамт Монголын гидрогеологийн 1:500000-ны масштабын зургийг зохиож дуусгана.

Төмөр замын дагуух бүс нутагт усны нөөц, найрлагын өөрчлөлтийн горимын судалгаа хийнэ.

Эрдэс баялгийн эрэл, хайгуулын ажлыг улс орны эдийн засгийн хөгжлийн бодлого, зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээтэй уялдуулан улсын төсөв, хувийн болон гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгөөр гүйцэтгэнэ.

Төрөл бүрийн ашигт малтмалын орд, илрэл, талбайн геологийн мэдээллийг өргөн сурталчилж, ерөнхий эрэл, хайгуулын ажлыг гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн хөрөнгөөр гүйцэтгүүлэх чиглэл баримтална.

Алтын үндсэн ордын эрэл, хайгуулын ажлыг түүхүү хийснээр алтын нөөцийг 70 тонноор өсгөж, олборлолтод бэлтгэнэ.

Өнгөт, ховор метали, ураны орд илрүүлэх хэгийн төлөв бүхий талбайнуудад геологийн судалгааг эрчимжүүлдэг, нөөц өсгөх чиглэл баримтална.

Шил, шаазангийн болон барилгын материал, өнгөлтөөний чулуу, цемент, магнезит, тоосгоны шавар, бал чулуу, давсны эрэл, хайгуулын ажлыг үргэлжүүлэн хийнэ.

Говь, хээрийн бүсийн 30-аад сумын төвийн умд, ахуйн усан хангамжийн асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Геологийн танлан судалгааны төвийг байгуулж, геологийн бүсчилсэн судалгааг гүйцэтгэх шинэлэг арга, аргачлалыг нэвтрүүлднэ.

Геологийн судалгааны техник, технологийн шинэчлэлт хийнэ. Орчин үеийн нарийн багаж, хэрэгслийг ашигласнаар эрдсийн түүхий эдийн лабораторийн болон туршилт шинжилгээний түвшинг олон улсын жишигт хүргэж, ашигт малтмал олборлоход төрөөс тавих хяналтыг хүчтэй болгоно.

Компьютерийн мэдээллийн төв байгуулж, геологийн судалгааны мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэн геологи, геофизикийн, геохимийн бүх төрлийн мэдээллийг дотоодод боловсруулдаг болно.

Ашигт малтмалын ордыг байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй, хаягдал багатай, дээшилтэт технологиор иж бүрэн ашиглах, одоо ажиллаж байгаа үйлдвэрүүдийн техник, технологийг шинэчлэх, эдгээд, эвдрэлд орсон орчныг нөхөн сэргээх арга хэмжээ анна.

Алтын төмөрхон шороон болон үндсэн ордуудыг ашиглах орчин үеийн технологи бүхий үйлдвэрүүдийг шинээр байгуулж, алт олборлолтыг 2000 онд 10 тоннд хүргэн, алт цэвэршүүлэх үйлдвэр байгуулна.

Эрдэнэтийн уулын балжуулах үйлдвэрийн дэргэд бага агуулгатай хүдрээс жилд 3000 хүртэл тонн катодын зэс үйлдвэрлэх хүч чадал бүхий үйлдвэрийг гадаадын хөрөнгө оролцуулан байгуулна.

Үйлдвэрийн шинэчлэлд шаардагдах хөрөнгийг гадаадын зээл хувь хөрөнгийг оруулах болон үнэт цаас гаргах замаар санхүүжүүлнэ.

Жоншны үйлдвэрүүдийн техник, технологийг боловсронгуй болгох, түүхий эд боловсруулах түвшинг дээшлүүлэх замаар бүтээгдэхүүний үйлдвэртэлийг нэмэгдүүлнэ.

Дорнод бүсийн Төмөртэйн овооны цайрын орд, Улааны холимог металлын ордод гадаадын байгууллагатай хамтран бага, дунд чадлын уулын баяжуулах, боловсруулах үйлдвэр байгуулах оновчтой хэлбэр, нөхцөлийг судалж, гэдгээрийг ашиглах асуудлыг зах зээл, үр ашгийн байдалтай уялдуулан шийдвэрлэнэ.

Цагаан суваргын зэс, молибдены ордыг ашиглах туршилт, судалгаа хийж, ашигтай болох нь тогтоогдсон нөхцөлд катодын зэсийн үйлдвэртэлийг эхлүүлнэ.

Асгатын мөнгөний хүдрийн технологийн туршилт, техник-эдийн засгийн судалгааг үргэлжүүлэн хийж нааштай үр дүн гарсан нөхцөлд уул уурхайн үйлдвэр байгуулах ажлыг эхэлнэ.

Хараатын ураны ордын хайгуулыг дуусгаж, нөөцийг нь тогтоон үр ашигтай нь нотлогдсон тохиолдолд боловсруулах үйлдвэрийг 1998 онд барьж ашиглалтад оруулна.

Мардайн ураны ордыг гадаадын хөрөнгө оруулалттайгаар ашиглан баяжмал гаргаж экспортолно.

Газрын тосны ирээдүй бүхий баруун бүсийн сав газруудад геологи-геохими, геофизикийн бүсчилсэн судалгаа хийнэ. Газрын тосны чиглэлээр дотоодын хөрөнгө оруулагчид болон газрын тосны хайгуул, олборлолтод бүтээгдэхүүн хураах гэрээний зарчмаар гадаадын хөрөнгө оруулагчдыг дэмжинэ.

Шахмал түлшний жижиг, дунд үйлдвэр байгуулж матчид, хот суурин газрын түлшний хэрэгцээг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, ой мод, говийн бутлаг ургамал, загийг түлшинд хэрэглэхийг хязгаарлахад гадаад, дотоодын санхүүгийн боломж, хамтын ажиллагааг чиглүүлнэ.

Байгаль орчин

Байгалийн нөөц баялгийг өнөө ба ирээдүйн эрх ашигт нийцүүлэн зохистой ашиглах эрх зүй, эдийн засаг, зохион байгуулалтын үндсийг бэхжүүлэх үндсэн дээр нийгэм нь байгаль орчиндоо хөгжих утгар нөхцөлийг бүрдүүлэх нь байгаль орчны салбарт дэвшүүлэх гол зорилт мөн.

XXI зууны байгаль орчны тогтвортой хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Монгол орны экологийн тэнцвэрийг хангахад онцгой нөлөө бүхий зарим газар нутгийг тусгай хамгаалалтад авах замаар тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүджээг нийт нутгийн 15 хувьд хүргэнэ.

Экологийн онцгой ач холбогдолтой, тусгай хамгаалалттай зарим газар нутгийг Дэлхийн шим мандлын нөөц газар, Байгаль, соёлын өвийн сүлжээнд хамруулах арга хэмжээ авна.

Устах аюулд орсон ургамал, амьтныг данслан бүртгэж, Монгол Улсын "Улаан ном"-ыг шинэчлэн хэвлүүлнэ.

Монголын нэн ховор зарим амьтан, ургамлыг хамгаалах үндсийг боловсруулж, тэдгээрийг улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч өсгөн үржүүлэхэд иргэд, мэргэжлийн байгууллагын оролцоог өргөжүүлнэ.

Байгаль хамгаалах эрх зүйн үндсийг нийгмийн хөгжлийн шаардлагын дагуу боловсронгуй болгох, байгаль орчны хуулиудын хэрэгжилтийг хангах арга хэмжээ авна.

Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх харилцааг зохицуулах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ. Газар, ашигт малтмал ашигласны төлбөрийг тогтоох, ус, цаг уурын мэдээлдээр хангах, байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээг хийх, байгалийн гамшгаас сэргийлэх эрх зүйн үндсийг бий болгож, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авна.

Байгаль орчны доройтлыг хязгаарлах, байгалийн гамшгаас сэргийлэхтэй холбогдсон хүлцэх хэм хэмжээ, стандартыг боловсруулж мөрдүүлнэ.

Байгалийн нөөцийг тогтоож, эдийн засгийн үнэлгээ хийсний үндсэн дээр тэдгээрийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх механизмыг бүрдүүлнэ.

Доройтсон орчныг сайжруулах, бохирдлыг багасгах, арилгахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, иргэнийг дэмжих санхүү, эдийн засгийн хөшүүргийг бий болгож хэрэглэнэ.

Хөг, хаягдлыг боловсруулах үйлдвэр байгуулан нийслэлийн хөг, хаягдлын асуудлыг цогцолбороор шийдвэрлэнэ. Хөг, хаягдлыг ялгах, тэвэрлэх, боловсруулж ашиглах шинэ технологи нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг дэмжинэ.

Ой хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх үндэсний хөтөлбөр боловсруулна.

Ойн экологийн тогтолцоог хамгаалж, ойг нөхөн сэргээх, цөлжилт, хээршилт явагдаж байгаа нутагт мод, ургамал тарих ажлыг эрчимжүүлнэ. Ой хамгаалах, нөхөн сэргээх, ашиглах технологи, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгоно. Мод бэлтгэх үйлдвэрүүдийн байршил, хүч чадлыг ойн нөөцийн тархац, даацад зохицуулан тогтооно.

Ой, хээрийг түймрээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх талаар аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргаас хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас тавьж буй хяналтыг

хүчтэй болгох, түймрээс урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг өргөнөөр татан оролцуулах, ухуулга, сурталчилгааг өргөжүүлж, түймэр унтраах техникийн баазыг бэхжүүлнэ.

Цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд Говь-Алтай аймгийн Хөх морьт, Дорноговь аймгийн Замын-Үүдэд цөлжилттэй тэмцэх тодорхой арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Усыг эргүүлэн ашиглаж хэмнэлттэй зарцуулах арга хэмжээг туршин нэвтрүүлж, ус хэрэглээний онолчтой норм тогтоох, хэмжүүржүүлэх замаар үйлдвэрлэлийн усны хэрэглээг багасгана.

Төв, суурины бохир ус цэвэрлэх байгууламжуудын ашиглалтыг сайжруулж, цэвэрлэгээний түвшинг дээшлүүлнэ.

Химийн хорт бодисын хэрэглээг багасгах буюу заримыг нь хориглох, химийн хорт бодисын ангиллыг шинэчилж, түүний хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулах арга хэмжээ авна. Химийн хорт бодисын хор уршгаас сэргийлэх хяналт, шинжилгээний тогтолцоог боловсронгуй болгоно.

Үйлдвэрээс бохирдуулах бодис байгаль орчинд гаргах зөвшөөрөл олгох замаар хотын орчны бохирдлыг багасгах арга хэмжээ авна.

Бүс нутгийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн бодлого, чиглэлтэй уялдуулан байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагааны хяналт, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зохистой ашиглах, байгаль орчинд хортой нөлөө үзүүлж болзошгүй үйлдвэр, уурхай байгуулах, агаар, ус, хөрсийг аливаа бохирдлоос хамгаалах асуудлыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал хянан шийдвэрлэх механизмыг боловсронгуй болгоно.

Байгалийн баялаг ашиглах зөвшөөрөл олгох журмыг боловсронгуй болгоно.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль батлуулж мөрдүүлнэ.

Байгаль хамгаалагчдыг мэргэшүүлж, давтан сургана. Улсын байцаагч, байгаль хамгаалагчийг хяналт, шалгалт хийх болон бие хамгаалах хэрэгсэл, уналгаар хангах арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Байгаль орчныг хамгаалах иргэдийн санаачилга, үйл ажиллагааг зохицуулах олон нийтийн зөвлөлийг Байгаль орчны сайдын болон аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дэргэд байгуулна.

Байгаль орчин, байгалийн нөөцөд хохирол учруулсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.

Уур амьсгалын өөрчлөлт, байгалийн гамшиг агаар, ус хөрсний

бохирдол, цацраг идэвхжил, бохирдолтын түвшин, бохирдуулах эх үүсвэрт байнгын ажиглалт, хэмжилт хийж, байгаль орчны хяналт, шинжилгээ, мэдээллийн сүлжээг өргөжүүлнэ.

Албан ба албан бус боловсролын тогтолцооны хүрээнд экологийн боловсрол, хүмүүжил олгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

3. НИЙГМИЙН ХҮРЭЭНД ХИЙХ ӨӨРЧЛӨЛТ

Хүн ам, нийгмийн хамгаалал

Нийгмийн даатгалын тогтолцоог боловсронгуй болгон нийгмийн бүх төрлийн даатгалд хамрагдах хүрээг өргөтгөж, нийгмийн даатгалын шимтгэл, хураамжийг хугацаанд нь төлөөгүй эсхүл тэтгэвэр, тэтгэмжийг хугацаанд нь олгоогүй нөхцөлд буруутай этгээдэд харнуулага хүлээлгэх, учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж, хэрэгжүүлнэ.

Нийгмийн даатгалын байгууллагын чадавхийг дээшлүүлж, даатгалын сангууд өөрийгөө санхүүжүүлэх зарчмыг хэрэгжүүлэх зорилт тавина.

Амьжиргааны баталгаажих доод түвшинг аслагдсан аймаг, орон нутаг, бүс нутгаар ялгавартай тогтооно. Амьжиргааны түвшний өөрчлөлттэй уялдуулан өндөр настан, тахир дутуу иргэн, тэжээгчээ алдагчийн тэтгэврийг тэргүүн ээлжинд нэмэгдүүлэх, насны тэтгэврийн зөрүүг арилгах арга хэмжээ авна.

Тэтгэврийн насанд хүрээгүй, тэтгэвэр авагч иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх, амьдралын баталгааг нь хангах арга хэмжээ авна.

Ажилтаж байгаа салбараас нь үл хамааран иргэдийн цалин, тэтгэвэр, тэтгэмжийн доод хэмжээ нь амьжиргааны баталгаажих доод түвшинг хангаж байх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэдийг оновчтой тодорхойлон, бие дааж амьдрах чадваргүй, нэн эмзэг хэсгийн амьдралын үндсэн хэрэгцээг хангахад төрөөс дэмжлэг, асармаж, үйлчилгээ үзүүлэх арга хэмжээ авна.

Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн байдлыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг цаг үеийн шаардлагатай уялдуулан баяжуулж түүнийг хэрэгжүүлэхдээ эмэгтэйчүүдийн эрх ашгийг хамгаалах байгууллагуудыг өргөнөөр оролцуулна.

Ажил эрхэлж буй эхчүүдийн жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмжийг үндсэн цалингийн нь хэмжээгээр, нярай хүүхдээ асарсны тэтгэмжийг амьжиргааны баталгаажих доод түвшнээс үл хамааран олгох арга хэмжээг дэс дараатай авна.

Эмчилгээний зардлын төлбөрийг тооцох механизмыг

боловсронгүй болгож, эдийн засгийн үр дүн, эмчилгээний чанарыг сайжруулна.

Эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдах эмнэлгийн тусламжийн хүрээг өргөтгөж, даатгалын хураамжийн төр хариуцах хэсгийг багасгана.

Эрүүл мэндийн даатгалын хураамж төлөх боломжгүй, ажилгүй, орон гэргүй хүмүүст зориулсан тусгай эмнэлгийг Улаанбаатар болон төмөрхон хотуудад байгуулах буюу тэдэнд зориулсан эмнэлгийн үндсэн мэргэжлийн үйлчилгээг бий болгоно.

Буюм санд хандивласан мөнгөн хөрөнгийг орлогыг татвараас чөлөөлж байлаар зохих хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

Төрийн болон төсвийн байгууллагын ажиллагчдын цалинг тэдний амьжиргааны түвшинг хангахуйц хэмжээнд хүргэж нэмэгдүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Ядуурал

Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийг хангахад чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлж, ядуурлыг өнөөгийн түвшингээс 2 дахин бууруулна.

Улсын хэмжээнд ядуучуудын шинэчилсэн судалгаа явуулж, ядуурлын түвшинг бодитой төлөрхөйно.

Ядуурлыг бууруулах үйлэсний хөтөлбөрийг цаг үеийн шаардлагатай уялдуулан баяжуулж хэрэгжилтийг нь эрчимжүүлнэ.

Халамжийн төвүүдийг түшиглүүлэн орон гэргүй, нэн ядуу хүмүүсийг хоноглуулах, хооллох байр бий болгож, нийгмийн халамжийн сан болон буюм байгууллагын хандивын оралцоотойгоор санхүүжүүлнэ.

Бүтэн өнгөн болон тэнэмэл хүүднийг халамжлах, тэдэнд боловсрол, хүмүүжил, хөдөлмөрийн дэдлага олгох нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Ажилгүйдэл

Хүн хүчний нөөцийг хөгжүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар хөдөлмөр эрхлэлтийн идэвхтэй бодлогыг хэрэгжүүлж, ажилгүйдлийн түвшинг эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 5 хувиас сэтгүүлэхгүй байх зорилт тавина.

Тахир дутуу хүнд зориулсан ажлын байр бий болгохыг дэмжиж, гэдний хөдөлмөр эрхлэх боломжийг эрх зүйн баталгаатай болгоно.

Шинээр ажлын байр бий болгохдоо хоршооны зохион байгуулалтын бүтцийг өргөнөөр ашиглах чиглэл баримтална.

Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөр боловсруулж сэрэгжүүлнэ.

Төв, орон нутгийн хөдөлмөр зохицуулалтын албадын удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож, хүн хүч, материаллаг баазын хувьд бохжүүлэн, хөдөлмөрийн зах зээлийн удирдах боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах арга хэмжээ авна.

Ажилгүйдэл, хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи мэдээ, мэдээлэл боловсруулалтын аргачлалтыг боловсронгуй болгож хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн сүлжээ байгуулна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн 8, 10 дугаар анги төгсөгчдийн 10-аас доошгүй хувийг мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдэд сургаж, ажил эрхлэлтийг дэмжих сан болон бусад сангаас санхүүжүүлэх арга хэмжээ авна.

Ажиллах хүчний байршил, ажилгүйдлийн түвшинтэй уялдуулан ажилгүй хүмүүст мэргэжил эзэмшүүлэх, давтан сургах сургалтын төвүүдийг зохион байгуулж, сургалтын тоног төхөөрөмж, багшлах боловсон хүчинээр хангах арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

Эрүүл мэнд

Нийгэмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээг давуутай хөгжүүлэх бодлого баримтлахын хамт эрүүл мэндийг хамгаалахад төр, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын оролцоог өргөтгөн, хүлээх хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

Хүн амыг өвчин, эмгэгээс сэргийлэх арга хэмжээг өргөтгөнө. Эмчилгээний зардлын зарим хэсгийг өвчтөн өөрөө хариуцах зарчмд шилжинэ.

Эрүүл мэндийн даатгалын сан болон бусад арга хэмжээнд төр, байгууллага, аж ахуйн нэгж, хамт олон, иргэнээс оруулах хураамж, хандивын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Эрүүл мэндийн даатгалын үйлчилгээг сайжруулан, даатгалтай иргэнд эмнэлгийн шардалагатай эмчилгээ, үйлчилгээг бүрэн хэмжээгээр үзүүлэх, эмчилгээ, үйлчилгээний чанар, түүнд тавих хяналтыг сайжруулахад чиглэгдсэн эдийн засгийн хөшүүргүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Эх, хүүхдийн өвчлөлийг тууштай бууруулах үндсэн дээр эх, нилхсын эмнэлгийг 1995 оны түвшингээс бууруулна.

Эхчүүдийн төрөхийн өмнөх байрыг сумлад сэргээн ажиллуулж, төсвөөс санхүүжүүлнэ. Эхчүүдийн гэрийн төрөлтийг 1995 оны түвшингээс 50 хуртал хувиар бууруулна.

Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх асуудлаар НҮБ-ын төрөлжсөн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх төслийн цар хүрээг нэмэгдүүүлж, холбогдох хөрөнгийн зарцуулалтыг сайжруулна.

Монголын уламжлалт анагаах ухааны аргыг судалж, эмнэлэг, үйлчилгээнд нэвтрүүлэх санаачлагыг урамшуулан дэмжинэ.

Монголын уламжлалт анагаах ухаан, рашаан судлалын чиглэлээр судалгаа, шинжилгээний ажлыг нэмэгдүүлж үр дүнг эмнэлэг, үйлчилгээнд нэвтрүүлэн, гадаад орон, олон улсын байгууллагатай хамтарсан хөтөлбөр, төсөл боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Өрхийн эмчийн тогтолцоог бэхжүүлэн өргөжүүлж, хүн амд тусламж үзүүлэх лавлагаа-тусламжийн шатлал, зохион байгуулалтыг тогтоож үйлчилгээний үр дүнг нэмэгдүүлнэ.

Улсын хэмжээнд нарийн мэргэжлийн тусламж үзүүлэх чиглэлээр ажиллаж байгаа эмнэлэг, төвүүдийг бэхжүүлж, өвчтөнийг тээвэрлэх унаа, мэдээлэл солилцооны асуудлыг шийдвэртэнэ.

Нийгмийн эмзэг хэсгийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эмчлэх арга хэмжээг өргөжүүлж, нийт хүн амд үзүүлэх нийгмийн эрүүл мэнд, эмнэл зүйн зайлшгүй шаардлагатай багц үйлчилгээг тодорхойлж хэрэгжүүлнэ.

Эмнэлгийн нэн шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн жагсаалт боловсруулж, эмнэлгүүдийг оношлогоо, эмчилгээний техник, хэрэгслээр хангах Засгийн газрын тусгай сан байгуулна. Бүс нутгийн эмнэлгийн байгууллагыг бэхжүүлж, Ховд, Өвөрхангай аймагт оношлогоо, эмчилгээний бүсийн төв байгуулж ажиллуулна.

Эмийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төсөл хэрэгжүүлнэ.

Эм, биобэдмэлд тавих улсын хяналтыг сайжруулахын хамт эм, эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийг импортлох таатай нөхцөл бүрдүүлнэ.

Эрүүл мэндийн салбарт хувийн хэвшлийн оролцоо, үүргийг нэмэгдүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагын хувьчлалыг 1997 оноос эхлэн үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Анагаах ухаан чөлөөтэй хөгжих нөхцөлийг дэлхийн анагаах ухааны хөгжлийн хандлага, өөрийн орны бодит хэрэгцээ, шаардлагатай уялдуулан хангах, суурь судалгааг өргөжүүлэх замаар биотехнологи, удамшил зүй, дархлал судлал, монгол хүний эмнэлэг-биологийн судалгаа, нийгмийн эрүүл мэндийн судалгааг тэргүүлэх чиглэлээр хөгжүүлж, анагаах ухаан, эрдэм шинжилгээний ажлын удирдлагыг боловсронгуй болгоно.

Эмнэлгийн нийт орны тоог цөөрүүлэх, эмчилгээний зардлын хэмжээг нэмэгдүүлэх, эрүүл мэндийн салбарын хэмжээнд эмнэлгийн үйлчилгээний бус зардлыг багасгах замаар эмнэлгийн санхүүжилтийн механизмыг зах зээлийн эдийн засгийн нөхцөлтэй уялдуулан боловсронгуй болгох арга хэмжээ авна.

Төрийн өмчийн эмнэлгийн барилга, талбайн ашиглалтын байдалд шалгалт хийж, тооллого явуулах ба ашиглалт багатай байгаа

хувийн эмнэлэгт түрээслүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

Эрүүл ахуй, халдвар судлал болон эмчилгээний чанарын хяналтын албадын тогтолцоог боловсронгуй болгож, улсын хэмжээнд нэгдсэн хяналт тавих боломжийг бүрдүүлнэ.

Эмчилгээ, оношлогооны стандартыг шинэчлэн боловсруулна. Мэргэжлийн боловсон хүчний чадавхийг дээшлүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагад итгэмжлэл, хүний эмчид эмчлэх эрхийн лиценз олгох замаар эмнэлгийн тусламжийн чанарыг сайжруулах асуудлыг баталгаажуулна.

Хөдөөгийн хүн амд үзүүлэх эмнэлгийн ерөнхий болон нарийн мэргэжлийн тусламжийг улам ойртуулах ажлыг тусгай хөтөлбөр, төслийн дагуу хэрэгжүүлж, сумдын эмнэлгийг түргэн тусламжийн машинаар хангах арга хэмжээ авна. Малчдын бага насны хүүхдийг урьдчилан сэргийлэх тарилгад тогтмол хамруулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагаас дэвшүүлсэн "2000 оныг бүх нийтээр эрүүл угтах" зорилтыг хэрэгжүүлэх үүднээс "Хүн амын эрүүл мэндийн боловсрол", "Өсвөр үеийн эрүүл мэнд", "Өндөр настны эрүүл мэнд" болон хаадартай тэмцэх хөтөлбөрийг шинээр боловсруулахын хамт дархлалын үндэсний хөтөлбөр, "Сүрьеэ", "Бруцеллэ", "ДОХ", "Иодын дутагдлын эмгэг", "Рашаан сувилал", "Нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд" зэрэг Засгийн газрын хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж үр дүнг тооцно.

Эрүүл мэндийн салбарт оруулсан хөрөнгө оруулалт, хандивыг татвараас чөлөөлөх асуудал боловсруулж шийдвэрлүүлнэ.

Биеийн тамир, спорт

Биеийн тамир, спортын байгууллагуудыг дэмжихэд зориулсан хөрөнгөд татварын хөнгөлөлт үзүүлэх асуудал боловсруулж, нэгэн гэтлэгч байгууллагын эгнээг өргөжүүлэх арга хэмжээ авна.

Хүн амын бие бялдар чийрэгжүүлэлтийн түвшний үндэстэс тогтоож, түүнийг ахиулах, нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх арга хэмжээ авна.

Онцгой амжилт гаргасан тамирчдад төрөөс материалын болон сэтгэл санааны урамшуулал үзүүлэх ажлыг өргөжүүлэн, биеийн тамиртаар хичээллэж эрүүл мэндээ хамгаалсан хувь хүн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хөхүүлэн дэмжих ажлын эхлэлийг тавьж хэрэгжүүлнэ.

Биеийн тамир, спортын зориулалттай бичил нэгдэлбөрүүдийг байгуулах ажлыг дэмжинэ.

Спортын мэдээллийг өргөжүүлж, мэргэжлийн спортын түвшинг дээшлүүлнэ.

Олимпод оролцох эрхээ авсан баг, тамиргын бэлтгэл, сургуулид хийх нөхцөлийг хангаж, олимпод оролцох зардлыг төрөөс бүрэн хариуцна.

Боловсрол

Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого нь боловсролын салбарын хөгжих нөхцөлийг бүрдүүлсэн, хүн бүрт өөрсдийн авчлаас, сонирхол, чадварын хэрээр боловсрол эзэмших боломжийг хангасан тогтолцоог төлөвшүүлэхэд оршино.

Боловсролын удирдлага, зохион байгуулалтын тогтолцоог төгөлдөржүүлж, боловсролын байгууллагуудын удирдах ажилтны мэдлэг, чадвар, арга барилыг боловсронгуй болгож, удирдлагын бие даасан байдлыг хангана. Боловсролын удирдлагад сонирхолын бүлгүүдийн оролцоог багтгой болгоно. Боловсролын удирдлагын мэдээллийн нэгдсэн сүлжээг бий болгоно.

Бүх шатны сургуулийн бүтэц, хэв шинж, байршлыг онооцтой болгоно. Бүс нутгийн хүрээнд суурь боловсрол олгох, төрөлжсөн сургалт явуулах сургуулийн тогтолцооны шинэ хэв шинжийг бүрдүүлнэ.

Суурь боловсрол олгох тогтолцооны хүрээнд зохицуулан УБИС-ийн мэргэжилтэн бэлтгэх бодлогыг хийж буй өөрчлөлтийг гүнзгийрүүлнэ.

Бүх шатны боловсролын стандартыг боловсруулж мөрдүүлнэ.

Боловсролын стандартад тохирсон олон хувилбартай сурах бичгээр хангах онооцтой тогтолцоог бий болгоно. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурах бичгийг шинэчилнэ.

Нийгмийн ухааны сургалтын агуулгыг хүмүүнлэг, ардчилсан нийгмийн иргэн төлөвшүүлэх хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн үзэл суртлын аливаа нөлөөллөөс ангижруулан шинэчилж, суралцагчид төлөөтэй сонголт хийх боломжийг хангана. 1998 он гэхэд ерөнхий боловсролын сургуульд хэрэглэж байгаа нийгмийн ухааны чиглэлийн 8 төрлийн сурах бичгийг 2-3 хувилбартайгаар шинэчлэн зохиож хэвлүүлнэ.

Боловсролын чанар, стандартын хэрэгжилтэд хөндлөнгийн сигнал тавих мэргэжлийн олон нийтийн төлөөлөл бүхий магадлан итгэмжлэл (аккредитаци)-ийн тогтолцоог бий болгоно.

Сургуулиудын номын сангийн хөмрөгийг чанаржуулж, үйлчилгээг нь сайжруулна.

Бүх шатны сургуулийн багш нарыг сургах, мэргэжлийг нь гүнзгийрүүлж, давтан бэлтгэх тогтолцоог боловсронгуй болгож,

тэдгээрийг 5 жил тутам мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулж байх, үр чадварыг нь дээшлүүлэх, мэргэжлийн болон ёс зүйн шаардлага, хариуцлагыг өндөржүүлж, багшлах эрх олгох, цуцлах журмыг хэрэгжүүлнэ.

Аймаг, нийслэлийн боловсролын төвүүдийг бэхжүүлж, мэдээлтээр хангах нэгдсэн сүлжээ бий болгох, зайны сургалтыг нэвтрүүлэх арга хэмжээ авна.

Их, дээд сургууль, коллежийн багш нарын мэдлэг, чадварыг олон улсын жишигт хүргэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Боловсролын эдийн засаг, санхүүжилтийн өнөөгийн механизмыг өөрчилж, боловсронгуй болгоно. Боловсролын санхүүжилтэд улсын төсвийн орлогын 20-иос доошгүй хувийг зориулна.

Төсвөөс хуваарилах хөрөнгийн хэмжээг тогтооход нэг багшид ногдох сурагчдын тоо, сургуулийн байршил, хэв шинжийг харгалзана.

Боловсролд хандивласан аливаа хөрөнгийг татвараас чөлөөлнө.

Боловсролын бүх шатанд байгууллага, иргэд, хувийн хэвшлийн оролцоог өргөжүүлж, дэмжинэ.

Боловсролын салбарт техник, технологийн шинэчлэлт хийх, бүх шатны сургууль, цэцэрлэгийн хичээлийн болон дотуур байрыг засварлахад зориулсан хөрөнгийг нэмэгдүүлнэ.

Боловсролын салбарт хувьчлал явуулах, боловсролын зарим байгууллагыг аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хоршоож ажиллуулах асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэж хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ хувийн өмчийн сургуулиудад дэмжлэг үзүүлнэ.

Гадаад орон болон олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах үйл ажиллагааны болон оюутан, аспирант сургах, мэргэжилтний мэргэжлийг дээшлүүлэх тэргүүлэх чиглэлийг тогтоож хэрэгжүүлнэ. Өндөр хөгжилтэй орнуудад залуусыг өргөн сургах талаар тусгайлан арга хэмжээ авна.

Гадаад орнуудын боловсролын байгууллага, сургуулиудтай боловсролын баримт бичиг харилцан зөвшөөрөлцөх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Боловсролын салбарт гадаад, орон, олон улсын байгууллагын шугамаар хэрэгжүүлж байгаа төслийг өргөжүүлж, давхардлыг арилгах, өөр хооронд нь уялдуулан зохицуулах, үр дүнг тооцох тогтолцоог бий болгоно.

Техникийн болон мэргэжлийн сургуулийн мэргэжлийн чигийг нийгмийн хэрэгцээтэй уялдуулан өөрчилж, суралцагчдын тоог нэмэгдүүлэн сургалтын чанарыг дээшлүүлнэ. Мэргэжлийн анхан ба дунд шатны сургуульд суралцагчдыг сургалтын төлбөрөөс чөлөөлнө.

Сургалтын агуулга, арга зүйг академик шинжээс онол, практик

хосолсон сургалтын шинэ шинж, төлөвт шилжүүлж, шавь төвтэй сургалтыг дэмжинэ.

Албан бус боловсролыг радио, телевизийн тусгай суваг нээн ажиллуулах зэрэг алсын зайн сургалтыг бий болгох замаар хэрэгжүүлнэ.

Авъяаслаг, оюуны онцгой чадамж бүхий хүүхэд залуусыг сургахдаа ар гэрийн талбөрийн чадварыг харгалзахгүйгээр дэмжинэ.

Хүүхэд залуусын онцгой авъяас, чадварыг багаас нь илрүүлж хөгүүлэн дэмжихийн тулд тэдгээрийг тусгай хөтөлбөрөөр хичээллүүлэх, туршлагатай багш нарыг дагалдан суралцуулах бололцоогоор хангахад төрөөс санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

Багш нарын хөдөлмөрийн болон нийгмийн үнэлгээг шат дараалтай нэмэгдүүлнэ. Багш нарын хөдөлмөрийн нөхцөл, мэргэжлийн онцлогт тохируулан олгох цалин, нэмэгдэл хөлсийг нэмэгдүүлж, орон сууц барих, худалдан авахад нь зээл, тусламж олгоно.

Боловсролд зориулсан зээлийн сан бий болгоно.

Шинжлэх ухаан, технологи

Шинжлэх ухаан, технологийг эрчимтэй хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд хүний хүчин зүйл, оюуны бүтээгдэхүүний үнэ цэнийг бодитойгоор үнэлэх, өөрийн орны байгалийн баялаг, үндсэн түүхий эдийг гүнзгийрүүлэн судалж, өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үндэсний шинэ технологи болон гадаадын тэргүүний технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийн талаар төрөөс баримтлах нэгдсэн бодлогыг баталгаажуулж, түүний хэрэгжилтийг улс орны эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн тодорхой шатны онцлогт нийцүүлэн зохион байгуулна.

Шинжлэх ухааны тухай, Технологи дамжуулах тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулж, батлуулна.

Өмчийн хэлбэрийг нь харгалзахгүйгээр эрдэм шинжилгээний байгууллагуудад зэрэглэл тогтоож, тэдгээрийн бие даасан ажиллагааг дэмжинэ.

Үндэсний уламжлалт технологийг орчин үеийн шинжлэх ухааны ололтоор баяжуулан хөгжүүлж, гадаадын тэргүүний технологийг нэвтрүүлэх эдийн засаг, эрх зүйн таатай нөхцөлийг бий болгоно.

Уламжлалт аж ахуйн эрхлэх арга, технологийн шинжлэх ухааны үндэслэлийг тогтоож сэргээн хөгжүүлнэ.

Амьтан, ургамал, эрдсийн гэрэлтэй түүхий эдийн бүтэц, найрлага, технологийн шинж чанарыг байгаль, орчныг хамгаалах шаардлагатай холбон гүнзгийрүүлэн судалж, зах зээлд өрсөлдөх

чадвартай, экологийн хувьд цэвэр материал, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Салбарын зарим эрдэм шинжилгээний байгууллагыг "судалгаатуршилт-үйлдвэрлэл-бизнес" эрхэлсэн, төрийн өмчид тулгуурласан корпораци хэлбэрээр ажиллуулах арга хэмжээг туршилтын журмаар хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийн тэргүүлэх чиглэлээр төсөл шалгаруулан санхүүжүүлэх арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгож, тэргүүлэх чиглэлд хамаарагдах улсын захиалгат судалгааны хөтөлбөр, төслийг Засгийн газраас санхүүжүүлнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийн төсөлт ажлыг сонгон шалгаруулж хэрэгжүүлэхдээ эцсийн бодит үр дүн, шинжлэх ухааны ач холбогдлыг харгалзан үнэлж тэргүүн ээлжинд санхүүжүүлэх зарчим баримтална.

Хөдөө аж ахуй, анагаах ухаан, техник, биотехнологи, химийн чиглэлийн хавсарга судалгаа, шинжилгээний ажилд түлхүү анхаарна.

Эх орны түүхий эдээс шинэ материал гарган авах, эрчим хүчний сэргээгдэх эх үүсвэрийг ашиглах, цөмийн эрчим хүчний технологийг эзэмших чиглэлээр төсөл хэрэгжүүлнэ.

НҮБ, түүний төрөлжсөн байгууллага, бүс нутгийн болон олон улсын байгууллагуудтай шинжлэх ухаан, технологийн хамтын ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

Эрдэм шинжилгээний боловсон хүчин бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэхэд олон улсын хамтын ажиллагааны бүхий л хэлбэрийг ашиглана.

Төслийн хүрээнд судалгаа, шинжилгээ, хагас үйлдвэрлэлийн туршилт явуулах лабораторийн баазыг бэхжүүлнэ.

Их, дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллагууд, Үндэсний номын сан, аймаг, хотуудын номын сангууд зэрэг нийт 240 орчим байгууллагыг хамарсан шинжлэх ухаан, технологийн мэдээллийн нэгдсэн сүлжээг байгуулж, олон улсын мэдээллийн сүлжээн холбоно.

Дэлхийн болон үндэсний технологийг үйлдвэрлэл, үйлчилгээ ахуйд өргөн нэвтрүүлж, мэдээллийн шинэ техникийн үйлдвэрлэлийн гадаад орны хангамж, туслалцаатайгаар зохион байгуулна.

Эрдэм шинжилгээний байгууллагуудын туршилтын талбайн газрын төлбөрөөс, малыг татвараас чөлөөлөх асуудлы шийдвэрлүүлнэ.

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 1,5-аас доошгүй хувийг төрөөс санхүүжүүлэх шинжлэх ухаан, технологийн арга хэмжээнд зориулна.

Технологи, судалгааны ажлын үр дүнг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх

зэрдийг улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх жил бүрийн үндсэн чиглэлд тусган хэрэгжүүлнэ.

Шинэжлэх ухаан, технологийн хөрөнгө оруулалтын бодлогыг технологийн хөгжлийн амьдралын мөчлөгийн эхний үе шатанд хэрэгжүүлж жижиг, дунд үйлдвэр бий болгоно.

Соёл, урлаг

Үндэсний соёл, заншлыг хамгаалах, өнлүүлэх асуудлыг бүх шатны сургалтын агуулгад тусган, иргэд, залуу үеийнхэнд соёлын мэдрэмж, таашаал төлөвшүүлэх арга хэмжээ яана.

Сонгодог, язгуур, болон хүүхдэд зориулсан урлагийн аливаа төрлийг хөгжүүлэхийг хөхүүлэн дэмжинэ.

Ардын болон үндэсний урлагийг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Гоц авьяаснуудыг онцгойлон дэмжиж, урлагийн өндөр ур чадвар, мэргэжил, боловсролтой боловсон хүчин бэлтгэхэд түлхүү анхаарна.

Онцгой амжилт гаргасан уран бүтээлчдэд төрөөс материалын болон сэтгэл санааны урамшуулал үзүүлэх арга хэмжээг өргөжүүлнэ.

Хот байгуулалт, амьдрах орчин, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, сургалтад дизайны урлагийг нэвтрүүлэх үндэсний хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

Соёлын хүрээнд эрх зүйн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлнэ. Соёлын бодит бус өвийг хамгаалах болон хэвлэлийн үйл ажиллагаа, киноны тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулж, батлуулна.

Соёлын үйл ажиллагааг дэмжих хөрөнгө оруулалт, санхүү, эрх зүйн тааламжтай орчин бий болгоно.

Соёлын салбарын удирдлага, бүтэц, зохион байгуулалтыг зах зээлийн зарчим, бүсчилсэн хөгжлийн чиглэлд нийцүүлэн боловсронгуй болгоно.

Төрийн, хувийн болон холимог өмч бүхий соёлын байгууллагууд харилцан тэгш хөгжих, шударгаар өрсөлдөх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Хөдөөг цахилгаанжуулах, холбоожуулах, хэвлэл мэдээллийн сэрэгслээр хангах тогтолцоог өргөтгөж, нийт хүн амд үзүүлэх соёлын үйлчилгээг чанарын шинэ шатанд гаргана.

Кино, ном, сурах бичгийн үйлдвэрлэлийн техник, технологийг шинэчлэх арга хэмжээ авна.

Оюуны өвийн төрөлжсөн бүртгэл-мэдээллийн сан (ардын болон сонгодог, хүүхдэд зориулсан, урлагийн, түүх, соёлын дурсгалт үйлийн гэх мэт) байгуулна.

Гадаад орнууд дахь Монголын соёл судлал, олон улсын монголч

эрдэмтдийн үйл ажиллагааг дэмжиж, Монголын соёлын төвүүдийг гадаад оронд байгуулах, монголын соёл урлагийг гадаад оронд танин мэдүүлэх замаар улс эх орноо дэлхий дахинд сурталчлахад анхаарна.

Түүх, соёлын дурсгалт газруудыг хамгаалалтад авч, нийтийн хүртээл болгоно.

Музей, түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хадгалж, хамгаалах эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгож, орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр хангах, музейнүүдийг судалгаа, сургалтын төв болгох арга хэмжээ авна.

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хадгалж буй улсын чанартай байгууллагуудыг хамгаалалтын болон дохиоллын хэрэгслээр хангах зорилгоор "Музейн дохиолол" төсөл хэрэгжүүлнэ.

Монголын түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалуудыг хамгаалах, сэргээн засварлах хөтөлбөрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Түүх, соёлын дурсгалыг хамгаалах "Монголын байгаль, соёлын өвийг дэлхийн өвийн бүртгэлд оруулах нь", "Эрдэнэ зуу", "Үндэсний галерей", "Чойжин ламын музей", "Богд хааны ордон музей", "Монгол улсын нутаг дахь түүх, соёлын дурсгал-толь бичиг", "Дэлхийн өв", "Монголын эртний нийслэл Хар хорум хотын дурсгалыг хамгаалах нь" зэрэг төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

Хилийн чанадад гарсан монголын түүх, соёлын дурсгалыг эх орондоо эргүүлэн залах, судалж сурталчлах, нийтийн хүртээл болгох ажлыг зохион байгуулна.

Соёлын үнэт зүйлийг хамтран бүтээх, соёлын өв, оюуны ололтыг харилцан дэлгэрүүлэх чиглэлээр гадаад улс, олон улсын байгууллагуудтай үр бүтээлтэй хамтран ажиллаж, дэлхийн соёлын үнэт зүйлс, дэвшилтэт ололтыг ард түмнийхээ хүртээл болгох арга хэмжээ авна.

4. ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ БА ГАДААД БОДЛОГО

Батлан хамгаалах

Улс орныг батлан хамгаалах улс төр, эдийн засаг, нийгэм, эрх зүй, цэргийн нэгдмэл тогтолцоог бүрдүүлж, зэвсэгт хүчнийг мэргэжлийн цэргийн чиг хандлагатай, цомхон чадварлаг болгон шинэчилж, хилийн цэргийг бэхжүүлнэ.

Зэвсэгт хүчний ерөнхий болон цэргийн мэргэжлийн удирдлагын хамрах хүрээ, зааг ялгааг тодотгон холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж цэргийн болон цэрэгжсэн байгууллагуудад тавих иргэний хяналт, захиргааны удирдлагыг төлөвшүүлнэ.

Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв

байгууллагыг Зэвсэгт хүчний ерөнхий штабаас тусгаарлан цагдаагийн байгууллагыг нутаг дэвсгэрийн зарчмаар зохион байгуулж, Засаг даргад харьяалуулан ажиллуулах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.

Батлан хамгаалахын сайд цэргийн бус энгийн хүн байх эрх зүйн үндсийг боловсруулж шийдвэрлэнэ.

Улс орны аюулгүй байдлыг хангах орчин үеийн шаардлагад нийцсэн батлан хамгаалах нэгдмэл тогтолцоог төлөвшүүлнэ.

Улсыг батлан хамгаалах бодлогод улс төр-дипломатын аргыг эн тэргүүнд тавих, сургалт, дадлагад оролцох, боловсон хүчин бэлтгэхэд чиглэсэн цэргийн гадаад харилцааг хөгжүүлнэ.

Улс орноо батлан хамгаалахад байгууллага, иргэдийг бэлтгэх үүднээс энэ талаар төрийн захиргааны төв, нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг тодорхойлон, хэрэгжүүлэх механизмыг эдийн засаг, нийгмийн шинэ харилцаатай уялуулан бүрдүүлнэ.

Зэвсэгт хүчин, бусад цэрэгт хийх шинэчлэлийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Цэргийн номлол болон батлан хамгаалах салбарт холбогдолтой зарим хуульд мэргэжлийн цэргийн байгууллага бий болгох чиглэлээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар хэрэгжүүлнэ.

Зэвсэгт хүчин, бусад цэргийн бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож мэргэшсэн анги, салбарыг байгуулах, бэлтгэл, сургалт явуулах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ. Мэргэжлийн цэргийн нэгжүүдийг дэс дараатай байгуулах, тэдгээрийг болон дайчилгааны нөөцийг оновчтой байршуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Одоогийн төсөвт багтааж, зэвсэгт хүчин, бусад цэрэг, цэрэгжсэн байгууллагуудын хууль зүйн нэгдсэн албыг байгуулна.

Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүнийг нутаг дэвсгэрийн зарчмаар эрчимтэй сургалтаар давтан бэлтгэх тогтолцоог бүрдүүлж, гэрээгээр цэргийн алба хаах асуудлыг судалж шийдвэрлэнэ.

Цэргийн алба хаах үүргийг залуучууд жигд биелүүлэх шаардлагыг хангах үүднээс цэрэгт татах, цэргээс халах, чөлөөлөх талаар мөрдөж байгаа хуулийг цэргийн шинэчлэлийн бодлогод нийцүүлж цэргийн алба хаах сонгомол төрлүүд (мэргэшсэн цэрэг, хугацаат цэргийн албан, "дүйцүүлэх албан")-ийг нэвтрүүлнэ.

Цэргийн шинжлэх ухааны чадавхи, боломжийг өргөн ашиглаж, батлан хамгаалах ажиллагааны үндсэн асуудлыг судалгаа, шинжилгээний ажлын үр дүнд тулгуурлан шийдвэрлэхийн зэрэгцээ мэдээлэл-гооцооллын дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Улс орныг батлан хамгаалах арга хэмжээний төсвийн ангилал,

төлөвтөлт, хуваарилалтыг олон улсын нийтлэг жишигт нийцүүлэн шинэчилж, зэвсэгт хүчин, бусад цэргийн тайван цагийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг баталгаажуулна.

Зэвсэгт хүчин, бусад цэргийн зэвсэглэл, байлдааны ба хангалтын техник хэрэгслийн талаар баримтлах бодлогыг олон улс, бүс нутгийн цэрэг, улс төрийн байдал, геополитикийн өөрчлөлттэй уялдуулан тодорхойлж, зэвсэглэл техникийн зарим хэсгийг шинэчлэн сайжруулах арга хэмжээ авна.

Зэвсэгт хүчин бусад цэргийн захиргааны болон мэргэжлийн удирдлагын зааг ялгааг тодотгон мөрдүүлж, офицер, ахлагчийг сургаж бэлтгэх ажиллагааг ерөнхий боловсролын сургуулиас эхэлж шат дараалан хэрэгжүүлэх тогтолцоог буй болгох, цэргийн мэргэжлийг өвтүүлэн эзэмших явдлыг урамшуулан дэмжиж, ЦИС-ийн бүтэц, зохион байгуулалтыг бэхжүүлэх арга хэмжээтэй уялдуулан авч үзнэ.

Агаарын хил хяналтын хүрээг өргөтгөх, нийслэл, эдийн засгийн чухал бүс, объектыг халхлах асуудлыг орчин үеийн, цомхон, хүчтэй техник хэрэгслийн хангалттай холбож шийдвэрлэнэ.

Үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учруулах аливаа сөрөг үзэгдлээс урьдчилан сэргийлэх цогцолбор арга хэмжээ авна.

Орон нутгийн болон иргэний байгууллагыг гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, аврах, хор уршгийг арилгах арга хэмжээний нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлж, зэвсэгт хүчин, бусад цэргийн анги, салбар, тусгай мэргэжлийн байгууллагуудын иргэний хамгаалалтын хамтарсан ажиллагааг зохион байгуулж, удирдах механизм бий болгоно.

Иргэний хамгаалалтын даатгалын тогтолцоог бий болгох, гамшиг ослоос учирсан хор уршгийг арилгах арга хэмжээг тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагаас даатгалд оруулсан хөрөнгөөс санхүүжүүлэх асуудлыг судалж шийдвэрлэнэ.

Цэргийн анги, байгууллагыг өөрийн мэдлийн орон сууцтай болгоход нь дэмжлэг үзүүлж "Цэргийн орон сууц-2000" хөтөлбөр боловдуулж хэрэгжүүлнэ.

Хил хамгаалалтын асуудалд онцгой анхаарч улсын хилийг мэргэшсэн албаны харуул хамгаалалттай болгож, хил хамгаалалтын анги, салбарын зэвсэглэл, материаллаг баазыг бэхжүүлж, техник хэрэгслийн болон ахуй хангалтыг сайжруулна.

Улсын хилийн асуудлаар Монгол Улс, гадаадын улсуудтай байгуулсан гэрээ, хэлэлцээрийг тодотгож "демаркац", итгэлцлийг бэхжүүлэх, хамтын ажиллагааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авна.

Улсын хил дээр алба хаагчдын нийгмийн болон эрх зүйн баталгааг аливаа сөрөг нөлөөнд автахаргүй түвшинд тогтооно.

Эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор түлш эрчим хүчний үйлдвэрлэлийн тасралтгүй ажиллагааг ханган, эрчим хүчний талаар гадаад орноос хамаарах явдлыг арилгахад чиглэсэн арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.

Газрын тос олборлох, боловсруулах төслүүдийн хэрэгжилтийг түргэтгэнэ.

Мэдээллийн тогтолцоог боловсронгуй болгож, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангана.

Газар тариалангийн салбарыг сэргээн хөгжүүлж, тэргүүн ээлжинд үр тариа, гурилаар дотоодын хэрэгцээг ханган, хүн амыг хүнс, өргөн хэрэгцээний бараагаар хангах нөөцийг бүрдүүлнэ.

Байгаль орчны төлөв байдлыг хянах төр, олон нийтийн хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгох замаар экологийн аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авна.

Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийг цаашид бэхжүүлж, эрх мэдлийг нь зохих түвшинд хүргэхийн зэрэгцээ бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож, үр нөлөөг нь дээшлүүлж, гаргасан зөвлөмжийн хэрэгжилтэд тавих хяналтыг сайжруулна.

Байгалийн гамшгаас урьдчилсан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх үндэсний чадавхийг бүрдүүлэх арга хэмжээ авч, холбогдох мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлнэ.

Байгалийн баялгийг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх шинжлэх ухааны үндэслэлийг дээшлүүлнэ.

Олон улсын хамтын нийгэмлэгийн хүрээнд түүний дэмжлэгэд түшиглэн озоны хомсдол, уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөг сааруулах талаар Монгол Улсын хүлээсэн үүргийг өндөржүүлэх, хөрш зэргэдээ орноос хил дамжин нэвтэрч болзошгүй агаарын бохирдол, хүчиллэг тунадас, цацраг идэвхжлийн хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг боловсруулна.

Хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хортой нөлөөлөх бодис, гүүхий эд, импортлох, тээвэрлэхэд тавих хяналтыг хүчтэй болгоно.

Гадаад бодлого

Гадаад бодлогод үндэсний эрх ашгийг дээдлэн, найрсаг сарилцааг эрхэлж, олон улсын хамтын нийгэмлэгт Монгол Улсын байр суурийг бэхжүүлж, хүмүүнлэгийн харилцааг өргөжүүлэх замаар лсынхаа тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг найдвартай самгаалахыг эрхэмлэнэ.

Өмнөх засгийн газрын олон тулгуурт гадаад бодлогыг залгамжлан

үндэсний эрх ашигт нийцсэн, тэнцвэртэй, идэвхтэй гадаад бодлого явуулна.

Хөрш гүрнүүдтэйгээ адил нөхцөлөөр, сайн хөршийн ёсоор тэгш харилцахыг чухалчилна.

Монгол Улсын хувьд стратегийн ач холбогдол бүхий гүрнүүдийн Монгол дахь эдийн засгийн ашиг сонирхлыг тэнцвэржүүлэхэд чиглэсэн бодлого явуулна.

ОХУ, БНХАУ, АНУ-тай тогтоосон харилцааг тэргүүлэх ач холбогдолтойд үзэж, олон улсын болон бүс нутгийн харилцааны хөгжил, өрнөлттэй уялдуулан хөгжүүлнэ.

ОХУ-тай сайн хөршийн харилцаа, эрх тэгш, харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг Монгол Улс, ОХУ-ын найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааны тухай гэрээний заалт, үзэл санааны дагуу өргөтгөн хөгжүүлж, харилцааны эрх зүйн үндсийг шинэчлэх ажлыг үргэлжлүүлнэ. Хил орчмын болон бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны боломж, чадавхийг илүү ашиглах, үр өгөөжийг дээшлүүлэх зорилт тавина. Иргэд харилцан зорчих журмыг хөнгөвчлөх талаар асуудал боловсруулж шийдвэртэнэ.

БНХАУ-тай сайн хөршийн харилцаа, эрх тэгш, харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг олон улсын харилцааны нийтээр зөвшөөрсөн хэм хэмжээний үндсэн дээр, Монгол Улс, БНХАУ-ын найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааны тухай гэрээний заалт, үзэл санааны дагуу тогтвортой хөгжүүлэх чиглэл баримтална.

Монгол Улсын тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлыг улс төрийн аргаар сахин хамгаалах, улс төрийн ардчилал, эдийн засгийн шинэтгэлийг бэхжүүлэх зорилтын үүднээс АНУ-тай тогтоосон хамтын ажиллагааг манай гадаад бодлогын гол түшиг тулгуур гэж үзэж өргөжүүлэн хөгжүүлэхийг зорино.

Ази-Номхон далайн чиглэлд:

Ази-Номхон далайн бүс нутагт идэвхтэй гадаад бодлого явуулна. Ази-Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд /АПЕК/ нэгдэн орох зорилт тавьж, энэ зорилтыг дотоодын эдийн засаг, эрх зүйн шинэчлэлийн бодлоготой нягт уялдуулна. Тус бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, улс төрийн яриа хэлэлцээнд оролцохыг зорихдоо бүс нутгийн орнуудтай хоёр талын харилцаа хөгжүүлэхийг эн тэргүүнд анхаарна. Энэ хүрээнд

Японтой тогтоосон харилцаа, хамтын ажиллагааг иж бүрэн түншлэлийн хэмжээнд өргөжүүлэн хөгжүүлэхийг зорино.

АСЕАН-гишүүн орнуудтай итгэлцлийг бэхжүүлж, хамтын ажиллагаагаа идэвхжүүлнэ.

БНЭУ-тай уламжлалт харилцаа, хамтын ажиллагааг Монгол Улс, ЗНЭУ-ын найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааны тухай гэрээний зэл санааны дагуу хөгжүүлэхийг зорино.

БНСУ, Австрали, Канадтай тогтоосон улс төрийн харилцааны үвшинг ахиулж, хамтын ажиллагааг өргөтгөхийг түлхүү анхаарна.

Латин Америкийн орнуудтай олон улсын байгууллагын хүрээнд найрсаг харилцаа хөгжүүлэхийн зэрэгцээ, Ази, Номхон далайн ниглэлээр Өмнөд Америкийн нөлөө бүхий оронтой худалдаа, эдийн засгийн харилцааны эхлэлийг тавих чиглэлээр ажиллана.

Ази-Номхон далайн бүс нутаг, Зүүн хойд Азийн аюулгүй айдлын асуудлаар хоёр болон олон талын хэмжээнд санал бодлоо солилцох, олон талт үйл явц, яриа хэлэлцээнд Монгол Улсын аюулгүй байдлын эрх ашгийн үүднээс идэвхтэй оролцохыг ухалчилна.

Ази-Европын улс төр, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг өгжүүлэхэд чиглэсэн яриа хэлэлцээнд оролцох зорилт тавина.

Европын чиглэлд:

Европын Холбоотой туншийн харилцаагаа бэхжүүлэн хөгжүүлж, үүний гишүүн орнууд, нэн ялангуяа ХБНГУ, Их Британи, Францтай хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх зорилт тавина.

Европын бусад оронтой, түүний дотор Скандинавын улсуудтай ирилцэн ашигтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлнэ.

Төв Ази, Ойрхи Дорнодын чиглэлд:

Төв Азийн орнуудтай харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, бүс нутгийн аюулгүй байдлыг сахин хамгаалах чиглэлээр имтран ажиллахыг эрмэлзэнэ.

Ойрхи Дорнодын орнуудтай харилцаагаа өргөтгөж, ялангуяа худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд анхаарна.

Энх тайван, тогтвортой хөгжлийн төлөө ажиллана.

Монгол Улсын аюулгүй байдал, олон улсын байр суурийг өргөжүүлэх, эдийн засгийн хөгжлийг хангах үүднээс НҮБ болон олон улсын бусад байгууллагын үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцож, хүч мөлдөөг нь үр бүтээлтэй ашиглахыг чармайна. Ингэхдээ дэлхийн мтын нийгэмлэгээс олон улсын энх тайван, аюулгүй байдлыг хин хамгаалах, ардчилал, хүний эрхийн үзэл санааг хөгжүүлэх, тогтвортой хөгжлийг хангах, хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, ийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх талаар тавьж буй хүчин чармайлтыг гэхтэй дэмжинэ.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 12 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Дугаар 78

Улаанбаатар
хот

**"Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн
нэрийн тухай" хуулийг хэрэгжүүлэх
зарим арга хэмжээний тухай**

Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Барааны тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн тухай хууль батлагдсангай холбогдуулан дараахь арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар /М. Энхсайхан/-г даалгасугай:

1/ 1997 оны эхний улиралд багтаан аж ахуйн нэгжийн нэрийн шинэчилсэн бүртгэл хийх журам гарган хэрэгжүүлэх;

2/ энэ хууль батлагдахаас өмнө бүрдсэн аж ахуйн нэгжийн нэрийн фондыг 1997 оны 1 дүгээр улиралд багтаан бүртгэл эрхлэх байгууллагад шилжүүлэх.

Дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 79

Улаанбаатар
хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Улсын Их Хурлын гишүүн Д. Хувьтөгөлдөр, Д. Энхбаатар нараас Улсын Их Хуралд 1996 оны 12 дугаар сарын 09-ны өдөр өргөн барьсан "Монголын тулгар төрийг үүсгэн байгуулсны 790 жилийн ойг тохиолдуулан насанд хүрээгүй этгээд, эмэнтэйчүүд, жар, түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүдэд өршөөл үзүүлэх тухай" Монгол Улсын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчдад буцаасугай.

Дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1997 оны 1 дүгээр
арын 2-ны өдөр

Дугаар 1

Улаанбаатар
хот

Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын
талаар авагч зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын эргүүлэгчдийн даргын албан тушаалын сарын цалинг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын албан тушаалын сарын цалинтай адилтган огтоосуй.

2. Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын эргүүлэгчдийн даргын албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдлийн эмжээг албан тушаалын сарын цалингийн 10 хувиар тогтоож 1997 ны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн олгосуй.

3. Дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар М. Энхсайхан/-т даалгасуй:

1/ сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчийн даргын албан тушаалын сарын цалин болон аймаг, нийслэл, /м, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн клмн албаны орон тоо, албан тушаалын ангилал, зэрэглэл, цалин элсийг тухайн орон нутгийн онцлог, нутаг дэвсгэр, хүн ам, эдийн засаг, үйлдвэрлэлийн цар хүрээг харгалзан тогтоох;

2/ аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар нь хайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд үйлчилж байхаар хион байгуулах.

Дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 3-ны өдөр

Дугаар 2

Улаанбаатар
хот

Пэрэнлэйн Үржинлхүндэвийн
элчин сайдын үүрэгт ажлаас
чөлөөлөх тухай

Пэрэнлэйн Үржинлхүндэвийг Монгол Улсаас Бүгд Найрамда
Солонгос Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдын үүрэг
ажлаас чөлөөлсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 3-ны өдөр

Дугаар 3

Улаанбаатар
хот

Лодойдамбын Галбадрахыг
элчин сайдаар томилж туха

Лодойдамбын Галбадрахыг Монгол Улсаас Бүгд Найрамда
Солонгос Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар тохоо
томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 8

Улаанбаатар
хот

**Б. Должинцэрэнг элчин сайдын
үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай**

Монгол Улсаас Япон Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдын үүрэгт ажлаас Бэчам-Очирын Должинцэрэнг чөлөөлсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 9

Улаанбаатар
хот

**С. Хүрэлбаатарыг элчин сайдаар
томилгох тухай**

Монгол Улсаас Япон Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар Содовжамцын Хүрэлбаатарыг тохоон томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 10-ны өдөр

Дугаар 7

Улаанбаатар
хот

АНУ-ын иргэн Шелдон Северинхаусыг
“Найрамдал” медалиар шагнах тухай

Монгол Улсад эрх зүйн шинэтгэл хийх, мэргэжилтэй боловсон хүчин сургаж бэлтгэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж АНУ-ын Азийн сангийн Монгол Улс дахь төлөөлөгч Шелдон Северинхаусыг “Найрамдал” медалиар шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 14-ны өдөр

Дугаар 10

Улаанбаатар
хот

АНУ-ын иргэн Жеймс Бейкерийг
“Эрдэнийн очир” одонгоор
шагнах тухай

Монгол Улс, АНУ-ын хооронд найрсаг харилцаа тогтоож, хамтын ажиллагааг өргөтгөн хөгжүүлэхэд оруулсан үнэт хувь нэмэр, гавьяа зүтгэлийг нь өндрөөр үнэлж АНУ-ын иргэн Жеймс Бейкерийг шүрэн шигтгээт “Эрдэнийн очир” одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1997 оны 1 дүгээр
сарын 14-ны өдөр

Дугаар 11

Улаанбаатар
хот

**Тошики Кайфуг “Эрдэнийн очир”
одонгоор шагнах тухай**

Монгол Улс, Япон Улсын хооронд найрсаг харилцаа тогтоож, хамтын ажиллагааг өргөтгөн хөгжүүлэхэд оруулсан хувь нэмэр, гавьяа зүтгэлийг нь өндрөөр үнэлж, Япон, Монголын эв найрамдлын нийгэмлэгийн дарга Тошики Кайфуг шүрэн шигтгээт “Эрдэнийн очир” одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1996 оны 9 дүгээр
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 247

Улаанбаатар
хот

Гадаадын зээл, тусламжийг зохицуулах журмыг батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар авах гадаадын зээл, тусламжийг зохицуулах журам"-ыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Энэхүү журмыг үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажиллахыг холбогдох сайд, тохируулагч болон хэрэгжүүлэгч агентлагуудын удирдлагад үүрэг болгосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Журам батлах тухай" Монгол Улсын Засгийн газрын 1993 оны 8 дугаар сарын 17-ны өдрийн 132 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

М.ЭНХСАЙХАН

Засгийн газрын 1996 оны 247
дугаар тогтоолын хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ШУГАМААР АВАХ ГАДААДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙГ ЗОХИЦУУЛАХ ЖУРАМ

Гадаад орон, олон улсын байгууллагаас Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар хөгжлийн албан ёсны тусламж авах болон Засгийн газраас зээлийн баталгаа гаргах үйл ажиллагааг зохицуулах, тэдгээрийн ашиглалтыг зохион байгуулах, хяналт тавих, энэ үйл ажиллагаанд оролцогч байгууллагуудын ажлыг уялдуулан зохицуулахад энэхүү журмын зорилго оршино.

Нэг. Төр, засгийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа, зохицуулалт

1. Улс орны хөгжлийн чиг хандлага, Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөр болон хөрөнгө оруулалтын нэгдсэн бодлогын хүрээнд гадаад орон, олон улсын байгууллагын арилжааны бус зээл, тусламжтайгаар

хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээнүүдийн талаар макро эдийн засгийн түвшинд бодлого боловсруулж, тавих зорилт, тэргүүлэх чиглэл, эрэмбэ дараалал, зээл тусламжийн хөрөнгийн ашиглалтын хуваарийг тогтоох, зээл тусламжийн асуудлаар хоёр болон олон талын яриа хэлэлцээ хийхэд оролцох, төслүүдийн талаар эцсийн шүүлт, сонголт хийж Засгийн газарт оруулж шийдвэрлүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих, үүний үндсэн дээр авах арга хэмжээг санаачлах, оролцогч байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдааг зохицуулж нэгдсэн бодлогыг хэрэгжүүлэх үүргийг Гадаадын зээл, тусламжийг зохицуулах Алба (шашид "Алба" гэнэ) хариуцна. Хандивлагч орнуудын уулзалтад оролцох бэлтгэл ажлыг Алба зохион байгуулна.

2. Яам, тохируулагч болон хэрэгжүүлэгч агентлагууд, төрийн бусад байгууллага өөрийн холбогдох салбарт гадаадын зээл, тусламжтайгаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний талаар техник, эдийн засгийн үндэслэл, судалгаа тооцоо бүхий саналыг сонгон шалгаруулж Сангийн яаманд оруулна. Сангийн яам нь улсын төсвийн зарцуулалттай уялдуулан хөрөнгийн баталгаа, төлбөрийн чадварыг хянаж бүртгэсний дараа саналын хамт Албанд танилцуулна.

3. Гадаад орон, олон улсын байгууллагаас зээл, тусламж авах асуудлыг судлах, санхүү хөрөнгийн шинэ эх үүсвэрийг эрэлхийлэх, хандивлагчдын эгнээг өргөжүүлэх, гадаадын зээл, тусламжтай холбоотой яриа хэлэлцээ санаачлах, гэрээ хэлэлцээр байгуулах, хүмүүнлэгийн тусламжийг зохицуулах хийгээд ёслолын ажиллагааг зохион байгуулах, шаардлагатай тохиолдолд асуудлыг албан ёсоор тавих, нот солилцох ажлыг Гадаад харилцааны яам эрхлэн гүйцэтгэнэ.

4. Гадаадын зээл, тусламжийн гадаад, дотоод төлбөр тооцоонд хяналт тавьж түүнийг улсын валютын нөөц, мөнгөний бодлоготой уялдуулах, хөрөнгийн урсгалын асуудлыг сайжруулан, энэ чиглэлээр арилжааны банкуудын үйл ажиллагааг зохицуулсан тухай холбогдох мэдээллийг Монгол банкнаас улирал тутам гаргаж авах үүргийг Алба хариуцна.

5. Гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг хөрөнгийн дотоод эх үүсвэртэй уялдуулах, хэрэгжихээр зөвшөөрөгдсөн төслийн урьдчилсан судалгаа хийх, тусламжийн ашиглалт болон зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрийн байдалд хяналт тавьж төсөв, төлбөрийн балансад тухай бүр тусгаж байх, Засгийн газраас зээлийн баталгаа гаргах үйл ажиллагааг шаардлагатай тохиолдолд Албатай зөвшилцөн зохицуулах, зээлийн төлбөрийн график гарган мөрдөх, зээлийн болон дамжуулан зээлдэх гэрээ байгуулах, зээлийн мэдээллийн санг ажиллуулах үүргийг Сангийн яам хариуцан гүйцэтгэнэ.

6.Хувийн хэвшил, Засгийн газрын бус байгууллагууд боловсруулсан төслөө төрийн холбогдох байгууллагын санал, дүгнэлтийн хамт Албанд хүргүүлнэ.

7.Гадаад орон, олон улсын байгууллагаас зээл, тусламж авах, түүнийг тодорхой төсөл, арга хэмжээнд ашиглах асуудлыг Алба нь албан ёсны дүгнэлтийн хамт Засгийн газарт оруулна. Энэхүү дүгнэлтэд тухайн арга хэмжээ, төсөл нь Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал, эдийн засгийн болон шинжлэх ухаан, технологийн гадаад харилцааны бодлогод нийцэж буй эсэх, арга хэмжээ, төслийн нийт өртөг, түүний дотор валютаар гарах зардал, тэдгээрийг санхүүжүүлэх дотоод, гадаад эх үүсвэрийн хүрэлцээ, хөрөнгө оруулалтыг нөхөх хугацаа болон эдийн засагт үзүүлэх хэмнэлт буюу нэмэгдэл зардал, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөлөл, эрчим хүч, түүхий эд, материал, ажиллах хүчний хэрэгцээ, хангамж, зам харилцааны боломж, байршил зэргийг хамруулан авч үзнэ.

8.Монгол Улсын төсвийн тухай хуулийн дагуу гадаад орон, олон улсын байгууллагаас зээл авах хэлцэл хийж байгаа төрийн байгууллага нь тухайн зээлийг эргүүлэн төлөх талаар Сангийн сайдын баталгааг энэхүү журмын 1 дүгээр хавсралтын дагуу албан ёсоор урьдчилан авах үүрэгтэй.

9.Гадаад орон, олон улсын байгууллагын зээл, тусламжаар хэрэгжих төсөл, арга хэмжээ нь гадаад эх үүсвэрээс гадна дотоодод төсвийн нэмэгдэл, санхүүжилт шаардах бол Сангийн сайдаас зээлийн баталгаа авах үедээ шаардах дотоод эх үүсвэрийн талаархи нарийвчилсан тооцоог танилцуулан төсвийн нэмэгдэл эх үүсвэр болон төсвийн зээлийн зөвшөөрөл авсан байвал зохино.

10.Гадаадын зээл, тусламжийн ашиглалтын мэдээ, төсөл, арг хэмжээний хэрэгжилтийн байдал, шинээр хэрэгжүүлэх төслүүдийн санал(Сангийн яамдар дамжуулан), урьдчилсан үнэлэлт, дүгнэлт эдийн засгийн байдлын дүн шинжилгээ, прогноз, хөтөлбөр, тэргүүлэх чиглэл, салбар болон салбар хоорондын хөгжлийн стратеги төлбөрийн тэнцлийн мэдээ, гадаадын зээл тусламжийн ашиглалтын сайжруулах санал, төсөл арга хэмжээний судалгаа, техник, эдийн засгийн үндэслэл болон бусад мэдээ, материалуудыг холбогдох яам тохируулагч, хэрэгжүүлэгч агентлагууд болон бусад байгууллагууд улрал тутам боловсруулан гаргаж Албанд хүргүүлж байна.

Хоёр. Гадаадын зээл, тусламжийн ашиглалтын чиглэл

11.Гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг уг зээл, тусламжийн олгогч талтай тохиролцсон гэрээ, хэлэлцээрийн дагуу дараахи чиглэлээр ашиглана.Үүнд:

а) төрийн захиргааны болон эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлт хийх;

б) нийгэм-экологийн болон экспортын баримжаалтай эдийн засгийн оновчтой бүтцийг бий болгох;

в) эрчим хүч, түлш, хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүнээр өөрийгөө хангах, экспортын үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбар бүхий байдлаар бүс нутгийг хөгжүүлэх;

г) дунд болон урт хугацааны хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг хэрэгжүүлэх;

д) техник туслалцааны арга хэмжээ хэрэгжүүлэх;

е) эрүүл мэнд, боловсрол, шинжлэх ухаан, байгаль орчныг хамгаалах салбарт тодорхой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

ж) бараа, материал, сэлбэг хэрэгсэл, түлш, шатахуун импортлох;

з) зээл, тусламж олгогч талтай тохирсон болон тусгайлан нэр заасан бусад зориулалт.

12. Засгийн газраас зөвшөөрсөн нэгдсэн бодлого, чиглэлийн дагуу гухайн зээл, тусламжийг ашиглах нарийвчилсан төсөл, арга хэмжээний хуваарь, тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлсон эцсийн шийдвэр гаргахын өмнө чиглэлийн яам, тохируулагч болон хэрэгжүүлэгч агентлагууд, төрийн бусад байгууллага нь энэ тухай хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан нийтэд зарлан мэдэгдэх, оновчтой шийдэл бүхий үр ашигтай төслүүдийг сонгон шалгаруулах нөхцөлийг бүрдүүлсэн байхын зэрэгцээ бэлтгэгдсэн төслүүдэд техник, технологи, эдийн засаг, санхүү, нийгмийн ач холбогдлоос нь самаарсан үнэлэлт, дүгнэлт өгч сонголт хийхээс гадна байгаль эрчинд нөлөөлөх талаас нь тэдгээр төслүүдэд холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын үнэлгээ, дүгнэлт гаргуулсан байвал зохино.

13. Алба нь төслүүдийг уралдуулан сонгохдоо дараахь үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдийг харгалзан үзнэ. Үүнд:

а) Засгийн газрын тогтоосон тэргүүлэх чиглэлтэй уялдуулан авч үзсэн байдал;

б) төслийн ач холбогдол, өрсөлдөх чадвар, эдийн засгийн болон анхүүгийн үр ашиг, эрсдэлийн тооцоо, техник, технологийн шийдлийн түвшин, байршил, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө, төслийг эрэгжүүлэгчийн чадавхи зэрэг хүчин зүйлийг иж бүрэн авч үзсэн байдал;

в) зээл, тусламжийн хөрөнгөөр тоног төхөөрөмж, материал нийлүүлэх, үйлчилгээ үзүүлэх гадаадын байгууллага болон тэдгээртэй ийсэн урьдчилсан хэлцлийн үнэ, нөхцөлүүдийг харьцуулан судалсан байдал;

г) дотоод санхүүжилт, төлбөрийн чадвар;

д)үндэсний хөгжлийн болон эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах бодлоготой уялдуулан тухайн төслийг хэрэгжүүлэх нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол;

е)төслийг хэрэгжүүлэх явцад гарч болзошгүй хохирол, сөрөг нөлөөлөл, түүнээс урьдчилан сэргийлэх нөхцөл, арга хэмжээг тооцсон байдал.

Гурав. Зээл, тусламжийг ашиглах болон зээлийг эргүүлэн төлөх гадаад төлбөр тооцоо

14.Гадаад орон, олон улсын байгууллагаас Засгийн газрын шугамаар авсан болон Засгийн газраас баталгааг нь гаргасан зээлийн үндсэн өр, хүү болон хүүтэй адилтгах бусад төлбөрийг дараахь зарчмаар төлж барагдуулна. Үүнд:

а)Засгийн газраас баталгаа гаргуулан гадаадаас зээл авсан иж ахуйн нэгж, байгууллага нь тухайн зээлтэй холбогдсон бүх төлбөрийг өөрөө шууд хариуцан гүйцэтгэнэ. Төлбөрийг бүрэн барагдуулж дуустал зээлийн хөрөнгө нь төрийн өмчид байх;

б)төлбөрийн балансыг сайжруулах, улсын валютын нөөцийг зохих хэмжээнд байлгах зориулалтаар авсан зээлийн хөрөнгийг Монгол банк захиран зарцуулсан тохиолдолд уг зээлтэй холбогдсон бүх төлбөрийг Сангийн яам, Монгол банк хариуцах;

в)Засгийн газрын шугамаар авсан бусад зээлийн гадаад төлбөрийг барагдуулах үүргийг Засгийн газар хүлээнэ.

15.Зээлийн гэрээ хэлэлцээнд тусгайлан заагаагүй бол 15-ын "в"-д заасан зээлийн хөрөнгийг гадаадын банкин дахь Монгол банкны дансанд байрлуулах бөгөөд энэхүү зээлийг ашиглахтай холбогдсон гүйлгээг дор дурдсан баримт бичгийг бүрдүүлсний үндсэн дээр Монгол банк хийж гүйцэтгэнэ.Үүнд:

а)Албанаас баталсан зээлийг ашиглах хуваарь, зөвшөөрөл;

б)зээлийн дотоод эх үүсвэрийг бүрэн төвлөрүүлсэн тухай баталгаа;

в)зээлийн дотоод эх үүсвэрийг энэхүү журмын 22-ын "б"-д заасны дагуу төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлсэн тохиолдолд төсвийн зээлийн гэрээ;

г)энэхүү гэрээний дагуу зээлийн урьдчилгааг бүрэн төвлөрүүлсэн тухай тодорхойлолт;

д)зээлийн дотоод эх үүсвэрийг санхүүжилтийн мэдэгдлээр гаргах тохиолдолд Сангийн яамнаас олгосон санхүүжилтийн мэдэгдэл, тухайн төсөвт байгууллагын албан бичиг.

16.Зээлийн гэрээ, хэлэлцээнд тусгайлан заагаагүй бол 15-ын "в"-д заасан зээлийг эргүүлэн төлөх гадаад төлбөрийн гүйлгээг

Сангийн яамны төлбөрийн даалгавар, тус яамнаас олгосон зөвшөөрлийн дагуу Монгол банк хийж гүйцэтгэнэ.

17. Монгол банк нь Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжтай холбогдсон гүйлгээ, бүртгэл тооцоог өөрийн балансын гадна бүртгэнэ.

18. Монголын аль нэг арилжааны банкаар гадаад төлбөр тооцоо, гүйлгээг хийлгэхээр зээлийн гэрээ, хэлэлцээрт нэр зааж тусгасан буюу энэ талаар Монгол банк, Сангийн яамнаас тусгайлан шийдвэртэсэн тохиолдолд тухайн зээлийн гадаад төлбөр тооцоо, холбогдох гүйлгээг 15, 16 болон 17-д заасны дагуу тухайн арилжааны банк хийж гүйцэтгэнэ.

19. Монгол банк болон тухайн зээлийн гадаад төлбөр тооцоо, гүйлгээг хийх үүрэг хүлээсэн арилжааны банк нь зээлийн гэрээ, хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол уг зээлийн ашиглагдаагүй үлдэгдлийг хүүтэй дансанд байршуулан хүүгийн орлого тооцогдох бүр тухайн орлогыг төсвийн дансанд шилжүүлдэг байна. Энэхүү хүүгийн орлогыг Сангийн яам гадаадын зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрт зарцуулж байна.

Дөрөв. Зээл, тусламжийн дотоод төлбөр тооцоо

20. Гэрээ, хэлэлцээнд нь өөрөөр заагаагүй бол 14-ийн "в"-д заасны дагуу эргүүлэн төлөх төлбөрийг Засгийн газар хариуцаж гадаадын тусламжийн дотоод эх үүсвэрийг төсөвт төвлөрүүлэх арга хэмжээ авна.

21. Гадаадын зээл болон бэлэн мөнгөөр олгож буй тусламжийн дотоод эх үүсвэрийг дараахь зарчмаар төсөвт төвлөрүүлнэ. Үүнд:

а) аж ахуйн нэгж, байгууллага нь төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийг зориулалтын дансанд урьдчилан төвлөрүүлдэг байна;

б) хэрэв аж ахуйн нэгж, байгууллага нь төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийг урьдчилан төвлөрүүлэх боломжгүй бол төлбөрийг улсын төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх асуудлыг Сангийн яаманд албан ёсоор тавьж болно. Сангийн яам нь тухайн зээл, тусламжаар хэрэгжих төсөл, арга хэмжээ, төлбөрийн ач холбогдол, хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллагын төлбөрийн чадвар, урьд өмнө энэ зориулалтаар авсан зээлийг хэрхэн төлж барагдуулсан зэргийг харгалзан үзсэний үндсэн дээр зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд энэхүү дотоод эх үүсвэрийн төлбөрийг төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх шийдвэр гаргаж болно;

в) хэрэв гадаадын зээл, тусламжаар тухайн төсөл, арга хэмжээг шууд хэрэгжүүлэх буюу хүлээн авагч этгээд нь төсөвт байгууллага бол төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийн төлбөрийг санхүүжилтийн мэдэгдлээр хийж болно.

22. Төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийг 21-ийн "б"-д заасны дагуу төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэхдээ дараахь зарчмыг баримтална. Үүнд:

а) гадаадын зээл, тусламжийг дунд болон урт хугацааны хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр ашиглах тохиолдолд төлбөрийн хуваарийг тухайн төслийн хэмжээ, далайц, ач холбогдол, гадаад зээлийн үндсэн гэрээ, хэлэлцээнд тусгагдсан төлбөрийн хуваарь, зээл, тусламжийн ашиглалтын байдал зэргийг үндэслэн тогтооно;

б) төсвийн зээлийн төлбөрийн хуваарийг гадаадын зээл, тусламж авсан үндсэн валютаар нь хийнэ;

в) төсвийн зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрийг хугацаа хэтрүүлсэн тохиолдолд төсвийн орлогыг саатуулсантай адилтган үзэж Монгол Улсын татварын хуулийн дагуу зохих торгууль ногдуулан тооцно;

г) төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийн төлбөрийг төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх гэрээг Сангийн яам, холбогдох аж ахуйн нэгж болон түүнийг үйлчлэгч арилжааны банк энэхүү журмын 2 дугаар хавсралтын дагуу хамтран байгуулна. Төсвийн зээлийн гэрээ байгуулах арилжааны банк нь холбогдох аж ахуйн нэгж байгууллагын өмнөөс төсвийн зээлийн баталгааг Сангийн яаманд гаргаж өгнө.

23. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийг урьдчилан төлөрүүлэх, төсвийн зээлийн урьдчилгаа төлөх, зээлийн төлбөрийн хуваарийн дагуу үндсэн өр, хүүгийг төлбөр хийхдээ Монгол банкнаас тухайн үед албан ёсоор зарласан ханшийг баримтална. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь төлбөрийн чөлөөтэй хөрвөх валютаар хийж болно.

24. Төгрөгийн дотоод эх үүсвэрийн төлбөрийг санхүүжилтийн мэдэгдлээр хийхдээ дараахь зарчмыг баримтална. Үүнд:

а) Сангийн яам санхүүжилтийн мэдэгдлийг 3 дугаар хавсралтын дагуу 4 хувь үйлдэх бөгөөд түүний гурван хувийг холбогдох төсөвт байгууллагад хүргүүлдэг. Уг төсөвт байгууллага санхүүжилтийн мэдэгдлийн 1 хувийг албан бичгийн хамт холбогдох банк, аймаг, хотын санхүүгийн байгууллагад өгнө;

б) Сангийн яам санхүүжилтийн мэдэгдлийн дагуу гарсан зардлыг улс, орон нутгийн төсөвт тусгах арга хэмжээ авахаас гадна тухайн төсөвт байгууллага уг зардлыг бүртгэл, тайландаа тусгасан эсэхэд хяналт тавина;

в) төсөвт байгууллага санхүүжилтийн мэдэгдлийн дагуу гарсан зардлыг өөрийн бүртгэлд тусгана.

25. Гадаад төлбөрийг гадаадын банкаар шууд гүйцэтгүүлэхээс гэрээ, хэлэлцээрт нь тусгайлан заасан зээл, бэлэн мөнгөөр олгох

буй тусламж болон барааны тусламжийн хувьд тухайн гадаадын банкинд төлбөрийн даалгавар өгөх үүрэг хүлээсэн байгууллага, холбогдох албан тушаалтан болон барааны тусламжийг шууд хүлээн авах, хуваарилах үүрэг бүхий байгууллага нь энэхүү журмын 14-24-т заасны дагуу дотоод төлбөр тооцоог хийж гүйцэтгэнэ.

Тав. Зээл, тусламжийн хөрөнгийг ашиглагч байгууллагын үүрэг

26. Зээл, тусламжийг ашиглагч байгууллага (шашид " ашиглагч байгууллага" гэнэ) нь зээл, тусламжийн хөрөнгийг гэрээний дагуу, зориулалтаар нь үр өгөөжтэй ашиглах, холбогдох төлбөр тооцоог цаг хугацаанд нь гүйцэтгэж байх үүрэг хүлээнэ.

27. Ашиглагч байгууллага нь зээл, тусламжийн хөрөнгийг үр ашигтай зарцуулахад чиглэсэн үйлдвэрлэл, удирдлага, зохион байгуулалт, техник, технологи, байгаль орчны зохих нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

28. Ашиглагч байгууллага нь зээл олгогч арилжааны банкинд тусгай данс нээх бөгөөд түүний бүртгэл, гүйлгээ нь нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу хийгдэнэ. Зээлийн ашиглалтын бүртгэл, тооцоонд банкинд зөвшөөрсөн бие даасан хяналтын албанаас зохих журмын дагуу үзлэг, шалгалт хийж, тухайн санхүүгийн жил дууссанаас буюу зээлийн дансыг хаасан өдрөөс хойш 6 сарын дотор банкинд шалгалтын материалыг ирүүлнэ.

29. Ашиглагч байгууллага нь тус Алба, Сангийн яам, банкийг зээл, тусламжийн ашиглалт, зарцуулалт, түүнчлэн төсөл, хөтөлбөр, гэрээний хэрэгжилтийг шалгах бололцоо нөхцөлөөр хангаж, шаардагдах материалыг гаргаж өгнө.

30. Хяналт шалгалтын байгууллагаас гаргасан тайланг банк хүлээн авснаас хойш 1 жилээс доошгүй хугацаа өнгөртөл данстай холбоо бүхий төлбөр, тооцооны бүх баримт (гэрээ, захиалга, падаан, гээврийн баримт г.м.) -ыг хадгална.

31. Шууд харилцаа, хамтын ажиллагааны бусад хэлбэрээр гадаадаас тусламжаар авсан бараа, материал, хөрөнгийг зохих журмын дагуу бүртгэлд тусгаж байна.

Зургаа. Зээл, тусламжийн ашиглалтад хяналт тавих, мэдээлэл солилцох

32. Засгийн газрын нэрийн өмнөөс гадаадын зээл, тусламжийн эрээ, хэлэлцээр байгуулагч нь тухайн гэрээ, хэлэлцээр, протокол, гэрээний бичгийн баталгаат хуулбарыг тэдгээрт гарын үсэг зурснаас

хойш 14 хоногийн дотор Алба, Улсын Гаалийн ерөнхий газарт хүргүүлэх, гэрээ, хэлэлцээрт тусгайлан заасан бол зээл, тусламж олгогч талд холбогдох мэдээ, тайлан гаргаж өгөх ажлыг зохион байгуулна.

33. Гэрээ, хэлэлцээр байгуулагчид нь байгуулсан гэрээ, хэлэлцээр, арга хэмжээ, хандивлагчдын зүгээс гаргаж байгаа бусад саналыг улирал тутам гаргаж Албанд хүргүүлнэ.

34. Шаардлагатай гэж үзвэл Алба, Сангийн яам, банкнаас зээлийн ашиглалтын талаар хяналт шалгалт явуулж болно.

35. Алба нь гэрээ, хэлэлцээр байгуулагчдаас ирүүлсэн тайлан, мэдээг нэгтгэн үнэлэлт, дүгнэлт өгөх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд холбогдох арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна. Гадаадын зээл, тусламжийн хэрэгжилтийн нэгдсэн тайлан, үнэлэлт, дүгнэлтийг хагас, бүтэн жилээр гаргаж тогтоосон хугацаанд Засгийн газарт танилцуулах үүргийг Алба хүлээнэ.

36. Засгийн газраас баталгаа гаргуулан гадаадын зээл авсан аж ахуйн нэгж, байгууллагууд, зээлийн төлбөр тооцоо хийх үүрэг хүлээсэн банк нь 4 дүгээр хавсралтаар зээлийн ашиглалт, төлбөрийн явцын тайланг улирал тутам гаргаж Сангийн яам, Монгол банкинд дараа сарын 15-ны дотор хүргүүлж байна.

37. Гадаадын зээл, тусламжийн шугамаар нийлүүлэгдэх томог төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсэл, бараа материалыг хүлээн авч борлуулах үүрэг хүлээсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага нь нийлүүлэлт, борлуулалт, үлдэгдлийн мэдээ, тайланг сар бүр, төсвийн орлогын сарын тайланг 5 дугаар хавсралтаар гаргаж дараа сарын 15-ны дотор Сангийн яаманд тус тус өгч байна. Сангийн яам нь мэдээ, тайланг нэгтгэн улирал тутам Албанд хүргүүлж байна.

38. Шууд харилцаа, хамтын ажиллагааны бусад хэлбэрээр гадаадаас тусламж авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага нь 5 дугаар хавсралтаар тухайн тусламжийг олгогч тал, тусламжийн хөрөнгийг гаргах эх үүсвэр, зориулалт, ашиглалтын талаархи мэдээг улирал тутам дараа сарын 15-ны дотор гаргаж Албанд хүргүүлж байна.

39. Гадаадын зээл, тусламжийн гүйлгээ, бүртгэл тооцоог хийх үүрэг хүлээсэн банкны байгууллага нь тухайн зээл, тусламжийн гадаад, дотоод төлбөр тооцооны явц, байдлын мэдээг гадаад улс, олон улсын байгууллагаар болон зориулалт, чиглэлээр нь ангилан төлбөр хариуцагч нэг бүрээр 6 дугаар хавсралтаар сар тутам гаргаж дараа сарын 15-ны дотор Сангийн яам, тус Албанд хүргүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар
авах зээл, тусламжийг зохицуулах журмын
I дүгээр хавсралт

ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГАА

19. оны . . . дугаар
сарын . . . ны өдөр

Дугаар

Улаанбаатар
хот

(Зээлдүүлэгч гадаад улс, олон улсын байгууллагын нэр)

.....
-аас

зориудалтаар нийт (зээлийн хэмжээ) (зээл авах
үндсэн валют) нь
..... онд зээлийн үндсэн өрийн төлбөр эхэлж
жилийн хугацаанд төлж барагдуулах, жилийн хувийн хүү,
..... хувийн үйлчилгээний шимтгэл, хувийн
хэлцлийн шимтгэл, хувийн хугацаа хэтэрсний торгууль
бүхий зээл авахад нь Монгол Улсын Засгийн газрын . . . оны . . .
дугаар тогтоолын дагуу Засгийн газрын нэрийн өмнөөс уг зээлийн
хэлцээрийг хийж, гарын үсэг зурах эрх авсан (төрийн
байгууллагын нэр)
(албан тушаал).
(овог, нэр).
зээлийг эргүүлэн төлөх баталгаа олгов.

Монгол Улсын Сангийн сайд

.....
(гарын үсэг)

Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар
авах зээл, тусламжийн ашиглалтыг зохи-
цуулах журмын 2 дугаар хавсралт

БАТЛАВ

**ГАДААДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН ХӨРӨНГИЙН
ДОТООД ЭХ ҮҮСВЭРИЙГ ТӨСВИЙН ЗЭЭЛИЙН
ХЭЛБЭРТ ШИЛЖҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ**

19. оны дугаар
сарын ны өдөр

Дугаар

Улаанбаатар
хот

Нэгдүгээр зүйл. Нийтлэг үндэслэл

1.Зээлдэгч (аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүн)-ийн нэр,
байнгын хаяг

Улсын бүртгэлийн дугаар

Паспорт, регистрийн дугаар

Утасны дугаар

2.Төсвийн зээлийн зориулалт.

3.Дотоод эх үүсвэрийг нь төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх
гадаадын зээл, тусламжийг олгосон гадаад орон, олон улсын
байгууллагын нэр

Тухайн зээл тусламжийн зориулалт.

Тухайн зээл, тусламжийн код, дугаар

Тухайн зээл, тусламжийг ашиглах хуваарийг баталж, зөвшөөрөл
олгосон Засгийн газрын байгууллага

Тушаал, тогтоолын дугаар

4.Зээлдэгчийг үйлчлэгч арилжааны банкны нэр

Уг банкин дахь зээлдэгчийн дансны дугаар

5.Гадаад гүйлгээ, төлбөр тооцоог хийх үүрэг хүлээсэн банк

- 6.Зээлдэгчийн харьцдаг татварын байгууллага
- 7.Гадаадын зээл, тусламж авсан үндсэн валют

Хоёрдугаар зүйл. Зээлийн хэмжээ

- 8.Ашиглах гадаадын зээл, тусламжийн нийт хэмжээ
- 9.Төсвийн зээлийн урьдчилгаа
- 10.Төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх хэмжээ
- 11.Төсвийн зээлийн хэлбэрт шилжүүлэх гааль, худалдааны татварын хэмжээ
- 12.Олгох төсвийн зээлийн нийт хэмжээ

Гуравдугаар зүйл. Зээлийн хүү, хэлцлийн шимтгэл, үндсэн өр, зээлийн урьдчилгааны төлбөр

13.Зээлдэгч нь энэхүү гэрээг харилцан батлахаас өмнө дээр заасан төсвийн зээлийн урьдчилгааг төлөх үүрэг хүлээх бөгөөд гухайн төслийг цаашид хэрэгжүүлэхээс татгалзах нь зээлийн урьдчилгааг түүнд эргүүлэн олгох үндэслэл болохгүй.

14.Зээлдэгч нь гадаадын зээл, тусламжийн ашиглагдаагүй үлдэгдлээс жилийн 1 хувьтай тэнцэх хэмжээгээр хэлцлийн шимтгэл төлж байна. Хэлцлийн шимтгэлийг энэхүү гэрээг баталсан өдрөөс эхлэн гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг ашиглаж дуусах хүртэл сугацаанд тооцож ногдуулна.

15.Зээлдэгч нь жилийн хувьтай тэнцэх хэмжээгээр хүү төлнө. Төсвийн зээлийн хүүг тухайн зээл, тусламжийг ашиглаж эхэлсэн өдрөөс эхлэн үндсэн өрийн төлбөрийг төлж дуусталхи хугацаанд гооцно.

16.Хэлцлийн шимтгэл, зээлийн хүүгийн төлбөрийн тооцоог хагас жил тутам хийх бөгөөд 6 дугаар сарын 25 ба 12 дугаар сарын 25-нд төлсөн байна.

17.Зээлдэгч нь жилийн хуваарийн дагуу үндсэн өрийн төлбөрийг иийж гүйцэтгэх бөгөөд тухайн жилд төлбөл зохих нийт төлбөрийн төрөвний нэгтэй тэнцэх хэмжээгээр улирал бүрийн сүүлийн сарын 15-нд төлбөрийг хийж байна. Үүнд:

- 1996 (үндсэн валют)
- 1997
- 1998 г.м

18.Хэлцлийн шимтгэл, зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрийн угацаа хожимдуулсны торгуулийг хугацаа хэтрүүлсэн төлбөрийн

нийт дүнгээс хоногийн 0,3 хувиар ногдуулан тухайн төлбөрийн хамт үл маргалдах журмаар төлүүдж байна.

19.Зээлдэгч нь зээлийн урьдчилгаа, хэлцлийн шимтгэл, зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрийг Монгол банкнаас тухайн үед албан ёсоор зарласан ханшаар төгрөгт шилжүүлэн банкны тоот дансанд хийж байна. Зээлдэгч дээрх төлбөрийг чөлөөтэй хөрвөх валютаар хийж болох бөгөөд энэ тохиолдолд төлбөр хийх валютыг Монгол банкнаас тухайн үед (албан ёсоор) зарласан ханшаар гадаад зээл, тусламж авсан үндсэн валютад шилжүүлэн тооцож банкны тоот дансанд хийж байна.

Дөрөвдүгээр зүйл. Бусад асуудал

20.Зээлдэгч төлбөрийн чадвараа аллах буюу бусад шалтгаанаар дээр дурдсан төлбөрүүдийг хийхгүй байгаа тохиолдолд зээлдэгчийн үйлчлэгч арилжааны банк нь зээлдэгчийн дансанд орох орлогын тухай бүр дээрх төлбөрт үл маргалдах журмаар дайчлан банкны дансанд хийж байх, энэ тухайгаа зээлдэгчиг мэдэгдэж байх үүрэг хүлээнэ.

21.Энэхүү гэрээтэй холбоотой аливаа маргааныг Монгол Улсын хуулийн дагуу шийдвэрлэж байна.

22.Гэрээнд заагдсан төсвийн зээлийн үндсэн өр, хүү, хэлцлийн шимтгэлийг төлж барагдуулснаар энэхүү гэрээ дуусгавар болно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН

Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар
авах зээл, тусламжийн ашиглалтыг зохи-
цуулах журмын 3 дугаар хавсралт

САНХҮҮЖИЛТИЙН МЭДЭГДЭЛ

19. оны ... дугаар		Улаанбаатар
сарын ... ны өдөр	Дугаар	хот

(Гадаад төлбөр тооцоо, гүйлгээг хийх үүрэг хүлээсэн банкны байгууллагын нэр)

(Зээл, тусламж олгогч гадаад улс, олон улсын байгууллагын нэр)
.....-аас

(Зээл, тусламжийн гэрээ, хэлэлцээрийн код, дугаар)

зээл, тусламжийн хөрөнгөөс

(зориулалт)

төлбөр нийт (хэмжээ).....(төлбөрийн үндсэн

валют).....буюу.....төгрөгийн

гадаад төлбөр хийх эрхийг (аймаг, хотын нэр)

төсөвтэй харилцагч (хүлээн авагчийн банкны нэр)

банкны дугаар данс бүхий (шууд

хүлээн авах буюу шууд хэрэгжүүлэх төсөвт байгууллагын нэр)

.....-д олгов.

Дарга

(гарын үсэг)

Ерөнхий нягтлан бодогч

.....
(гарын үсэг)

Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар
 авах зээл, тусламжийн ашиглалтыг зохицуу-
 лах журмын 4 дүгээр хавсралт

.....-ЫН ЗЭЭЛ (ТУСЛАМЖ)-ИЙН
 АШИГЛАЛТ, ТОЛБӨРИЙН ЯВЦЫН ТАЙЛАН

№	Худалдан авагч	Бэлтгэн нийлүү- лэгч улс	Бэлтгэн нийлүүлэгч байгууллага	Төлбөрийн зорцуулалт	Төлбөр хийх валют	Төлбөрийн хэлбэр	Хийх толбө- рийн дүн	Хийсэн толбө- рийн дүн
А	1	2	3	4	5	6	7	8

Төлбөр хийсэн сар, өдөр	Ам.дол- лартай харьцах ханыш	Төлбөрийн дүн (ам.дол- лараар)	Төлбөрийн дүн (төгрө- гөөр)	Харилцагч банкны нэр	Хуримт- луулсан дотоод эх үүсвэрийн дүн	Үүнээс:	Төсөөг оруулсан
						Сар, өдөр	Хэмжээ
9	10	11	12	13	14	15	16

.....
АВАХ ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН АШИГЛАЛТЫГ ЭХИ-
ЦУУЛАХ ЖУРМЫН 5 ДУГААР ХАВСРАЛТ

**(БАЙГУУЛЛАГЫН НЭР).....НЫ ГАДААД ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖЛААР
НИЙЛҮҮЛЭГДСЭН БАРАНЫ БОРЛУУЛАЛТ, ТӨСВИЙН
ОРЛОГЫН МЭДЭЭ (ӨССӨН ДҮНГЭЭР, САРААР)**

№	1	2	3	4	5	6	7	8	Дотоод эх үүсвэр төөлөрүүлсэн			Тойл- бар
									Сар, өдөр	Төсөвт	Бай- жигд	
	Гадаад орон, олон улсын бай- гуу- лагын нэр	Зээл, туслам- жийн аль нь болон	Ахх- рдин- тил, толбо- рийн дугаар	Бараа- ны нэр, төрөл	Бэлт- гн ийд- лүү- дэгч уус	Бэлт- гн ийд- лүү- дэгч бай- гуул- лага	Татив авсан бараа- ны үнэ (толбоор хийсэн валло- таар мян- таар)	Бор- луулалт (мян- ган төгрөг- төөр)	Сар, өдөр	Төсөвт	Бай- жигд	Тойл- бар
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар авах хээл, тусламжийн ашиглалтыг зохицуулах журмын 6 дугаар хавсралт

ГАДААД ЗЭЭЛИЙН АШИГЛАЛТ, ТӨЛБӨРИЙН МЭДЭЭ

№	Зээлчигчин нэрс	Зээл авсан улс, байгууллагын нэр	Зээлийн гэрээний дугаар	Зээлийн зөрвөлдэлт	Авах зээлийн нөйт хэмжээ	Валютын нэгж	Ашигласан хээлийн өрийн үлдэгдэл	Ашигласан гүй хээлийн дүн	Хугацаанаар төлөгдөх зээлийн үлдсэн өрийн төлбөр
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Хутагт палиада төлөгчөөс дотоогийн зээлийн хүрмий төлбөр	Эргэж төлөгчөөс зээлийн үлдсэн өрийн дүн	Төлөгч зээлийн хүрмий дүн	Ашигласан хээлийн хэсгийг хүрмий гүй бэлтгэн сон дүн	Ашигласан зээлийн өрийг хүрмий гүй бэлтгэн сон дүн	Төлбөрийн хугацааг хойшлуулсан болонг төлөх хугацаа хэтгэсэн үлдсэн өрийн дүн	Төлбөрийн хугацааг хойшлуулсан төлөх хугацаа болоогүй үлдсэн өрийн дүн	Төлбөрийн хугацааг хойшлуулсан, төлөх хугацаа нь болоогүй үлдсэн өрийн дүн	Төлбөрийн хугацааг хойшлуулсан, төлөх хугацаа нь болоогүй үлдсэн өрийн дүн	Төлбөрийн хугацааг хойшлуулсан, төлөх хугацаа нь болоогүй үлдсэн өрийн дүн
		15	13	14	15	16	17	18	

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 11 дүгээр
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 287

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Авилгалын эсрэг хуулийн 10 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтыг эрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

"Албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн маягт, түүнийг бүртгэх, хадгалах журам"-ыг хавсралтын ёсоор баталж мөрдүүлсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

М. ЭНХСАЙХАН

Сангийн сайд

П. ЦАГААН

Засгийн газрын 1996 оны 287
дугаар тогтоолын хавсралт

**АЛБАН ТУШААЛТНЫ ХӨРӨНГӨ, ОРЛОГЫН
МЭДҮҮЛГИЙН МАЯГТ, ТҮҮНИЙГ БҮРТГЭХ,
ХАДГАЛАХ ЖУРАМ**

1. Төрийн албан хаагч болон бусад этгээдийн хөрөнгө, орлогын эдүүлгийг бүртгэх, хадгалах үйл ажиллагааг энэхүү журмаар ххицуулна.

2.Авилгалын эсрэг хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1-д заасан төрийн албан тушаалтнууд нь хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг төрийн албан тушаалд томилогдсон буюу сонгогдсоны дараа 30 хоногийн эгтор, төрийн алба хааж буй хугацаандаа жил бүрийн 2 дугаар сарын 1-нээс 15-ны хооронд энэ журмын хавсралтад заасан аягтын дагуу гаргаж дараахь байгууллага, албан тушаалтанд нө.Үүнд:

а/Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга, гишүүд (Улсын Их Хурлын гишүүний бие төлөөлөгч-туслах), рөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын дээд шүүхийн рөнхий шүүгч, Улсын Ерөнхий прокурор болон Улсын Их Хурлаас томилогддог албан тушаалтан хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг тсын Их Хурлын энэ асуудлыг хариуцсан байнгын хороонд;

б/бүх шатны шүүгчид хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд;

в/Засгийн газраас томилогддог албан тушаалтан хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг Төрийн захиргааны албаны зөвлөлд;

г/аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга, нарийн бичгийн дарга, ажлын албаны ажилтнууд хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг сонгосон хурал, томилсон албан тушаалтанд;

д/сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга нар өөрийг нь томилсон дээд шатныхаа Засаг даргад;

е/төрийн захиргааны болон тусгай албан тушаал эрхэлж байгаа ажилтнууд өөрийг нь томилсон буюу удирдаг эрх бүхий албан тушаалтанд;

ж/төрийн өмчийн болон төрийн өмч давамгайлсан аж ахуйн нэгжийн удирдах болон захиргааны албан тушаал эрхэлж байгаа төрийн албан хаагчид өөрийг нь томилсон буюу удирдаг эрх бүхий албан тушаалтанд;

з/зөвшөөрөл буюу эрх олгох, хөнгөлөлт үзүүлэх, зээл тусламж хуваарилах, бүртгэл хийх бүрэн эрх бүхий төрийн албан хаагч болон төрийн үйлчилгээний албаны удирдах албан тушаал эрхэлж байгаа төрийн албан хаагчид өөрийг нь томилсон байгууллага, албан тушаалтанд;

и/төрийн гүйцэтгэх байгууллагын тусгай чиг үүрэг буюу дэд салбарын тодорхой чиг үүргийг хууль тогтоомжоор тогтоосон журмын дагуу түр, эсвэл байнга гүйцэтгэж байгаа төрийн бүх байгууллагын удирдах, гүйцэтгэх албан тушаал эрхэлж байгаа этгээ; хөрөнгө, орлогынхоо мэдүүлгийг өөрийг нь томилсон буюу удирдаг байгууллага, албан тушаалтанд.

3. Албан тушаалтнуудаас гаргасан хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хүлээн авсан байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан бүртгэн хадгалах бөгөөд түүний нууцыг хамгаалах, түүнтэй танилцах, ил болгох асуудлыг Хувь хүний нууцын тухай хуулиар зохицуулна.

4. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн маягт нь албан тушаалтан тус бүрээр дугаартай байна. Энэ дугаар нь нэг байгууллагад давхардахгүй дэс дараалсан ("0001"-ээс эхэлсэн) 4 оронтой тоогоор тэмдэглэгдсэн байна.

5. Албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн маягт нь гэр бүлийн байдал (хавсралт № 1), өөрийн нь болон гэр бүлийн гишүүдийн орлого (хавсралт № 2), хөрөнгө, өр талбэр (хавсралт № 3) гэсэн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

а/гэр бүлийн байдлыг тодорхойлох маягтад орлогоо мэдүүлж байгаа этгээдийн өөрийн болон гэр бүлийн гишүүд (хамт аж төрж

Зайгаа нөхөр буюу эхнэр, хүүхэд, эцэг, эх)-ийн овог, нэр, нас, хүйс, өрсөн он, сар, өдөр, эрхэлж байгаа албан тушаал, мэргэжлийг ичнэ. Ам бүлд гарсан өөрчлөлтийг тухайн этгээдийн бичгээр өгсөн мэдүүлгийг үндэслэн "тайлбар" гэсэн хүснэгтэд бичнэ;

б/өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн орлогыг тодорхойлох аягтад өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн эрхэлж байгаа үндсэн жлын орлого (цалин, хэдөлмөрийн хөлс, нэмэгдэл цалин, шагнал эх мэт) болон бусад орлого (хадгаламжийн хүү, ногдол ашиг, өрөнгө түрээслүүлсний орлого гэх мэт)-ыг түүний төрлөөр нь нгилан бүртгэнэ. Харин орлогыг бүртгэснээс хойш 1 жилийн дотор арсан өөрчлөлтийг тухайн этгээдийн бичгээр өгсөн мэдүүлгийг ндэслэн маягтын "тайлангийн үед орсон өөрчлөлт" гэсэн үснэгтэд бичнэ;

в/хөрөнгө, өр төлбөрийг тодорхойлох маягтад мэдүүлэг өгч аягаа этгээдийн өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн хөрөнгө, өр албөрийн хэмжээг түүний төрлөөр нь ангилан бүртгэнэ. Хөрөнгө, р төлбөрийг бүртгэснээс хойш 1 жилийн дотор гарсан хөдөл-эөнийг тухайн этгээдийн бичгээр өгсөн мэдүүлгийг үндэслэн аягтын "тайлангийн үед орсон өөрчлөлт" гэсэн хүснэгтэд бичнэ.

6. Тухайн албан тушаалтан өндөр насны тэтгэвэрт гарсан, албан ушаалаасаа халагдсан, огцорсон тохиолдолд хөрөнгө, орлогыг үртгэх мэдүүлгийн маягтыг 5 жил хадгалсны дараа өөрт нь илжүүлэн өгнө.

7. Хууль зөрчсөн, гэмт хэргийн шинжтэй гэж үзэх үндэслэл ийвал хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хадгалах үүрэг бүхий йгуудлага, албан тушаалтан нь тухайн баримт материалыг бүрэн хийнхээ хүрээнд шалган нягтлах буюу эрх бүхий /, йгуудлагад илжүүлэн шалгуулж болно.

8. Тухайн албан тушаалтан нь Авилгалын эсрэг хуулийг зөрчсөн ь эрх бүхий байгуудлага, албан тушаалтнаас шалгасан баримтаар тлогдож хуулийн дагуу арга хэмжээ авагдсан бол энэ тухай эрх хий байгуудлага, албан тушаалтан нь нийтэд мэдээлж болно. үнээс бусад тохиолдолд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг албан шаалтны өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр нийтэд мэдээлэхийг риглоно.

2.ӨӨРИЙН БОЛОН ГЭР БҮЛИЙН ГИШУУДИЙН ОРЛОГО

(төгрөгөөр)

Орлогын нэр	Урьд мэдүүлсэн өөрийн гэр бүлийн		Тайлангийн үед орсон өөрсдөлт				Одоо байгаа	
	өөрийн гэр бүлийн	өөрийн гэр бүлийн	нэмэгдсэн өөрийн гэр бүлийн	хорвогдсон өөрийн гэр бүлийн	өөрийн гэр бүлийн	өөрийн гэр бүлийн	өөрийн гэр бүлийн	
А.Үндсэн орлого								
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
Б.Бусад орлого								
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
Орлогын бүгд дүн								

Тайлбар: Үндсэн орлогод: Өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн үндсэн ба нэмэгдэл шалин, үндсэн үйл ажиллагааны шагнал зэрэг хамаарна.

Бусад орлогод: Шинжлэх ухааны нээлт, бүтээл гаргасны шагнал, олон улсын болон улсын чанартай хурал зөвлөлгөөнд хийсэн илтгэл, сонголын шагнал, төр, олон нийтийн болон олон улсын байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдээс олгосон шагнал, хүү, аж ахуй эрхэлснээс олсон ашиг, ногдол ашиг, түрээс гэх мэтийн орлого хамаарна.

3. ХӨРӨНГӨ, ОР ТӨЛБӨР

Би өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн хөрөнгө, өр төлбөрөө дараахь байдлаар тодорхойлж байна.
(тогроогоор)

.....онд сарын -ны өдөр

д/а	Хөрөнгө, өр төлбөрийн нэр	Урьд өрсөн мэдүүлгээр		Тайлангийн үед өрсөн өөрчлөлт		Одоо байгаа	
		өөрийн	гэр бүлийн	өөрийн	гэр бүлийн	өөрийн	гэр бүлийн
	А.ХӨРӨНГӨ						
1.	Хадгаламж						
2.	Хөрөнгө оруулалт, хувьцаа, өрийн бичиг						
3.	Бона, чек, хадгаламжийн доторей						
4.	Зээлүүлсэн мөнгө, акаунт						
5.	Газар (талбай, ив.....)						
6.	Барилга байгууламж						
7.	Мал, амьтад						
8.	Тээврийн хэрэгсэл						
9.	Эрх, концесс						
10.							
	Хөрөнгийн нийт дүн						
	Б.ОР ТӨЛБӨР						
1	Банк, бусад санхүүгийн байгууллагад авсан зээл						
2	Бичгээр баталгаажсан өр						

А.ХӨРӨНГӨ

1.Хадгаламж

Дэс дугаар	Банк, санхүүгийн байгууллагын нэр	Дүн	Тайлбар

2.Хөрөнгө оруулалт, хувьцаа, өрийн бичиг

Дэс дугаар	Хөрөнгө оруулалт, хувьцааны төрөл	Хувьцааны сери, гэрээний дугаар	Хувьцаа өрийн бичигт гаргасан компанийн нэр	Хувьцааны тоо	Хөрөнгө оруулалт, хувьцаа, өрийн бичгийн дүн	Худалдаж авсан үнэ	Тайлбар

3.Бонд, чек, хадгаламжийн лотерей

Дэс дугаар	Бонд, чек, хадгаламжийн лотерейн нэр	Серийн дугаар	Дүн	Тайлбар

4.Зээлдүүлсэн мөнгө, авлага

Дэс дугаар	Мөнгөний төрөл	Зээлдэгчийн овог, нэр	Хаяг	Гэрээний өн, сар, өдөр	Хугацаа	Дүн	Тайлбар

5.Газар

Дэс дугаар	Газар өмчлөх эрхийн бичгийн дугаар	Байршил (бүс нутаг)	Худалдаж авсан огноо	Худалдаж авсан үнэ	Тайлбар

6.Хувийн өмчийн орон сууц, гэр болон бусад барилга байгууламж

Дэс дугаар	Барилга байгууламжийн төрөл	Байршил	Үнэ	Тайлбар

7.Мал, амьтад

Дэс дугаар	Төрөл	Тоо толгой	Үнэ	Тайлбар

8.Тээврийн хэрэгсэл

Дэс дугаар	Төрөл, марк	Тоо хэмжээ	Бүртгэлийн дугаар	Үнэ	Тайлбар

9.Эрх, концесс

Дэс дугаар	Төрөл	Эрхийг эзэмшигчийн нэр	Орлого	Тайлбар

Тайлбар: Эрх, концесс гэдэгт биет болон биет бус хөрөнгө эзэмшигчийг тодорхойлсон баримт бичгийг ойлгоно (Патент, зохиогчийн эрх, барааны тэмдэг гэх мэт).

Б.ӨР ТӨЛБӨР

1.Банк, санхүүгийн байгууллагаас ивсан зээл

Дэс дугаар	Банк, санхүүгийн байгууллагын нэр	Зээл авсан өн, сар, өдөр	Батлан даагчийн нэр	Зээлийн өрийн дүн	Тайлбар

2. Бичгээр баталгаажсан өр төлбөр

Дэс дугаар	Зээлдүүлэгчийн нэр, хаяг	Өр төлбөр үүссэн огноо	Батлан даагчийн нэр	Өрийн дүн	Тайлбар

БАТАЛГАА: Би өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн хөрөнгө, өр төлбөрөө үнэн зөв тодорхойлсон

Гарын үсэг (.....)

Он, сар, өдөр

СЭТГҮҮЛИЙН ЗӨВЛӨЛ

Ерөнхий эрхлэгч	Л. Цог
Харууцлагатай нарийн бичгийн дарга	Б. Ганбат
Гишүүд:	Б. Бадамханд Ч. Дашням Б. Цэндлоо Б. Чимид Б. Энэбиш
Техник редактор	С. Итгэлт
Уншиж хянасан	Сав. Жаргалсайхан Б. Янжинлхам

Үйлдвэрт шилжүүлсэн 1997 оны 1-р сарын 28-нд
Өрөлтөд 1997 оны 1-р сарын 29-нд. Хэвлэлтэд
1997 оны 2-р сарын 25-нд. Хэвлэлийн хуудас 6.25.
Хэвлэсэн тоо 4453.

Манай хаяг: Улаанбаатар-12
Төрийн ордон. Утас 322838

Төр, Засгийн Үйлчлэгээ Аж Ахуйг
Эрхлэх Газрын харьяа
Хэвлэх үйлдвэр

